

Partner van
ondernemende mensen

ICCO Jaarverslag 2006

ICCO Jaarverslag 2006

Goedgekeurd door het bestuur van ICCO op 10 april 2007

ICCO's missie is werken aan een wereld waarin mensen in waardigheid en welzijn leven, een wereld zonder armoede en onrecht. ICCO financiert activiteiten die mensen stimuleren en in staat stellen om op hun eigen manier een menswaardige woon- en leefomgeving in te richten. ICCO werkt in landen in Afrika en het Midden-Oosten, Latijns-Amerika en de Cariben, Azië, Oceanië en Oost-Europa.

Ieder mens verdient respect en een gelijke behandeling en draagt de verantwoordelijkheid om zo ook met anderen om te gaan. Vanuit de bijbelse opdracht van 'barmhartigheid, gerechtigheid en heelheid van de schepping' werkt ICCO aan duurzame armoedebestrijding. Mensenrechten zijn een dragend principe van ons werk.

ICCO werkt samen met kerkelijk en niet-kerkelijke organisaties die rechtstreeks bij de doelgroepen betrokken zijn. ICCO respecteert de eigen cultuur, geschiedenis en maatschappelijke rol van de betrokken organisaties. ICCO vindt het belangrijk om te luisteren en mee te denken.

ICCO is geworteld in protestants-christelijk Nederland en is partner in verschillende nationale en internationale oecumenische netwerken. Daarnaast gaat zij samenwerking aan met wie haar idealen deelt. ICCO is actief in een breed scala van netwerken om de effecten van haar financieringswerk te versterken en de binnen de organisatie aanwezige kennis en informatie vruchtbaar te maken voor lobby en voorlichting.

ICCO vindt inspiratie in de christelijke overlevering en opdracht, in ervaringen en verhalen van gesprekspartners met veelal een andere culturele achtergrond, die werken vanuit verschillende inspiratiebronnen.

ICCO is een van de zes medefinancieringsorganisaties in Nederland en heeft een jaarbudget van meer dan 160 miljoen euro. Dat geld is afkomstig van de Nederlandse en Europese overheid en van de in ICCO deelnemende organisaties. ICCO legt aan de politiek en samenleving verantwoording af over de besteding van haar geld.

Inhoudsopgave

Missie	3	Hoofdstuk 7	
Voorwoord	7	Integrale Noodhulp	77
Hoofdstuk 1		Hoofdstuk 8	
2003-2006 een terugblik	9	ICCO's werk in het Noorden	83
Hoofdstuk 2		8.1 Inleiding	84
Millenniumdoelstellingen	17	8.2 Lobby en Advocacy	85
Hoofdstuk 3		8.3 Internationale Samenwerking	88
Duurzame Rechtvaardige en		8.4 Externe Communicatie	89
Economische Ontwikkeling	21	8.5 Impuls	90
3.1 Inleiding	22	8.6 Internationale Fondsenwerving	92
3.2 Lokale marktontwikkeling	24	Hoofdstuk 9	
3.3 Internationale markten	26	Monitoring, Evaluatie en Onderzoek	95
3.4 Financiële diensten	30	9.1 Inleiding	96
3.5 Samenwerking bedrijfsleven	35	9.2 Planning, Monitoring, Evaluatie op Partnerniveau	96
Hoofdstuk 4		9.3 Planning, Monitoring, Evaluatie op ICCO-niveau	98
Toegang tot Basisvoorzieningen	37	Hoofdstuk 10	
4.1 Inleiding	38	Interne Organisatie	103
4.2 Gezondheidszorg	39	10.1 Personeel en organisatie	104
4.3 Hiv/aids	40	10.2 Organisatieontwikkeling	106
4.4 Onderwijs	42	10.3 Kwaliteitssysteem	106
4.5 Water	46	10.4 ICCO als maatschappelijk verantwoord ondernemer	107
4.6 Voedselzekerheid	48	Hoofdstuk 11	
Hoofdstuk 5		Herkomst en besteding van middelen	109
Democratisering en Vredesopbouw	51	Accountantsverklaring	118
5.1 Inleiding	52	Bijlagen	119
5.2 Democratisering	56	Colofon	142
5.3 Vredesopbouw	58		
5.4 Rechtszekerheid	61		
Hoofdstuk 6			
Partnerbeleid	65		
6.1 Beleidsdialoog	66		
6.2 Capaciteitsontwikkeling	68		
6.3 Mensenrechten	72		
6.4 Gender	73		
6.5 Religie en Ontwikkeling	74		

Foto: Hester Foppen/ICCO

“Ik hou ervan positief te zijn over de maatschappij, hoeveel er ook mis mee is. Als we allemaal doen alsof er veel meer mogelijk is dan eigenlijk mogelijk is, dan is veel meer mogelijk dan mogelijk lijkt.” Günter Wallraff in een interview met De Pers, 26 februari 2007.

De lichtzinnigheid en de achteloosheid waarmee de noden van grote groepen burgers worden ontkend, blijven ons verbazen. In vele landen ter wereld worden burgers buiten het openbare leven gehouden. Alsof zij niet bestaan, alsof zij er niet toe doen. Wij blijven ons voor hen inzetten, en vooral ook: mét hen, zoals past bij onze missie.

De ongeremde consumptie van het rijke Westen en een selecte elitaire groep in het Zuiden en hun verspillende manier van leven, heeft gevolgen heeft voor miljarden die het minder getroffen hebben in het Zuiden en zal wereldwijd leiden tot meer conflict. Die onevenwichtigheid lijkt niet langer houdbaar.

Armoede en onrecht zijn geen collateral damage, waarin we moeten berusten. Zij volgen uit menselijk handelen. Een betere wereld vergt keuzes. Vooral ook van onszelf: de kwestie is niet, zoals lang werd aangenomen en uitgedragen, de herverdeling van een overschot, maar een eerlijker verdeling van schaarse natuurlijke bronnen.

Als armoede een probleem is van Noord en Zuid, dan vraagt dat ook een gezamenlijke benadering. Met anderen willen we na veertig jaar ontwikkelingssamenwerking een fundamentele wijziging van onze eigen rol. We gaan de samenwerking met en de besluitvorming over het Zuiden verder democratiseren. Degenen die in de moeilijkheden zitten, verdienen inspraak, zeggenschap, macht en verantwoordelijkheid over hun eigen leven. En dat heeft ook gevolgen voor ons.

Daarom hebben we het afgelopen jaar gewerkt aan een nieuw ICCO, een ICCO dat oude patronen en machts-

structuren doorbreekt, en samenwerkt, allereerst in de alliantie met Kerk in Actie, Edukans, Prisma, Oikocredit en Share People. Daartoe zijn het afgelopen jaar intensieve voorbereidingen getroffen. Zo gingen Kerk in Actie en de buitenlandafdeling van ICCO nauwer samenwerken en werd programmatisch werken ingevoerd.

Wij zijn ervan overtuigd dat dit ons werk verbetert, meer resultaten zal opleveren voor de doelgroepen waarmee we ons verbonden weten, zodat het behalen van onze missie dichterbij komt. We willen in eerste plaats worden afgerekend op wat we voor onze partners betekenen. En natuurlijk verantwoord en ons aan de Nederlandse samenleving. Vandaar dat we een debat organiseerden over de resultaten van ons werk, naar aanleiding van het door de commissie Dijkstal geschreven rapport ‘Vertrouwen in een kwetsbare sector’.

Het afgelopen jaar werkten we ook aan een nieuwe manier van monitoren, waarmee we nog beter de voortgang van ons werk kunnen volgen. En we lieten een End Term Review uitvoeren, dat ons werk van de afgelopen vier jaar heeft beoordeeld.

Want wie grote woorden spreekt, moet grootse daden tonen. Daarbij tekenen we aan dat niet elke grootse daad in getal is uit te drukken. Ons werk houdt in: risico's nemen. En dat betekent ook risico's aanvaarden. Zowel bij succes als bij mislukking willen wij van ervaringen leren en u daarover informeren. Opdat een reëel beeld ontstaat van wat wij gezamenlijk kunnen doen om het virus uit te roeien dat wereldwijd armoede en onrecht verspreidt.

We blijven optimistisch, maar hier en daar zeer ongeduldig.

Jack van Ham, Algemeen Directeur ICCO
Doekle Terpstra, Bestuursvoorzitter ICCO

Utrecht, april 2007

Foto: Aalt van de Glind/Kerk in Actie

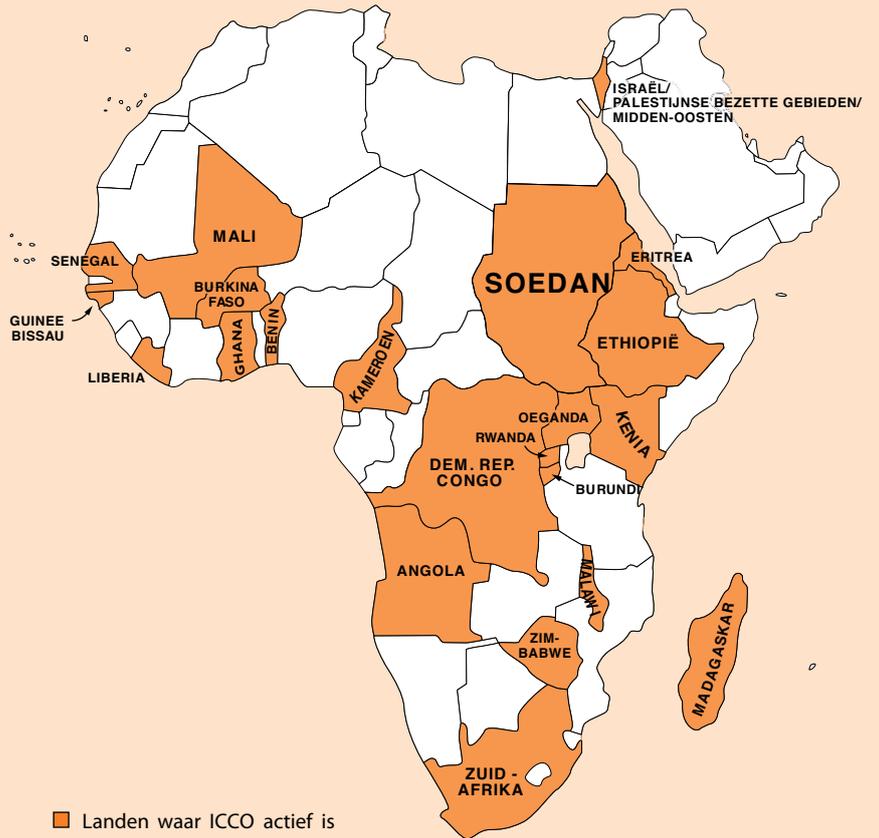
1

Hoofdstuk

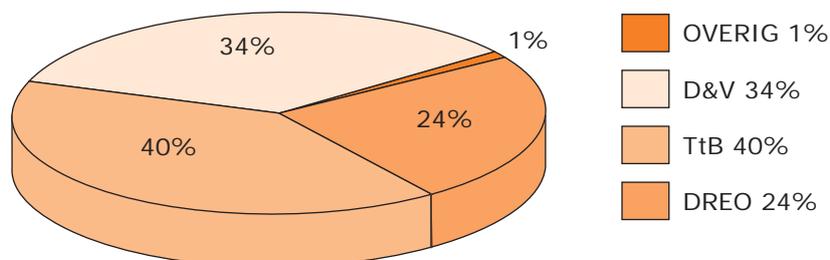
2003-2006 een terugblik

Afrika & Midden-Oosten

- Angola
- Benin
- Burkina Faso
- Burundi
- Dem. Rep. Congo
- Eritrea
- Ethiopië
- Ghana
- Guinee-Bissau
- Kameroen
- Kenia
- Liberia
- Madagaskar
- Malawi
- Mali
- Oeganda
- Rwanda
- Senegal
- Soedan
- Zimbabwe
- Zuid-Afrika
- Israël & Palestina

Aantal partnerorganisaties	319
Omvang nieuwe contractuele verplichtingen aangegaan in 2006	€ 27.549.285
Uitgaven op lopende financieringen uit MF-programma in 2006	€ 28.342.485
Aantal lopende financieringen MF-programma	456

2003-2006 een terugblik

Het afgelopen jaar rondde ICCO haar bedrijfsplan 2003-2006 af. Daarnaast werd in 2006 veel tijd besteed aan het schrijven van een nieuw bedrijfsplan en aan de voorbereiding van de uitvoering daarvan, zoals de programmatische werkwijze en het meer delen van verantwoordelijkheden met zuidelijke partners. In eerdere jaarverslagen kwam al aan de orde dat ICCO een groot veranderingsproces begonnen is, met als doel: specialisatie en verdieping, méér effectiviteit en resultaat. ICCO koos ervoor om met minder landen en thema's te werken, meer samenwerking te zoeken met specialistische organisaties. Dat mondde uit in de ICCO-alliantie, die afgelopen jaar werd gevormd met Kerk in Actie, Edukans, Prisma, Oikocredit en Share People. ICCO en Kerkinactie besloten bovendien tot de integratie van het buitenlandwerk in één buitenlandafdeling onder leiding van de internationaal programmadirecteur van ICCO. Tijdens deze veranderingsprocessen liep de uitvoering van het bedrijfsplan 2003-2006 gewoon door. ICCO besteedde dan ook veel tijd aan werken met haar partnerorganisaties, bijvoorbeeld aan capaciteitsversterking. Die term zal ook in dit verslag regelmatig vallen. We bedoelen ermee dat we de vaardigheden van partnerorganisaties verbeteren, bijvoorbeeld om projectvoorstellen te schrijven, land te bewerken, lobby te verscherpen, financiële verslaglegging op orde te brengen of de organisatorische kwaliteiten te verbeteren. Dit geschiedt via trainingen en uitwisseling van kennis (ook door partners onderling). Voor het slagen van ons werk is de kwaliteit van de partnerorganisaties en hun personeel doorslaggevend.

Endterm review

Om te beoordelen of we ons werk naar behoren hebben gedaan, liet ICCO begin 2007 een endterm review uitvoeren van haar bedrijfsplan 2003-2006. Een team van externe deskundigen – te weten Gemma Crijns, Pierre

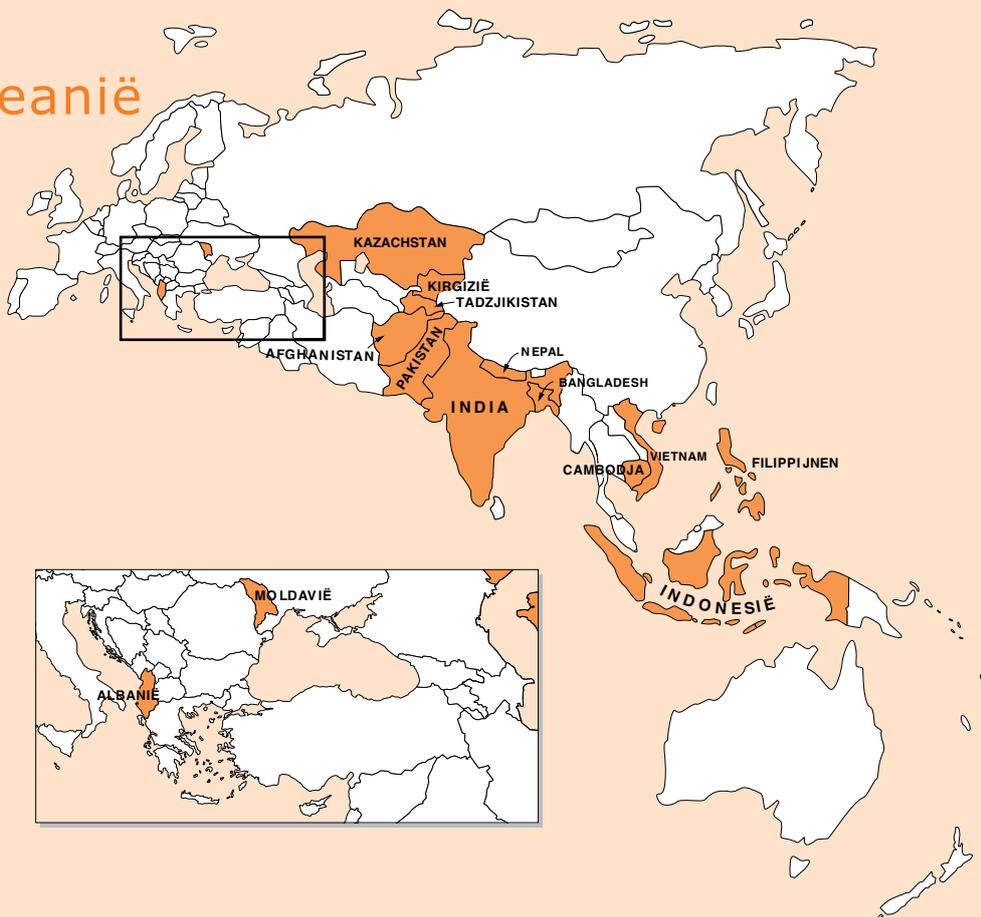
Hupperts en Isabelle van Notten – hield de organisatie tegen het licht. Hetzelfde team voerde in 2004 een tussentijds assessment uit van het bedrijfsplan, de zogenaamde mid-term review, waarin de onderzoekers de voortgang van het plan beoordeelden en suggesties voor verbetering deden. Toen concludeerden ze dat de belangrijkste hoofdlijnen in het bedrijfsplan (concentratie op landen en thema's, nieuw partnerbeleid en betere positionering in het Noorden) goed waren gekozen.

Nu concludeert het team dat ICCO het bedrijfsplan goed heeft volbracht en een pluim verdient. In Nederland staat ICCO goed op de kaart, de organisatie is verder geprofessionaliseerd en het werk in het Zuiden heeft meer focus gekregen in thema's en landen. ICCO specialiseerde zich op de drie hoofdthema's en ging samenwerkingsverbanden aan met bedrijven, kennisinstututen en specialistische organisaties. Partnerorganisaties werden betrokken via uitwisselingen en consultaties. ICCO smeedde een alliantie met Edukans, Share People, Prisma, Kerkinactie en Oikocredit om zo organisaties met specialistische kennis met elkaar te verbinden.

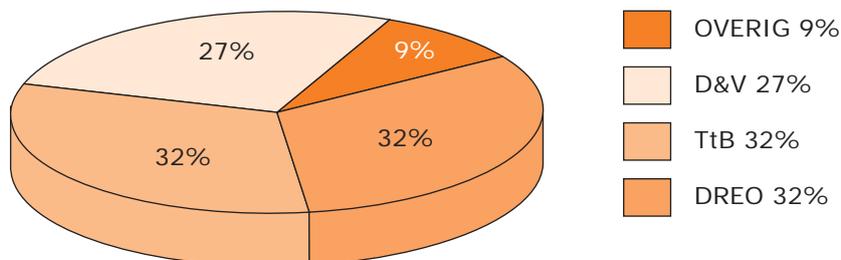
Medewerkers ervaren de thematische specialisatie en kennisvergroting als een verbetering van hun werk. Het thema Toegang tot Basisvoorzieningen is nieuw leven ingeblazen en via onder meer campagnes, publieksdagen en de oprichting van Impulsis verstevigde ICCO haar positie in Nederland. De samenwerking met Kerk in Actie is geslaagd, al is die niet vlekkeloos tot stand gekomen. De voorgenomen vernieuwing van het partnerbestand hield niet altijd gelijke tred met de doorgevoerde thematische veranderingen, maar dat komt ook doordat sommige partners aan meerdere thema's werken en bij ICCO van het ene op het andere thema overgingen.

Azië, Europa en Oceanië

- Afghanistan
- Bangladesh
- Cambodja
- Filippijnen
- India
- Indonesië
- Nepal
- Pakistan
- Vietnam
- Oceanië
- Albanië
- Zuid-Kaukasus (Armenië en Azerbeidzjan)
- Moldavië
- Kazachstan
- Kirgizië
- Tadzikistan

Aantal partnerorganisaties	317
Omvang nieuwe contractuele verplichtingen aangegaan in 2006	€ 38.135.979
Uitgaven op lopende financieringen uit MF-programma in 2006	€ 42.616.283
Aantal lopende financieringen MF-programma	533

Maar de onderzoekers plaatsten ook kanttekeningen, vooral bij het vernieuwingsproces dat ICCO is begonnen. ICCO wil soms te veel tegelijkertijd en het moet altijd 'beter dan goed', waardoor ICCO kansen mist. Bovendien worden de strategische keuzes niet altijd doordacht tot in de finesses van de uitvoering, waardoor er een kloof gaapt tussen plannen en praktijk. Niet goed luisteren naar kritiek en de neiging terug te komen op eerdere besluiten, zijn daar mede de oorzaak van. Medewerkers concentreren zich op de financieringen, waarop ze worden afgerekend. Daarnaast moeten ze tijd vinden voor de nieuwe rollen, waarvan het de vraag is of die in één persoon te verenigen zijn. Dit verdient aandacht, evenals de dialoog met partners, waarvan de kwaliteit wisselend wordt beoordeeld (van 'open' tot 'donorgestuurd').

In de midterm review kwam al aan de orde dat mensenrechten, gender en hiv/aids als zogenaamde 'transversale thema's' naast de drie hoofdthema's teveel van het goede waren. Deze werden dan ook ondergebracht in het ICCO partnerbeleid en/of als specifieke aandachtspunten binnen de hoofdthema's. De drie hoofdthema's zijn het belangrijkste ordenend principe gebleken.

In de organisatie werken verschillende afdelingen beter samen en is de eilandencultuur doorbroken. De onderzoekers constateerden dat er spanning zit tussen de noodzaak om het financieringswerk goed te doen en de tijd die nodig is om alle veranderingen bij te benen.

Nieuwe bedrijfsplan

De onderzoekers onderwierpen ook ICCO's nieuwe bedrijfsplan aan een kritische blik. De aanbevelingen uit de eerdere mid-term review zijn zichtbaar gebruikt, wat ICCO's lerend vermogen toont. Het nieuw plan is beter onderbouwd en heeft meer draagvlak onder medewerkers, dan het vorige. De ideeën van thematisering, multi-actorbenadering, programmatisch werken en co-responsibility zijn goed. Het plan ademt ambitie en pioniersgeest. ICCO kan een nieuw model presenteren, als ze rekening houdt met enkele aanbevelingen. Zo is de uitvoering en aansturing van huidige veranderingsprocessen nog onvoldoende. De onderzoekers adviseren ICCO om de tijd te nemen het programmatisch werken eerst goed te ontwikkelen voordat allerlei

andere innovaties worden uitgevoerd. De stijl van management is cruciaal. ICCO's grote opdracht voor de komende jaren zal zijn samenhang aan te brengen tussen verschillende processen van verandering, tussen thema's en tussen regio's en thema's. Operationele kwesties dienen goed doordacht te worden en een cultuur van luisteren naar kritiek en suggesties zal de kwaliteit van het werk bevorderen.

Bereik

In 2006 werkte ICCO met honderden partnerorganisaties die samen 113 miljoen euro ontvingen. Zij bereikten op hun beurt zo'n 16,4 miljoen mensen, de helft vrouwen, de andere helft mannen. Het indirecte bereik via lobbyorganisaties en massamedia is aanmerkelijk groter.

Partnerbeleid

In 2006 zijn partnerconsultaties gehouden, onder andere in Thailand, waar ruim twintig ICCO-ers en veertig vertegenwoordigers van partners het te voeren D&V-beleid bespraken. Om het proces van co-responsibility en decentralisatie te begeleiden is een internationale adviesgroep gevormd met leden uit Nederland, internationale instellingen en uit verschillende landen in het Zuiden. Deze adviesgroep volgt ook de uitvoering van drie pilots in dit proces die in 2006 zijn gestart en doorlopen tot medio 2007.

Duurzame rechtvaardige economische ontwikkeling (DREO)

ICCO investeerde in 2006 in programmatische allianties en samenwerking met meerdere stakeholders, zoals producenten, bedrijven, universiteiten, werkgevers-, werknemers-, lobby- en overheidsorganen. Economische ontwikkeling vraagt om samenwerking met ICCO's andere beleidsthema's, iets waar ICCO het afgelopen jaar veel werk voor verzette. Bijvoorbeeld de verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt, of eigendomsrecht (een D&V-onderwerp) en ontwikkeling van bedrijven.

Democratisering & Vredesopbouw (D&V)

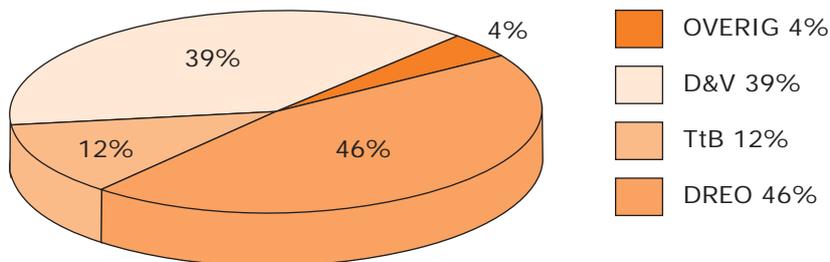
In Afrika en Azië zijn partnerconsultaties gehouden, die het beleid hebben verbeterd en leidden tot het opstellen van gezamenlijke programma's, zoals de ver-

Latijns-Amerika

- Bolivia
- Brazilië
- Colombia
- Ecuador
- El Salvador
- Guatemala
- Haïti
- Honduras
- Nicaragua
- Paraguay
- Peru
- Suriname

Aantal partnerorganisaties	222
Omvang nieuwe contractuele verplichtingen aangegaan in 2006	€ 20.464.525
Uitgaven op lopende financieringen uit MF-programma in 2006	€ 20.378.717
Aantal lopende financieringen MF-programma	287

sterking van de interne accountability van partners. ICCO paste het in 2005 door de Universiteit Utrecht ontwikkelde 'Manual for Conflict Analysis' toe in de verschillende programma's in landen in conflict. Dit is een manier om kennis te ontwikkelen, een streven van de gezamenlijke kennisunit die ICCO en Kerk in Actie, Cordaid en Pax Christi/IKV hebben opgezet. Verder besteedden we veel tijd aan de samenwerking met partners rond beleidsontwikkeling, capaciteitsopbouw en gezamenlijke lobby.

Toegang tot Basisvoorzieningen (TtB)

Met meerdere organisaties ging ICCO samenwerkingsverbanden en allianties aan om de effectiviteit van de inspanningen te vergroten en meer mensen, met name inheemse volken en gemarginaliseerde groepen, toegang te bieden tot basisvoorzieningen. De uitbouw van het onderwijsprogramma verliep voorspoedig en is een voorbeeld voor de andere deelprogramma's in dit hoofdprogramma. Ook de rechtenbenadering is grotendeels opgenomen in het werk van partners. Bij hiv/aids werd gewerkt aan mainstreaming, dat wil zeggen dat organisaties zich bewust zijn van de gevolgen van deze ziekte en hoe die te voorkomen, en dat ze daar beleid voor maken.

Interne organisatie

De thematische specialisatie van relatiebeheerders is grotendeels geslaagd. ICCO maakte thema's tot uitgangspunt en hief de regioafdelingen op. In de nieuwe organisatie is het ontwikkelen en delen van kennis tussen afdelingen nog belangrijker. Het programmatisch werken werd ingevoerd om zo strategischer te kunnen werken binnen een thema en een land.

Indicatoren

De afgelopen jaren heeft ICCO een systeem opgezet om haar werkzaamheden en de ontwikkeling van de partners te monitoren. Omdat ICCO hier voor het eerst mee ging werken en er geen goede voorbeelden beschikbaar waren, moest dit systeem van de grond af worden opgebouwd. De gekozen methodiek is getoetst aan kennis van externe adviseurs. De indicatoren hebben een signaleringsfunctie en geven de (veranderingen in) de kwaliteit van het partnerbestand aan, in aanvulling op andere bij ICCO bestaande informatie. Zo kon de voort-

gang van het werk worden gevolgd en de kwaliteit van partnerorganisaties worden vastgesteld. Sinds 2002 gebruikte ICCO zes zogenaamde beleidsindicatoren – in 2004 aangevuld met drie op de beleidsthema's georiënteerde indicatoren. Bij deze indicatoren werd aan relatiebeheerders gevraagd om op basis van een aantal per indicator omschreven criteria een score van 1 (zeer voldoende) tot 4 (onvoldoende) te geven.

Op basis van interne evaluatie en twee longitudinale analyses is besloten om voor de nieuwe bedrijfsplanperiode het scoren meer te objectiveren en standaardiseren door het te verbinden met de te meten voortgang ten opzichte van de doelstellingen van de financiering. In dit jaarverslag zijn de 'oude' indicatoren terug te vinden in de verschillende programmahoofdstukken.

Uit de evaluatie kwam verder naar voren dat monitoring continue aandacht en heldere instructies vergt en dat meer terugkoppeling naar de afdelingen vereist is. In het nieuwe monitoringsprotocol dat afgelopen jaar is ontworpen, is hiermee rekening gehouden.

ICCO in Nederland

Ook afgelopen jaar nam de publieke zichtbaarheid van ICCO toe. ICCO werd veelvuldig uitgenodigd als spreker op congressen en debatten. De publieksdag was goed voor de contacten met de achterban en in de lobby bij politici was ICCO herkenbaar met duidelijke stellingnames, onder meer over Afghanistan, Soedan, het Midden-Oosten en Indonesië.

Tenslotte

Dit jaarverslag beschrijft de belangrijkste ontwikkelingen van afgelopen jaar in grote lijnen. Het is een samenvatting van waardevolle ervaringen en resultaten, die partnerorganisaties boekten, weliswaar niet volledig, maar wel representatief. De gedetailleerdere verslagen van landen en regio's zijn op aanvraag beschikbaar. In het op cd-rom bijgevoegde projectenboek staan alle kenschetsen van nieuwe projectfinancieringen die ICCO afgelopen jaar afsloot.

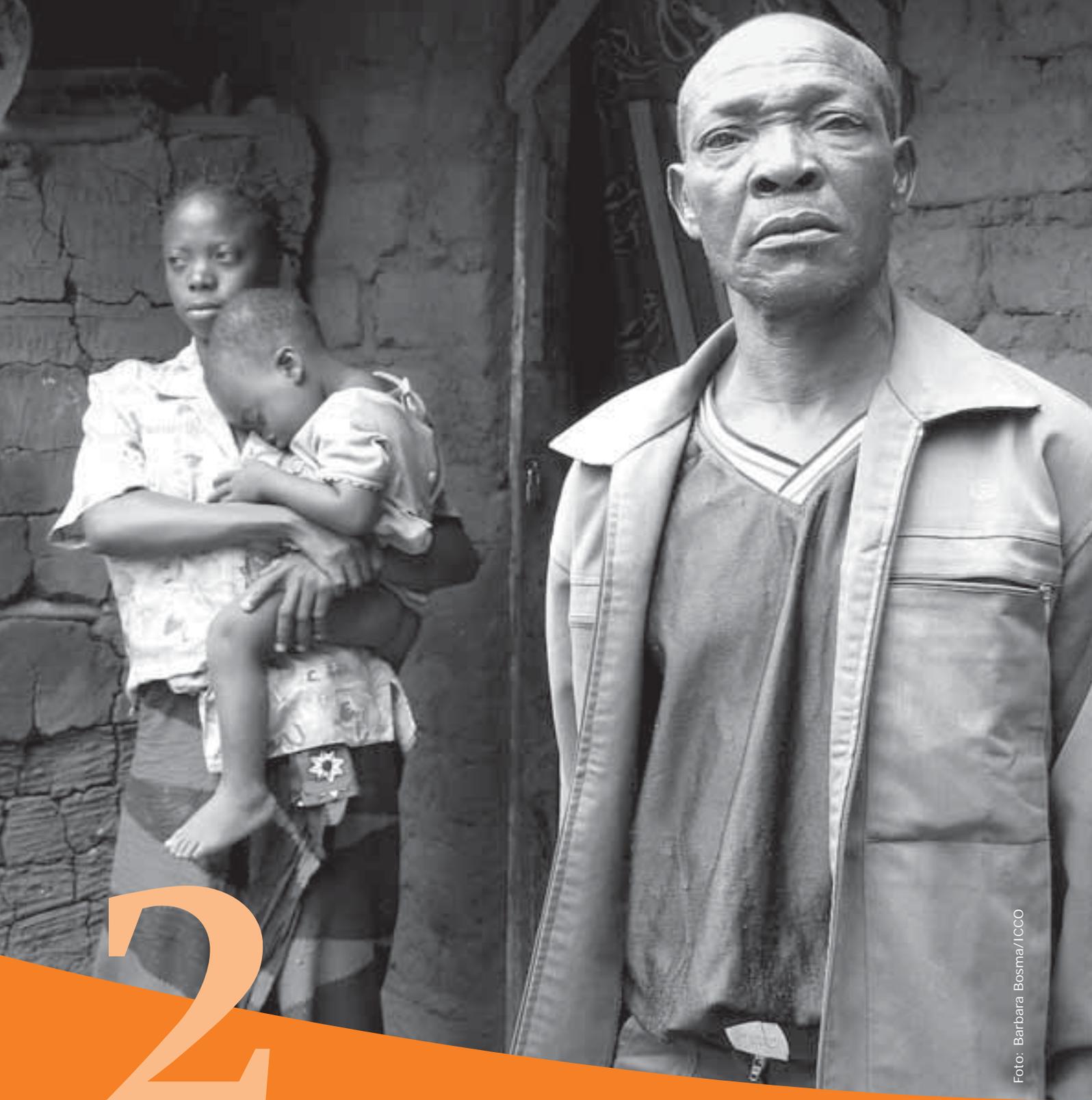

Foto: Barbara Bosma/ICCO

2

Hoofdstuk

Millenniumdoelstellingen

Millenniumdoelstellingen

ICCO's missie bestrijkt vrijwel het gehele terrein van de millenniumdoelstellingen. In vrijwel alle programma's die met lokale partners worden uitgevoerd, draagt ICCO bij aan het behalen van die doelstellingen. De Millennium Verklaring én de daarvan afgeleide doelen, stellen vooral essentiële tekorten aan de kaak in de voorziening van menselijke behoeften. ICCO wil vooral ook oog houden voor de structurele oorzaken van die tekorten en voor de schending van mensenrechten die daarbij aan de orde is. Wij willen niet alleen de uitwassen tegengaan, maar ook de oorzaken van onrecht wegnemen.

Sommige van die achterliggende oorzaken zijn meer van internationale dan lokale aard. Om zoveel mogelijk onze krachten te bundelen met anderen die ijveren voor een betere wereld, was ICCO lid van Jubilee Nederland, het Nederlands Platform Millenniumdoelen en actief in de internationale campagne tegen armoede (zie www.maakhetwaar.nl). We hebben de millenniumdoelstellingen ondergebracht bij onze hoofdprogramma's. Om verwarring te voorkomen, houden we de nummering aan, zoals die internationaal voor de Millenniumdoelen geldt. Een verdere uitwerking van de programma-activiteiten – en illustraties daarvan – die bijdragen aan het behalen van de Millenniumdoelen zijn te vinden in de volgende hoofdstukken.

Toegang tot Basisvoorzieningen

Doel 1. Het uitroeien van extreme armoede en honger.

Het aantal mensen dat in extreme armoede leeft moet in 2015 zijn gehalveerd vergeleken met 1990.

ICCO financierde programma's rond voeding en voedselzekerheid. ICCO steunde lokale gemeenschappen om over te schakelen van voedselhulp op voedselzekerheid.

Binnen het hoofdprogramma Duurzame Rechtvaardige Economische Ontwikkeling financierde ICCO programma's om toegang tot lokale en internationale markten te verbeteren. Die droegen ertoe bij dat minder mensen hoefden rond te komen van minder dan een dollar per dag.

Doel 2. In 2015 gaan alle kinderen naar school, jongens én meisjes.

Uitbreiding en kwaliteitsverbetering van onderwijsvoorzieningen, vooral op basisniveau, is een belangrijke prioriteit in ICCO's hoofdprogramma om toegang tot basisvoorzieningen te verbeteren. ICCO steunde op uitgebreide schaal onderwijsprogramma's, vooral in Afrika en Azië. Met name onderwijs voor meisjes stond hoog op de agenda. De samenwerking met in onderwijs gespecialiseerde organisaties zoals Edukans werd in 2006 verder uitgebreid.

Democratisering en Vredesopbouw

Doel 3. Gelijkwaardigheid tussen mannen en vrouwen.

Bijdragen aan het vergroten van onderlinge gelijkwaardigheid van vrouwen mannen is voor ICCO een uitgangspunt in al haar werk. De gehanteerde rechtenbenadering brengt onder meer met zich mee dat met alle lokale partners regelmatig wordt bezien in hoeverre een dergelijke benadering in alle activiteiten is veranderd. Een goed genderbeleid gold voor partnerorganisaties als voorwaarde voor financiering, zodat vrouwen niet alleen in naam gelijke rechten hebben, maar die ook kunnen verwezenlijken. ICCO werkte afgelopen jaar aan gelijke kansen voor jongens en meisjes in basis- en middelbaar onderwijs.

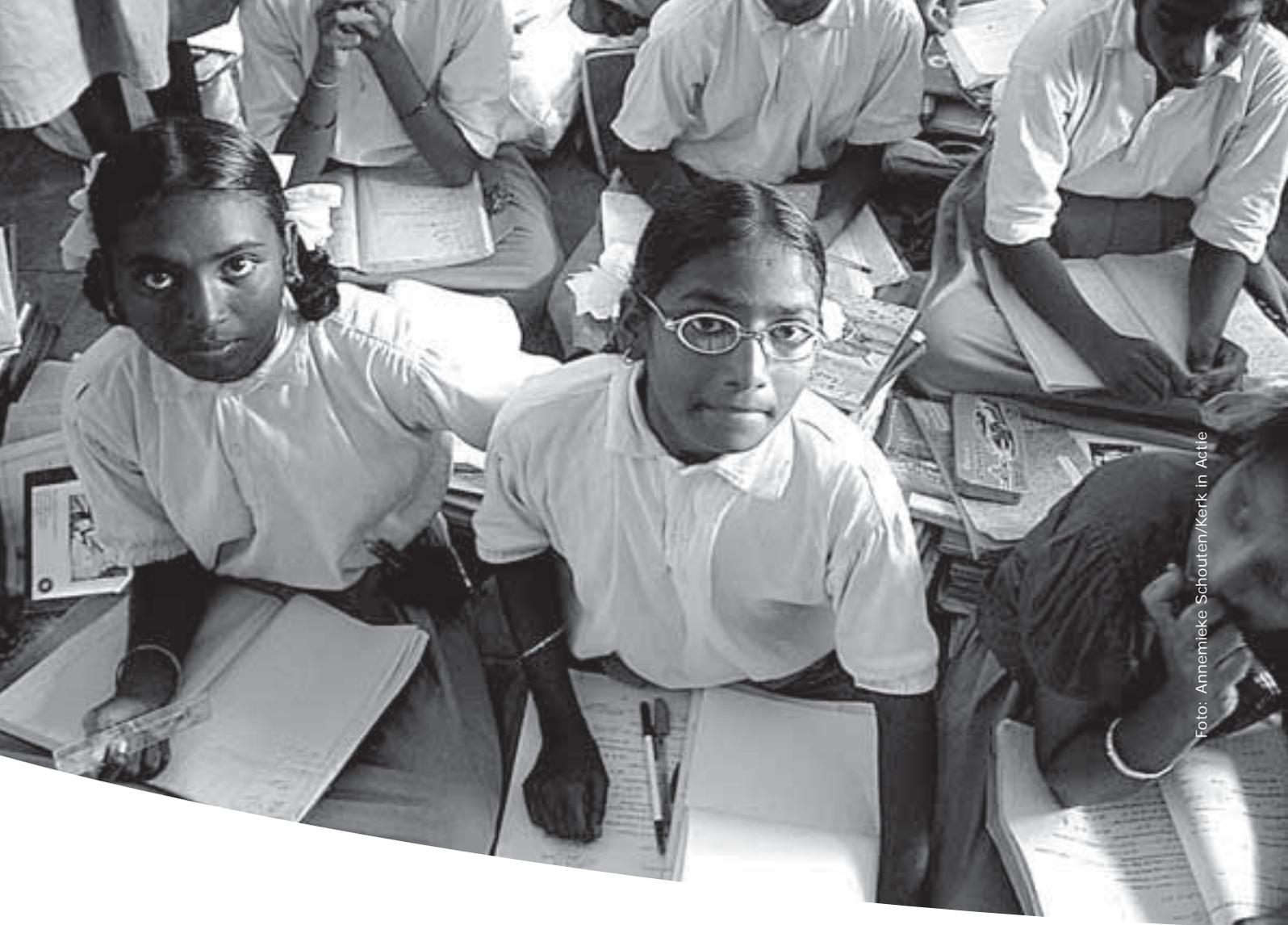

Foto: Annemieke Schouten/Kerk in Actie

Toegang tot Basisvoorzieningen

Doel 4. Het sterftecijfer in ontwikkelingslanden van kinderen onder de vijf jaar moet in 2015 met minimaal tweederde zijn teruggebracht vergeleken met 1990.

Doel 5. Verlaging van de moedersterfte met driekwart vergeleken met 1990.

ICCO financierde gezondheidszorgprogramma's voor moeder- en kindzorg. Een belangrijke voorwaarde om deze doelstelling te behalen is verdere uitbouw van voorzieningen op basisniveau, vooral ter verbetering van moeder- en kindzorg en prenatale zorg. Veel partners, met name in Afrika, zijn met dergelijke programma's bezig. ICCO-partners gaven binnen de programma's gezondheidszorg speciale aandacht aan kinderen, vooral kwetsbare groepen als wezen en straatkinderen.

Doel 6. (De verspreiding van) hiv/aids, malaria en andere ziekten wordt een halt toegeroepen.

ICCO intensiverde haar aandacht voor een

effectieve bijdrage aan aids-bestrijding onder andere door samenwerking met Stop Aids Now! en door uitbreiding van de steun aan gezondheidszorgprogramma's. ICCO's doel is ook bijdragen aan preventie van ziekten, bewustwording en betaalbare medicijnen. Ook binnen andere beleidsthema's vestigde ICCO de aandacht op preventie en behandeling van hiv/aids, en verbetering van randvoorwaarden. Als voorbeeld van dit laatste: via de samenwerking met de Belgische organisatie Protos werkte ICCO aan de verstrekking van zuiver drinkwater, om zo gezondheidsrisico's te doen afnemen.

In alle hoofdprogramma's komen de navolgende doelen terug:

Doel 7. Waarborgen van een duurzame omgeving.

Het stoppen van de onomkeerbare uitputting van natuurlijke hulpbronnen. ICCO steunde initiatieven op het gebied van ecologische agrarische productie, duurzaam beheer van land, water en bosbouw. ICCO steunde het door Kerk

Foto: Elske van Gorkum/ICCO

in Actie ontworpen Klimaatplan, en de campagne om Nederlandse huishoudens te laten overstappen op groene stroom.

Doel 8. Er komt een mondiaal samenwerkingsverband voor ontwikkeling.

Dit doel omvat met name initiatieven van (internationale) overheden. Onderwerpen als goed bestuur, eerlijke handelsregels, de oplossing van de schuldenproblematiek, maakten deel uit van ICCO's internationale lobbyactiviteiten. Het hoofdprogramma Duurzame Rechtvaardige Economische Ontwikkeling bood ondernemers de mogelijkheid hun producten te verkopen op lokale, regionale en internationale markten. We werkten samen met bedrijven in het Zuiden en het Noorden, ngo's, kredietorganisaties en kennisinstellingen in diverse landen. Ook voor andere onderwerpen, zoals onderwijs en bestrijding van hiv/aids, werkte ICCO samen in talloze verbanden en netwerken.

Doorheen dit jaarverslag geven wij enkele uitgelichte voorbeelden van de bijdrage die ICCO en haar partners leverden aan de millenniumdoelstellingen. In het projectenboek vindt u alle dit jaar afgesloten financieringen, waarvan de overgrote meerderheid bijdraagt aan de MDG's.

Foto: Florinda Nieuwenhuis/ICCO

3

Hoofdstuk

Duurzame Rechtvaardige en
Economische Ontwikkeling

Duurzame Rechtvaardige en Economische Ontwikkeling

3.1 INLEIDING

In dit hoofdprogramma werkt ICCO aan verbetering van het inkomen van kleine producenten en ondernemers en hun families. Dit doen we door te werken aan verbetering van toegang tot internationale en vooral lokale markten. In 2006 is geïnvesteerd in de programmatische allianties en samenwerking met Kamers van Koophandel, bedrijven, universiteiten, lokale dienstverleners en overheden.

Het hoofdprogramma bereikte afgelopen jaar 31 landen en meer dan 200 partners en besteedde circa 37 miljoen euro.

Het hoofdprogramma kende in 2006 4 deelprogramma's: Internationale Markten voor bos-, fruit- en katoenproducten (IM), Lokale marktontwikkeling (LMO), Financiële diensten (FD) en Samenwerking bedrijfsleven.

ICCO versterkte in 2006 haar samenwerking met allianties waar meerdere stakeholders aan deelnemen, zoals producenten, bedrijven, universiteiten, werkgevers-, werknemers-, lobby- en overheidsorganen. Voorbeelden hiervan zijn het ondernemersplatform rond toerisme, ICT en wol in Peru, de Savannah Marketing Company Ltd rond sorghum, soja en pinda's in Ghana.

Nieuw zijn initiatieven als de BID Challenge, waarbij via een prijsvraag de opkomst van nieuwe ondernemersconcepten in ontwikkelingslanden wordt gestimuleerd. Of de inventarisatie rond de mogelijkheden van de ontwikkeling van de zogenoemde Bottom of the Pyramid-concepten met sommige bedrijven, Triple Value en de TU-Delft. Hiermee werd in 2006 een begin gemaakt. Zo ontwikkelde een studente van de TU Delft in opdracht van Pradan, een ICCO-partner in India een prototype voor een nieuwe machine voor zijdeproductie. Daarmee kan zowel het inkomen als de ergonomi-

Tabel 3.1 Uitgaven DREO per regio, in miljoen euro, en als percentage van het regionale budget

Continent	Planning 2006		Uitgaven 2006	
	Totaal	Perc	Totaal	Perc
Afrika en Midden-Oosten	5,2	20%	7,0	24%
Azië, Europa en Oceanië	6,4	25%	13,6	32%
Latijns-Amerika	10,8	60%	9,4	46%
Wereldwijd	2,0	50%	5,3	33%
Noord	1,2	27%	0,9	19%

Tabel 3.2 Landen waar DREO hoofdthema is

	Partners	Latijns-Amerika	Afrika	Azië en Oceanië
Landen		Bolivia, Brazilië, Ecuador, El Salvador, Guatemala, Haiti, Honduras, Nicaragua, Paraguay, Peru, Suriname.	Benin, Burkina Faso, Ethiopië, Ghana, Kameroen, Kenia, Mali, Rwanda, Senegal, Oeganda.	Albanië, Armenië, Azerbeidzjan, India, Filippijnen, Kirgizië, Kazachstan, Moldavië, Papoea-Nieuw-Guinea, Salomonseilanden, Tadzjikistan.
Totaal	221	11	10	11

sche situatie voor de vrouwen worden verbeterd. De nieuwe techniek maakt het tevens mogelijk nieuwe markten aan te boren. In 2007 gaat een lokaal bedrijf het prototype in productie nemen.

De samenwerking met het wereldwijde netwerk Organic Exchange wierp haar eerste vruchten af. Bedrijven bleken gemotiveerd om biologische (en fair trade) katoen te kopen. Kleine producenten in India, West-Afrika, Peru en Paraguay zetten hun biologisch katoen af voor een eerlijker prijs.

De mede door ICCO georganiseerde katoenconferentie bood een internationaal platform voor kennisuitwisseling tussen katoenproducenten, niet-gouvernementele organisaties, bedrijven en banken rond de ecologische en fair trade katoen keten. Evenals de conferentie over Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen die werd georganiseerd in Brazilië rond vijf productketens. Hier kwamen ngo's, producentenorganisaties, overheden en bedrijven direct met elkaar in contact.

Economische ontwikkeling vraagt om samenwerking met andere beleidsthema's van ICCO. Denk aan eigendomsrechten van gronden, voldoende bestuur, infrastructuur, gezond personeel en opleidingsniveau. Het afgelopen jaar verbond ICCO die thema's. In een van de programma's, zoals die de komende jaren verder wordt ontwikkeld, werken jongeren bij producentenorganisaties en maken zo kennis met het arbeidsproces. Zo leidde ACOFOP in Guatemala jongeren op tot bosbouw-

technicus, voor werk in de zagerijen of als timmerlieden. Op de Filippijnen werd gepleit voor landrechten en landhervorming, die voorwaarde zijn voor economische hervormingen. In Brazilië is door lobby en druk vanuit de sociale bewegingen een wetsvoorstel gepresenteerd om de gezinslandbouw en het gezinsbedrijf te erkennen als een belangrijke factor voor de duurzame ontwikkeling van het land. Het gezinsbedrijf produceert het meeste voedsel voor de Brazilianen. De wet is door de Senaat goedgekeurd. Ook is door lobby het overheidsbudget voor de opkoop van lokaal voedsel voor kwetsbare groepen verdubbeld.

De indicator Duurzame Rechtvaardige Ontwikkeling geeft aan dat de activiteiten/programma's van de partner leiden tot een duurzame bestaansbasis van de betrokken doelgroepen. In alle drie de regio's lukte het rond de 85% van de partners om op deze indicator voldoende/goed te scoren. Aangezien deze indicator nog niet voorkwam in het oorspronkelijke bedrijfsplan ontbreken hier de te realiseren percentages.

Onderstaande tabel betreft de indicator financiële duurzaamheid, die aangeeft of het betreffende programma van de partner financieel duurzaam is. Rond de 70% van de partners in Azië, Europa en Midden-Oosten en Latijns-Amerika scoren voldoende/goed op deze indicator. Voor Afrika en Midden-Oosten ligt dit percentage lager dan de planning, maar nog altijd hoger dan de in het bedrijfsplan geplande 48%. Het gaat bij deze tabel bovendien om relatief kleine aantallen partners.

Tabel 3.3 Indicator Duurzame Rechtvaardige Ontwikkeling

	2006 (realisatie)		2006 (doel)	
	% partner organisaties	% voldoende /goed	% partner organisaties	% voldoende /goed
Afrika en Midden-Oosten	35	84	n.v.t.	
Azië, Europa, Oceanië	38	83		
Latijns-Amerika	60	85		

Tabel 3.4 Indicator Financiële Duurzaamheid

	2006 (realisatie)		2006 (doel)	
	% partner organisaties	% voldoende /goed	% partner organisaties	% voldoende /goed
Afrika en Midden-Oosten	28	57	20	48
Azië, Europa, Oceanië	35	69	25	40
Latijns-Amerika	45	73	30	73

Foto: Jochem Schneeman/ICCO

3.2 LOKALE MARKTONTWIKKELING

Eind 2006 werkte ICCO met 90 kleine producenten in 23 landen. Het doel was om van 2005-2007 in 15 landen in drie continenten een lokaal marktontwikkelingsprogramma op te zetten.

Partners

Huidige partners zijn steeds kundiger in marktontwikkelingsstrategieën en vergroten daardoor hun impact. Daarnaast wierf ICCO nieuwe partners, gespecialiseerd in (bedrijfs)economie, commercie en marketing. In Kirgizië, India en de Filippijnen ontwikkelde ICCO initiatieven om partners hun expertise en activiteiten te laten delen met anderen.

Samenwerking op vernieuwing

ICCO raakte meer bekend als organisatie die werkt aan lokale marktontwikkeling. Dat trok ngo's en bedrijven die met ons willen samenwerken. In vrijwel alle focuslanden bestaan momenteel netwerken van lokale actoren, met een duidelijke meerwaarde voor hun leden rond marktinformatie, kennisuitwisseling, gezamenlijke initiatieven en investeringen en lobby bij overheden. In 2006 is in de Filippijnen een pilot gestart om de

lokale netwerken een impuls te geven door samenwerking met de lokale businessplatforms van Woord en Daad. Een voorbeeld van een partner die gericht is op vernieuwing is Kiej de los Bosques. Het verbindt lokale producenten en grote bedrijven (zoals vezelproducenten aan een rumfabrikant) en stimuleert een nieuwe productlijn sieraden voor een kiosk in het grootste commerciële centrum van Guatemala Stad. Hun werkwijze is voor de Guatemalteekse overheid zo interessant dat gewerkt wordt aan een publiek private alliantie waarmee 10.000 rurale producenten in 58 nieuwe productieketens worden opgenomen. Resultaten: gestegen inkomsten voor lokale producenten, internationale bestellingen via internet, herwaardering van lokale producten en trots op een mooi Guatemalteeks product.

Vernieuwende pilots uit 2005 zijn verder uitgebouwd. Zo werd in Armenië samengewerkt met de Federation of Agricultural Associations die diensten aanbiedt aan ongeveer 2000 families in 20 kleine coöperaties. De federatie zoekt met fruitproducten toegang tot de lokale en internationale markt. In kleine groepen waarin men elkaar vertrouwt (en met landbouw als belangrijkste bron van inkomsten) leerde men marktgericht produceren.

Nieuwe instrumenten

Al voor 2006 ontstond behoefte aan een nieuw instrument naast de financiering via donaties of een lening. ICCO startte met een nieuwe vorm van financiering, het zogenaamde seedcapital. Dit is een lange termijn lening onder speciale condities die door de partner kan worden ingezet voor financiering van onder haar vallende producenten of kleine organisaties. Deze kapitaalinjectie kan al dan niet rentedragend zijn. In 2006 kreeg de Armeense boerenbond FAA seedcapital voor het opzetten van lokaal marktinitiatief voor groenten en vlees, terwijl ACE in Samar, de Filippijnen, een kapitaalfonds kreeg voor investeringen in de ontwikkeling van de keten in abaca (een vezelgewas).

Kenniscirculatie en M&E

Kennisuitwisseling over best practices, waardeketens, interventiestrategieën en markttoegang voor kleine producten werd verder ontwikkeld. Zo is er een basistraining Waardeketen Ontwikkeling gegeven voor ICCO-staf en werden workshops gegeven in onder meer Kirgizië, India, Filippijnen en Senegal. Er zijn interne handleidingen geproduceerd, onder meer over de beoordeling van een businessplan. Eind 2006 is een start gemaakt met een zogenoemde Wegwijzer Lokale Marktontwikkeling. Deze zal aan relatiebeheerders en partnerorganisaties een meer gestructureerd inzicht bieden van de mogelijkheden voor lokale marktontwikkeling.

In Ethiopië en Ghana zijn goede vorderingen gemaakt met de uitwerking van 'Performance and Impact Monitoring' door partners die werken aan ontwikkeling lokale markten. De AgriProFocus expertmeetings werden druk bezocht. Hieruit kwam de learning alliance Ethiopië voort in samenwerking met AgriProFocus leden, KIT, Agriterra en SNV.

Albanië	Fruit en zuivel
Armenië	Fruit en groenten
Kirgizië/Tadzjikistan	Fruit, groenten, zuivel
India (Jharkand)	Kunstnijverheid, zuivel, kippen, champignons, zijde,
Filippijnen (Eastern Visayas, Mindanao)	Kunstnijverheid, suiker, biologische rijst, coco-coir
Papoea-Nieuw-Guinea/Salomonseilanden	Eco-hout, groenten (pilot)

De ervaringen en kennis van fair trade in vers en verwerkt fruit is vastgelegd en verder verspreid. Eveneens is een achtergronddocument over de shea-noot (achtergrondinformatie, certificering, ICCO's strategie) intern gepubliceerd.

In Azië en Oceanië is geïnvesteerd in de ontwikkeling van duurzame ketens. De bestaande ketens, zoals de groente- en fruitketens in Armenië en Kirgizië, werden duurzamer gemaakt. Dit geschiedde vaak op experimentele wijze, zoals het beschikbaar maken van marktprijzen via sms, het drogen van fruit op producentenniveau of de marktverkenning voor nicheproducten (Kirgizië). Kleine producenten moeten zichtbaar zijn in de ketens. In India ondersteunde ICCO kastelozen en tribalen om via coöperaties deel te nemen aan verschillende productketens in Jharkhand (Oostelijk) en Noord-Centraal India. Op de Filippijnen zijn netwerken versterkt, zoals het Social Enterprise Network voor coco-coir (kokosvezel) en gezondheidsproducten. Eind 2006 is in Azië en Oceanië geïnvesteerd met 27 partners in acht landen.

In Latijns-Amerika ondersteunde ICCO inmiddels in 7 landen lokale marktontwikkeling. Door producenten in El Salvador te clusteren, leverden ze hogere kwaliteit. Lokale afnemers en consumenten namen meer honing en sierteelt af. In Brazilië tekende ICCO nieuwe contracten met een coöperatie (van overwegend vrouwen) die fruit verwerkt tot sappen en zoete producten voor de lokale en internationale (Franse) markt. Een nieuwe ondersteuning van een netwerk van 100 kleine coöperaties verbeterde de afzetmogelijkheden voor kleine producenten van fruit, katoen en handwerk. In Ceará (Brazilië) richtten enkele vissersgemeenschappen de coöperatie voor duurzaam toerisme Coopecantur op, gesteund door de ngo Terramar, die zo hun aanbod van toerisme beter op de kaart zetten.

ICCO is met ongeveer 55 partners actief in de volgende landen en lokale ketens:

Bolivia	Groenten, fruit, honing, zuivel, stevia
Peru	Fruit, groenten, zuivel, kunstnijverheid
Paraguay	Fruit, groenten, zuivel
Guatemala	Fruit, groenten, textiel, kunstnijverheid
Honduras	Groenten, fruit
El Salvador	Honing, sierteelt
Regionaal	Eco-hout, groenten (pilot)
Brazilië	Hout, afvalverwerking, fruit, kunstnijverheid.

In Kenia is op basis van de *economic mapping* uit 2005 gestart met een programma Lokale Marktontwikkeling. Dit wierp in 2006 letterlijk en figuurlijk de eerste vruchten af. Diverse producentengroepen telen en vermarkten zoete aardappelen, zonnebloemen, rode pepers, honing en amaranthus voor de lokale markt. De zuivelproductie is met succes ontwikkeld en uitgebreid. Een partnerconsultatie in Kenia bracht kennisuitwisseling op gang tussen de Keniaanse partners.

In Ethiopië is in samenwerking met AgriProFocus, SNV en het KIT voorbereidend werk gedaan voor de opzet van een *learning alliance* 'Chain Empowerment'. Doel hiervan is om een bijdrage te leveren aan versterking van de positie van organisaties van kleine boeren, zodat ze een betere en eerlijke beloning krijgen voor hun inspanningen.

In Ghana zijn twee nieuwe lokale partners toegevoegd aan het lokale vermarkttingsprogramma. Een netwerk van boerenorganisaties is aangesloten bij landbouwstations van elf ngo's, die deel uitmaken van het netwerk ACDEP. De boeren leveren op contractbasis sorghum, pinda's en soja aan het commerciële, door ACDEP opge-

zette bedrijf Savanna. Savanna levert deze goederen op contractbasis weer aan lokale verwerkende bedrijven zoals Guinness Ghana Ltd. Het aantal boeren dat toegang heeft tot Savanna is het afgelopen jaar vergroot. Tijdens een partnerconsultatie in Senegal zijn waardevolle contacten gelegd tussen ACDEP/Savanna in Ghana, Farmers Own in Kenia en betrokken ngo's van het graanbankennetwerk in Ethiopië.

In Kameroen vermarktten partners landbouwproducten en deden aan duurzaam bosbeheer en kleinschalige houtkap. Voor de lobby tegen de European Partnership Agreements en voor steun aan de eigen landbouw verzamelden partners ruim 600.000 handtekeningen.

Ghana	Fruit, NTFP*, hout
Burkina Faso	Fruit, NTFP, katoen
Mali	Fruit, NTFP, katoen
Benin	Katoen, cashew, groenten
Senegal	Katoen, fruit
Kameroen	Hout, media, lobby, NTFP
Kenia	Fruit, groenten en Zuivel
Rwanda	Fruit, groenten
Ethiopië	Granen

* Non Timber Forest Products

3.3 INTERNATIONALE MARKTEN

In de productsectoren bosproducten, tropisch fruit en katoen werd in 2006 gewerkt in 28 verschillende landen met 50 partners.

Het programma concentreerde zich op duurzame ketenontwikkeling voor de internationale markt, inclusief de capaciteitsversterking van kleine producenten. Daarnaast werd geïnvesteerd in randvoorwaarden voor duurzame ontwikkeling, zoals verduurzaming van ketens, de harmonisatie van keurmerken en het zichtbaar maken van de kleine producent in ketens. Ter ver-

	Bosproducten	Tropisch fruit	Katoen	Totaal
Prognose producentenorganisaties	17	16	16	49
Realisatie producentenorganisaties	19	16	15	50
Prognose internationale bedrijven	7	5	8	20

Tabel 3.6 Overzicht productsectoren naar regio en land

	Latijns-Amerika (8)	Afrika (11)	Azië (8)
Bosproducten	Brazilië, Nicaragua, Guatemala, Honduras, Suriname	Kameroen, Kenia, Liberia, Ghana, West-Afrika (Sheanoot)	Filippijnen, Papoea-Nieuw-Guinea, Salomonseilanden
Tropisch fruit	Suriname, Peru, Haïti, Brazilië, Nicaragua, Ecuador	West-Afrika (WAFF), Burkina Faso, Senegal, Benin, Kenia, Madagaskar, Zuid-Afrika (niet gestart)	Armenië, Kirgizië, Moldavië (niet gestart)
Katoen	Peru, Paraguay, Brazilië, Nicaragua, Guatemala	Burkina Faso, Mali, Ghana, Oeganda, Benin	India, Kirgizië, Tadzjikistan

betering van de positie van arbeiders, bosbewoners en het milieu zijn samenwerkingsverbanden ingericht, zoals met JO-IN (een initiatief van acht bedrijven ter verbetering van arbeidsomstandigheden in textielindustrie), Better Cotton Initiative en Max Havelaar.

Bosproducten

In 2006 is een begin gemaakt met de ontwikkeling van bossenprogramma's. Voor Nicaragua, Ghana en Papoea-Nieuw-Guinea/Salomonseilanden is een programma gestart, de aanzet voor een programmatische aanpak is gegeven in Guatemala, Liberia en Honduras. Voor houtproducenten in Guatemala heeft ICCO een mogelijke afnemer in Nederland gevonden. In 2007 volgt een proefzending. In Nicaragua sloegen ICCO-partners de handen ineen om met de overheid te spreken over de negatieve gevolgen van het verbod op houtkap voor kleinschalige bosbouw. In Ghana, Kameroen, Papoea-Nieuw-Guinea en Midden-Amerika steunde ICCO de opzet van gezamenlijke lobbyplatforms die de wetgeving rond bosbeheer (landbezit, handel en geldstro-

men) zo beïnvloeden, dat ze ook bosbewoners en kleine producenten ten goede komt.

Prognose jaarplan 2006 aantal partnerorganisaties	17
Realisatie 2006 partnerorganisaties	19
Realisatie aangesloten bedrijven	7

De certificering van hout uit bosgemeenschappen was een belangrijk thema. Samen met IIED werd de aanzet gegeven voor de ontwikkeling van een mondiaal fair trade FSC-label, waarbij ook FSC, FLO, WNF en kleine producenten zijn betrokken. In Ghana werd met ICCO steun een landelijke FSC-standaard ontwikkeld. De Ghaneese bedrijvengroep van kleine zagerijen KWC gebruikt FSC-certificering in een project om houtproducten op onderscheidende wijze in de markt te zetten. In Kameroen is tijdens een uitwisselingsproject met Brazilië een gids over de mogelijkheden van FSC-certificering voor bosbewoners ontwikkeld in het Frans en Engels. Deze gids wordt ook door FSC-Afrika gebruikt voor voorlichtingsdoeleinden. In Papoea-Nieuw-Guinea

heeft FORCERT een FSC groeps-certificaat gekregen. Ook is FORCERT aangesloten bij IFAT, de organisatie van bedrijven in eerlijke handel. Dit vergrootte de kansen van lokale houtproducenten op directe toegang tot de internationale houtmarkt. FORCERT omvat nu 7 gecertificeerde FSC-producenten (met bijna 30.000 hectare bos) en 20 groepen in het voortraject voor certificering. In 2006 werd 400 m3 hout geproduceerd, waarvan 40% werd geëxporteerd.

ICCO initieerde marktonderzoeken naar verschillende niet-hout bosproducten, zoals de sheanoot en allanblackia (waar eetbare olie van wordt gemaakt). De handel in sheaboter stagneerde, door de hoge kwaliteitseisen in Europa en Amerika. In West-Afrika zocht ICCO naar partners die sheanoten kunnen en willen produceren. Ghana is daarbij pilotland. Ook de internationale markt voor allanblackia is onderzocht. Met marktleider Unilever is gesproken over de mogelijkheden voor de ontwikkeling van allanblackia in Liberia. Houder van de bosconcessies in de Petén (Guatemala) werkten aan diversificatie van hun inkomsten door actiever te zoeken naar kopers voor rubber en sierbladeren.

ICCO financierde FSC-Nederland voor de opzet van een 'social responsibility'-programma, waarin de beste voorbeelden worden verzameld van betrokkenheid van houthandelaren bij sociale vraagstukken in de bosgebieden die zij in tropische landen beheren. Deze dienen als voorbeeld om Nederlandse bosconcessiehouders te stimuleren een sociaal beleid voor bosbewoners en kleine producenten te voeren.

Tropisch fruit

De West-Europese *fair trade* markt trekt enorm aan en het fruitprogramma liep volgens planning. Er zijn aan het einde van het dit programmajaar 16 financiële relaties in opbouw, waarmee 48 producentenorganisaties worden bereikt. Dit kan mede gerealiseerd worden door de samenwerking met vijf bedrijven.

Prognose jaarplan 2006 aantal partnerorganisaties	16
Realisatie 2006 partnerorganisaties	16
Realisatie aangesloten producentenorganisaties	48
Realisatie aangesloten bedrijven	5

Hoewel de handel in biologisch en *fair trade* fruit sterk stijgt, loopt de markt in Nederland achter. Met Max Havelaar werd een gezamenlijke fruitcampagne en fruitweek georganiseerd. Ook is onderzocht op welke wijze kleine producenten kunnen aansluiten op de grotere retailketens in Nederland. Er is inmiddels voldoende belangstelling vanuit het bedrijfsleven, maar de producentenorganisaties zijn nog niet klaar om te leveren.

Toch hebben partners als EOSTA en FTO in 2006 kleine producenten aan de keten gekoppeld. De BioFACH levert een prima netwerk op voor lokale bedrijven en andere actoren. Met Max Havelaar werd de certificering voor de biologische en *fair trade* markt verduidelijkt. Samen met de CNV onderzoekt ICCO de mogelijkheden tot ondersteuning van arbeiders op plantages. Met FLO is gestart met een impactstudie van *fair trade* op een fruitplantage.

Vanuit Burkina Faso werden alleen in eerste kwartaal al meer mango's geëxporteerd dan in heel 2005. In totaal 650 ton mango's werd geëxporteerd en 10 ton verwerkt tot puree van hoge kwaliteit. Een Ghanees bedrijf verwerkte de puree in een fruitcocktail om op de lokale markt te verkopen. Vanuit Mali werd 150 ton *fair trade* mango's (niet allemaal biologisch gecertificeerd) geëxporteerd via Fruiteq. ICCO onderzocht verder met een Nederlands bedrijf de mogelijkheden om export van biologische mango uit de Filippijnen te realiseren.

In Peru is het aantal producenten dat ananas en passievrucht levert aanzienlijk toegenomen en in Nicaragua resulteerde samenwerking met een fruitverwerkingsbedrijfje in de uitbreiding van het productassortiment en het aantal toeleverende producenten.

Foto: Kerk In Actie

Katoen

Het katoenprogramma werd in 2006 ontwikkeld; ICCO's nieuwe rol als makelaar was volledig geïntegreerd. Kansrijke noordelijke initiatieven zijn geïdentificeerd in samenwerking met Organic Exchange, Solidaridad, Helvetas, Fair Trade Labelling Organisatie, Max Havelaar en het Better Cotton Initiative. Samenwerkingsverbanden op het gebied van biologische, fair trade en duurzame katoen zijn geïnitieerd. Producentorganisaties zijn ondersteund in 9 landen, voornamelijk op het gebied van biologische en fair trade katoen.

Prognose jaarplan 2006 aantal partnerorganisaties	16
Realisatie 2006 partnerorganisaties	15
Realisatie aangesloten bedrijven	10

Samenwerking

Organic Exchange is een belangrijk netwerk voor de katoenmarkt. ICCO gaat voor dit van origine Amerikaanse netwerk de Europese afdeling opzetten. Als medeorganisator van de conferentie van Organic Exchange heeft ICCO zich internationaal op de kaart gezet. In september heeft deze grootschalige conferentie plaatsgevonden, inclusief een tweedaagse farmermeeting. Naast bedrijven waren 25 partners aanwezig, waarvan 9 van ICCO. De door ICCO gefinancierde region managers van Organic Exchange op de drie continenten zijn laat gerekruteerd en amper ingewerkt. De financiering van door hen ingediende projectvoorstellen kon daardoor in twee continenten niet gerealiseerd worden. ICCO sponsorde de film 'Push the Button' (van made By), die onder 25.000 consumenten is verspreid.

Certificering

Harmonisatie van certificeringregels is voor katoen een speerpunt. Door deel te nemen aan een grote stakeholdersgroep promootte ICCO het JO-IN als harmoniseringconcept voor de kledingindustrie. De certificering van duurzaam katoen wordt gestimuleerd via het Better Cotton Initiatief (BCI). Samen met Oxfam Novib is een rapport over de negatieve sociale aspecten van de katoenteelt afgerond. Diverse lokale partners zijn in contact gebracht met de projectleiding van Better Cotton. ISEAL is in contact gebracht met het BCI. Samen met HIVOS en Oxfam Novib financierde ICCO het ISEAL-systeem voor Voluntary Quality Systems. Daarnaast is een traject ingezet voor Fair Trade Textiel met Max Havelaar en het daaraan gelieerde FLO. De voortgang hiervan is vertraagd omdat nog geen *cofundere* door FLO zijn gevonden om dit *fair trade*-concept uit te werken.

In Burkina Faso en Mali werd met SNV samengewerkt aan een plattelandsontwikkelingsplan om bewoners minder afhankelijk te maken van de katoenteelt. In Mali hebben 1800 producenten, onder wie 40% vrouwen, totaal 386 ton ruwe *fair trade* biologische katoen geproduceerd. Dit is verkocht voor 272 F CFA /kg voor de producenten + 34 F CFA FLO-premie voor de groep. Ter vergelijking: conventionele katoen leverde 160 F CFA op. In Burkina Faso produceerden 663 producenten, van wie waarvan 43% vrouwen, 150 ton *fair trade* biologische katoen voor dezelfde prijzen als in Mali. Een nieuw bedrijf werd geïnteresseerd om zowel biologische *fair trade* katoen als rotatiegewassen af te nemen.

ICCO financierde een fabriek in Nicaragua en zette een pilot op met een nieuwe producentengroep – een vrouwencoöperatie gericht op katoenverwerking. ICCO bracht de producten in contact met de nieuwe Spaanse partner ECODES die een lokale afvaardiging in Nicaragua heeft.

In India is met de Partners in Change begonnen de lokale organisatiestructuur te bouwen voor het Better Cotton proces in Centraal-India.

In de pas opgestarte duurzame kledingwinkel YOI liggen tennisschoenen van biologisch katoen van de Braziliaanse katoenproducenten van ADEC/ESPLAR, gemaakt door VEJA fair trade.

Leren

In 2006 is fase II afgerond van een langer lopend onderzoeksproject met ECSAD, het Expert Centre for Sustainable Business and Development Cooperation. In deze fase stond de samenwerking tussen bedrijven en ngo's

in drie productketens, mango, katoen en sorghum uit Afrika, centraal. Belangrijkste bevinding van de onderzoekers is dat partnerschappen voor alle partijen voordelen hebben. Ketensamenwerking biedt ICCO en haar lokale partners de kans om beter inzicht te krijgen in de bedrijfsmatige kant van de ketenontwikkeling; hoe markten werken. Meer transparantie in de keten maakt mede mogelijk dat ngo's beter kunnen afwegen of een partnerschap inderdaad de beste keuze is of dat andere alternatieven (economisch) levensvatbaarder zijn. De betrokken bedrijven kunnen op basis van transparantie beter aan risicospreiding doen. De belangrijkste uitdagingen in het begin zijn de verschillen in visie op duurzaamheid en winstgevendheid tussen de diverse spelers in de keten. De geleerde lessen uit de studie zijn samengevat in 'Rough Guide for Partnerships for Development'. Deze verschijnt begin 2007 en bevat aandachtspunten voor alle actoren in de keten om toe te werken naar duurzame en rechtvaardige ketens, in het bijzonder voor ICCO en haar lokale partners. Dit betreft het proces van samenwerken, inzicht in potentiële synergie en de verdeling van de diverse rollen en verantwoordelijkheden van iedere actor. Ook is het belangrijk keuzes te maken, de rollen goed in te zetten en daarover helder te communiceren naar de andere spelers. Tot de meer economische aspecten behoren; welke producten zijn kansrijk op de wereldmarkt en wat is het benodigde lokale potentieel voor productieverbodiging? Het onderzoek zelf was een partnerschap tussen ECSAD en ICCO waarin ICCO haar praktijkervaring in een breder perspectief zette en de onderzoekers de complexe realiteit van ontwikkelingssamenwerking ervoeren. In fase III ('07/'08) wordt de Rough Guide toegepast en verder getest door ICCO-medewerkers en ECSAD.

3.4 FINANCIËLE DIENSTEN

Microkrediet

Het microfinancieringsprogramma versterkte de rurale microfinancieringssector, vooral via jonge kansrijke MFI's. De *outreach* van de microfinancieringssector voor de achterban in het rurale gebied is vergroot en rurale huishoudens kregen meer financiën tot hun beschikking. In de periode 2004-2006 zijn losse, niet duurzame initiatieven afgebouwd en drie compacte regionale pro-

Foto: Henri Bartsch/ICCO

gramma's gevormd. Met Oikocredit is nauw samengewerkt om de bankiersrol voor dit programma te vervullen.

Leningen en Garanties

De L&G portefeuille van ICCO bedraagt zoals gepland 10 miljoen euro, voor 79 partners. Het totaal aan goedkeuringen in 2006 bedroeg 3,8 miljoen euro. Van de 10 miljoen is 7 miljoen uitgezet in microfinanciering en 3 miljoen voor productie en handel. De verdeling 70%-30% is wat schever uitgekomen dan de geplande 60%-40%. Het grootste gedeelte van de portefeuille bestaat uit garanties voor leningen van Oikocredit (7,3 miljoen aan garanties). Er zijn enkele directe leningen, en ook enkele garanties voor een MFI en producentenorganisaties aan lokale commerciële banken verstrekt. Deze laatste vorm (garantie aan een lokale bank) is een innovatie in het aanbod van instrumenten van ICCO.

Microfinanciering

In totaal heeft ICCO het afgelopen jaar 3 miljoen aan grants uitgegeven aan microfinanciering.

MicroNed

Afgelopen jaar richtten ICCO, Cordaid, Hivos en Oxfam Novib MicroNed op, een samenwerkingsverband om de microfinancieringsactiviteiten in diverse landen te coördineren. Via MicroNed zijn landenstudies ingericht voor landen waar drie of meer MicroNed-leden actief zijn. ICCO heeft de leiding in El Salvador, Nicaragua, Filippijnen, Rwanda/Oost-Congo en Mali. Deze studies geven richting aan wat er moet gebeuren: bijvoorbeeld de op- en afbouw van partners. ICCO heeft de scan voor de Filippijnen gerealiseerd.

Innovaties

In Ethiopië en de Filippijnen is het idee ontstaan om een productinnovatiefonds te starten, waaruit verschillende organisaties innovatiebudget kunnen aanvragen. Hiermee kunnen ze aangepaste financiële producten en diensten ontwikkelen, specifiek voor het rurale gebied. Verder is onderzocht wat bestaande urbane MFI's ook op dit vlak zouden kunnen betekenen, met name in Bolivia en Peru een belangrijk issue. In Brazilië is geëxperimenteerd met een lokaal investeringsfonds. In Ethiopië zijn voorbereidingen getroffen voor

Foto: Ben Nijkamp/ICCO

de opzet van een lokale garantiefaciliteit, waarmee MFI's toegang kunnen krijgen tot leningen van Ethiopische banken.

Social Performance Management

Monitoring op sociale indicatoren (Social Performance Management) staat hoog op de agenda van MicroNed en het Nederlands Microfinancieringsplatform, waarin ICCO participeert. Vanuit I/C Consult is deelgenomen aan de internationale *task force* Social Performance. ICCO heeft twee workshops georganiseerd. Via Terrafina Microfinance deed ICCO mee in het pilotproject *Dashboard* van de *MixMarket*, waarin financiële en sociale prestaties van MFI's beter inzichtelijk konden worden gemaakt. Helaas bleek halverwege het Dashboard-traject dat de benodigde software te complex werd. *MixMarket* besloot daarom een nieuwe vorm voor het project te ontwikkelen in 2007. ICCO gaf, via *Microned*, steun aan het wereldomvattende programma van *Imp-Act*, het consortium dat SPM verder ontwikkelt en verspreidt.

Tabel 3.7 Partnerorganisaties Terrafina naar regio

	Afrika – via TerraFina	Azië	Latijns-Amerika
Landen	West-Afrika: Mali, Burkina Faso, Senegal (2007) Hoorn: Ethiopië Grote-meren gebied: Rwanda, Democratische Republiek Congo, Burundi (2007)	Centraal Azië: Kirgizië, Kazachstan, Tadzjikistan, Filippijnen, Bangladesh, Armenië	Andes: Bolivia, Peru, Ecuador, Midden-Amerika: Nicaragua, El Salvador, Guatemala, Honduras, Paraguay
MFI's	26	25	12
ngo's/producenten/ bedrijven	15	8	
Bancos Comunales/Selfhelp groups	-	-	2

Regionale programma's

De regionale programma's hebben zich op vijf belangrijke pijlers gericht:

- Capaciteitsversterking van kansrijke MFI's, vooral in rurale gebieden. Vooral in Afrika, Centraal Azië en de Filippijnen. In enkele landen van Latijns-Amerika en op de Filippijnen, waar microfinanciering een langere historie kent, vaak in samenwerking met gevestigde urbane MFI's.
- Bestaande MFI's steunen die hun financiële diensten willen uitbreiden naar rurale gebieden. Vaak in samenwerking met gevestigde urbane MFI's. Zo werden meer huishoudens en kleine producenten bereikt.
- Expansie van de portfolio, met name via leningen en garanties, waardoor de outreach van de MFI zich verbreedde zodat meer huishoudens en kleine producenten bereikt werden.
- Stimuleren van innovatie en productontwikkeling van MFI's, inclusief uitbreiding van diensten op het vlak van sparen en het verstrekken van leningen aan kleine producentenorganisaties. In Ecuador zijn bijvoorbeeld rurale spaar en krediet coöperatie ondersteund, evenals een aantal gemeenschapsbanken. Daarmee is het bereik van deze dienstverlening in rurale gebieden toegenomen. Deze organisaties bereiken een doelgroep in rurale gebieden die door formele MFI's niet worden ondersteund. Ook de eerder genoemde innovatiefondsen in de Filippijnen en Ethiopië vallen onder deze werklijn.
- Ondersteuning van ontwikkeling van de rurale microfinancieringssector in een land.

Terrafina

In 2005 is Terrafina Microfinance opgericht, een consortium van ICCO, Oikocredit en de Rabobank om het microfinance-programma op het Afrikaanse continent uit te zetten. In 2006 heeft de officiële lancering van Terrafina Microfinance plaatsgevonden, met daaraan gekoppeld een campagne over microfinanciering via advertenties en radiospots. Terrafina Microfinance is begonnen met 5 landen (Mali, Burkina Faso, Ethiopië, Rwanda en Democratische Republiek Congo), en bereidt uitbreiding naar Burundi en Senegal voor. Voor Mali, Ethiopië en Rwanda zijn Country Strategies in 2006 vastgesteld. Voor Burkina Faso is deze landelijke aanpak nog in ontwikkeling en voor Burundi is een aanzet gegeven. De aanwas van zogenoemde *emerging MFI's* was in 2006 zelfs hoger dan verwacht en groeide van 10 naar 26. Naarmate deze jonge MFI's doorgroeien worden ze kredietwaardig, en kunnen toegang krijgen tot leningen voor verdere uitbreiding van hun dienstverlening. In Mali zijn inmiddels via het lokale Oikocreditkantoor 6 MFI's die een lening hebben voor uitbreiding van hun activiteiten (al dan niet met nog een ICCO garantie als ondersteuning).

Terrafina Microfinance ondersteunde ook 15 ngo's, veelal bestaande partners van ICCO en de Rabobank Foundation, die naast sociale activiteiten ook actief zijn op het gebied van microfinanciering. Deze organisaties werden door Terrafina Microfinance veelal geadviseerd om hun microfinancieringsactiviteiten over te dragen aan een gevestigde microfinancieringsorganisatie. Het aantal ondersteunde ngo's uit die hoek zal daardoor in de toekomst sterk verminderen. In Rwanda

bijvoorbeeld zijn enkele organisaties met financiële activiteiten gestimuleerd om samen te gaan werken met elkaar en met microfinancieringsorganisaties. Naast samenwerking en kennisuitwisseling wordt de ontwikkeling van nieuwe producten breed gestimuleerd. Het innovatieprogramma in Ethiopië bijvoorbeeld is georganiseerd als 'club initiative' van vijf microfinancieringsorganisaties, onder begeleiding van een internationale consultant. Innovatiepilots betreffen microleasing, leningen voor jonge ondernemers (18-28), leningen voor landbouw en *social impact monitoring*. De samenwerking met nationale microfinancieringnetwerken loopt in Ethiopië en Rwanda. In Rwanda heeft Terrafina Microfinance een impuls gegeven aan een herbezinning van het netwerk op haar positie, middels een ledenconsultatie over de diensten die van het netwerk verwacht worden. Het Terrafina Microfinance-programma zit momenteel halverwege haar driejarige startperiode (2005-2007). Met een portfolio van 26 MFI's en een jaarbudget 2006 van ruim 2,3 miljoen euro is het programma onderweg naar een schaal die in de gekozen regio's tot een zichtbaar effect op de microfinance-sector kan leiden, juist die gebieden waar nog weinig tot geen vormen van microfinanciering aanwezig waren.

Een compact microfinancieringsprogramma voor het Aziatische continent is in 2006 gestart. Dit programma richt zich op landen in Centraal-Azië en Oost-Azië. Gekozen is om in landen als Bangladesh en India niet door te gaan met het ondersteunen van MFI's omdat ICCO geen kansen ziet hier een verschil te maken. Dit programma is een vervolg op de daar al ondernomen activiteiten van afbouw van een aantal niet duurzame initiatieven en de opbouw van versterking van kansrijke jonge MFI's. In Centraal-Azië zijn de zes bestaande partners intensief begeleid en hebben een ondernemingsplan opgesteld. Afhankelijk van de resultaten wordt begin 2007 besloten over de voortzetting van de samenwerkingsrelaties. De ingezette coachingstrajecten zijn zowel deelnemers als trainers goed bevallen. Met twee van de vier contacten in Tadzjikistan is naast een eerste analyse een versterkings- en assesmenttraject opgezet. In de Filippijnen zijn sectorstudies en een landenscan verricht. Er is afscheid genomen van drie bestaande partners en vastgesteld in welke rurale gebieden welke MFI's moeten worden ondersteund. Er zijn zes veelbelovende nieuwe MFI's geïdentificeerd. In Bangladesh is voor de capaciteitsversterking van bestaande partners nauw samengewerkt met MCRIL. Bij de vier partners in Bangladesh zijn businessplannen

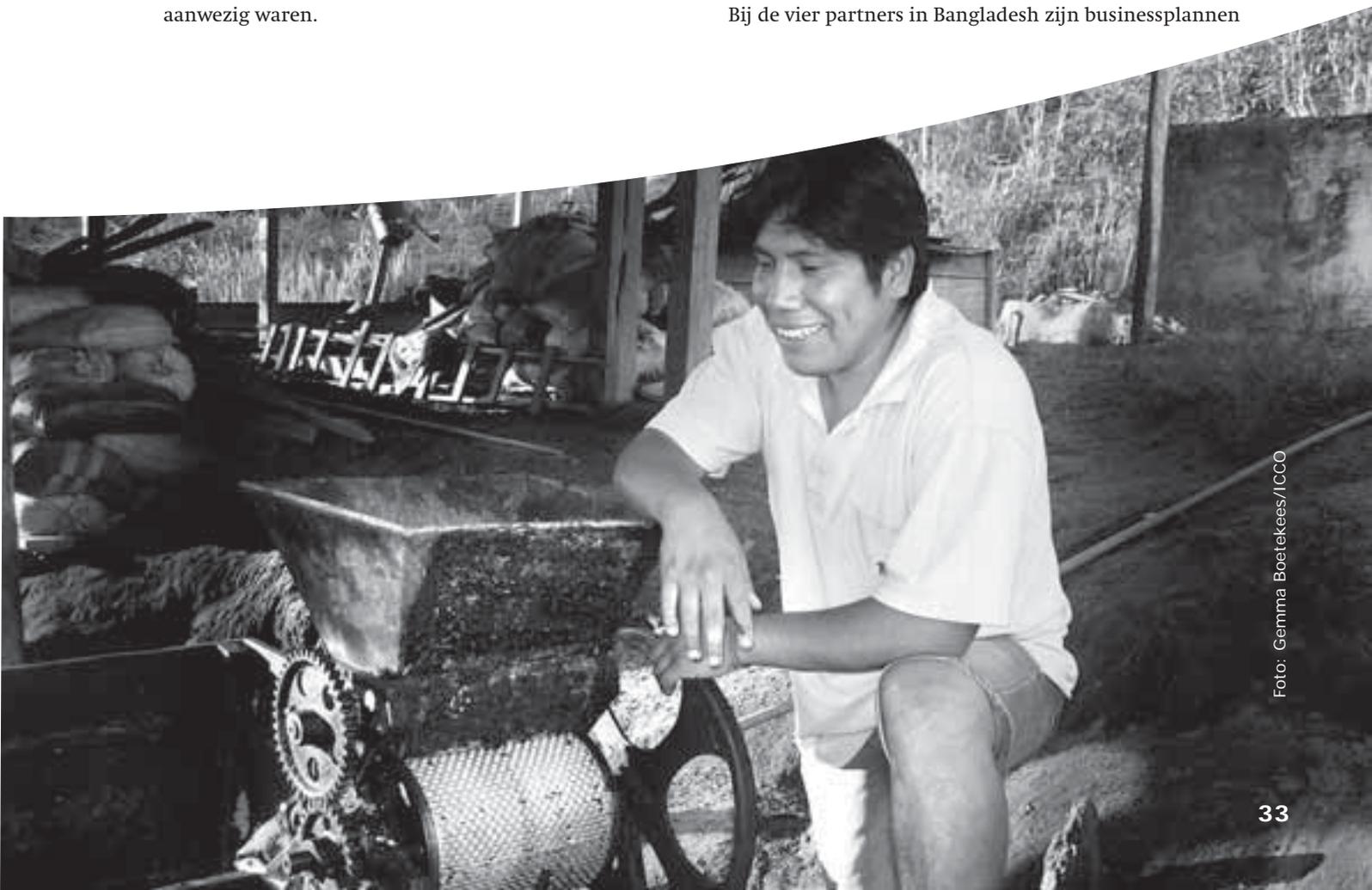

Foto: Gemma Boetekees/ICCO

opgesteld om een financieel duurzaam kredietprogramma te ontwikkelen. Eind 2006 werd het ondersteuningsprogramma bij deze partners beëindigd.

In Latijns-Amerika werd het jaar afgesloten met 1,6 miljoen aan kredietgaranties aan meer dan 12 microfinancieringsorganisaties. Voor onze activiteiten in Latijns-Amerika is in 2006 een herzien microfinancieringsprogramma vastgesteld. Dit programma richt zich op de microfinancieringssector in Midden-Amerika en de Andes. In het nieuwe programma brengen urbane organisaties hun expertise in voor de ontwikkeling van rurale microfinanciering. Daarnaast is sterk ingezet op de ontwikkeling van financiële producten voor het rurale gebied, het versterken en ontwikkelen van de rurale financiële en bancaire infrastructuur, het stimuleren van handels- en bedrijfsfinancieringen en het bereiken van de kleine rurale producenten. In Midden-Amerika is in samenwerking met de veldkantoren van Oikocredit de coördinatie in dit gebied versterkt. Daardoor konden twee nieuwe producentenorganisaties en een microfinancie-

ringsorganisatie extra worden geholpen. In Nicaragua en El Salvador is begonnen met een countrystudie. De Nederlandse ambassade in Managua is op de hoogte gebracht van de samenwerking binnen MicroNed. Ten behoeve van de uitbreiding van hun activiteiten naar rurale gebieden is in 2006 een nationaal netwerk van instellingen die microkrediet vertrekken teneinde de positie van vrouwen te verbeteren gekoppeld aan een expert uit Ecuador op het gebied van Bancos Comunales. In Ecuador zijn via deze Bancos Comunales in 2006 diverse financieringen ter beschikking gesteld. Deze organisaties bereiken rurale huishoudens en producenten die geen gebruik kunnen maken van de faciliteiten van een microfinancieringsorganisatie. In de Andes zijn drie bijeenkomsten geweest met personeel van de verschillende microfinancieringsorganisaties in Peru, Ecuador en Bolivia. Doel is de kwaliteit van de dienstverlening te verbeteren. In Bolivia hebben 15 MFI's een bank-/girocentrale opgezet. Die maakt het mogelijk dat klanten van ruim 200 MFI-filialen geld naar elkaar kunnen overmaken. Diensten zijn daardoor in een groter deel van het land toegankelijk.

3.5 SAMENWERKING BEDRIJFSLEVEN

Doel in 2006 was om nieuwe businesspartners te zoeken en deze te koppelen aan initiatieven van Zuidelijke partners. De toenemende samenwerking met bedrijven heeft ertoe geleid dat een aanzet tot een gedragscode voor samenwerking met bedrijven is gegeven. Deze wordt in 2007 operationeel. De via Impulsis gelegde contacten met het bedrijfsleven staan beschreven in hoofdstuk acht.

Share People

In samenwerking met Share People vonden in Ethiopië, Peru, India en de Filippijnen uitwisselingsreizen plaats tussen Nederlandse managers en ondernemers, en ICCO-partners. Deze reizen leidden tot nieuwe initiatieven en ondersteuning van businessplanning van partners. In Peru vond uitwisseling van ideeën en inzichten plaats met diverse lokale stakeholders, advies aan lokale ondernemingen in de textiel (zoals kleden), ICT en toerisme. De ondernemers werden zich bewust van het werken in de context van een ontwikkelingsland en voor armoedebestrijding. Na de reis zijn de contacten en adviezen op afstand voortgezet om het bedrijf verder te ontwikkelen en onder meer handgeknoopte tapijten internationaal te vermarkten. Deelnemers aan de Ethiopië-reis hielpen het bedrijf Garosolo – dat houtzuinige ovens op de markt brengt – een bedrijfsplan te schrijven. Dit plan heeft de finale gehaald van de BiD-challenge. Een ander groep deelnemers heeft de 'Ethiopian Dream Foundation' opgericht en een start gemaakt met bevordering lokaal ondernemerschap in de informele sector. De aanwezigheid van de groep jonge ondernemers heeft voor het Forum for Environment (FFE) de deuren geopend van de bloementelers. FFE heeft daardoor een succesvolle bijdrage kunnen leveren aan de introductie van een gedragscode voor de sector.

Andere deelprogramma's

Bij internationale markten zijn ruim twintig businesspartners betrokken bij exportprojecten. Bij lokale marktontwikkeling zijn nog maar mondjesmaat bedrijven betrokken. Voorbeelden van een rechtstreekse deelname door een bedrijf aan andere initiatieven zijn te vinden in Guatemala, waarbij AGER - een netwerk van

Foto: Barbara Bosman/ICCO

rurale bedrijven dat het ondernemerschap in rurale gebieden wil versterken - professionalisering bevordert van de productie, de toegang tot markten en de horizontale en verticale integratie van kleine producenten binnen de verschillende productketens. In 2006 steunden ze een project ter verwerking van afvalmateriaal uit de landbouw door producenten van Aj Ticonel. Afgesproken werd dat een afvalverwerkingsbedrijf het materiaal van aluminium, glas en plastic zou opkopen. In Brazilië werd met diverse bedrijven samengewerkt binnen concrete productketens. De door de samenwerking van verschillende coöperaties bijeengebrachte honing werd uitgezet bij Nestlé en Carrefour. Niet alleen werd gekeken naar de commercialisering, maar bedrijven is ook gevraagd te investeren in productontwikkeling, nieuwe verpakkingen en logistiek. Rond afvalverwerking werd samengewerkt met het Nederlandse afvalbedrijf VAR, om de vaak zeer arme afvalverzamelaars op te nemen in de keten. Met Carrefour werd ingezet op de keten van biologische bananen, geproduceerd door inheemse gemeenschappen in Brazilië.

Naast de NCDO en het ministerie van Buitenlandse Zaken participeerde ICCO als hoofdsponsor in de BID-Challenge. Deze prijsvraag biedt perspectief tot het ontdekken van nieuwe zuidelijke ondernemers. Van meer dan 700 lokale ondernemers staan de innovatieve cases beschreven in de database van de BID-Challenge. Binnen het deelprogramma lokale marktontwikkeling zijn twee hot spots voor een landelijke BID-challenge in de maak. In Latijns-Amerika werden nieuwe contacten opgespoord en bestaande bedrijfsmatige relaties met elkaar in contact gebracht. De uitwisseling van Braziliaanse ondernemers met houtondernemers in Kameroen is daarvan een voorbeeld. Of de uitwisseling tussen businessplatforms uit Brazilië met die van de Filipijnen en Peru.

Via MKB Nederland en andere businessplatforms

In 2006 was het in de bedoeling een samenwerkingsovereenkomst met MKB-Nederland op te stellen. Dat is er niet van gekomen. Wel leverde MKB Nederland en de vorig jaar via haar benaderde brancheverenigingen

De organisatie Acção para o Desenvolvimento (AD) is een nationale ngo in Guinee Bissau. De organisatie werkt met arme rurale bevolkingsgroepen en gemarginaliseerde bevolkingsgroepen. Dit doet AD via kleine, door de doelgroep bestuurde associaties of verenigingen. Dankzij de ondersteuning van basisgroepen in tien dorpen in het noorden is de voedselsituatie verbeterd. Er is een trainingscentrum opgericht voor voeding- en voedseltechnologie, een kredietfonds in het leven geroepen voor productie, verwerking en betere afzet van landbouw- en visserijproducten, landbouwgewassen werden gediversifieerd er werd voorlichting gegeven over voeding via de radio. Dit heeft ertoe geleid dat de voedselsituatie blijvend is verbeterd. AD boekte ook goede resultaten met het opleiden van jongeren, maar zou meer aandacht kunnen besteden aan commerciële vakken, zoals financiële administratie. Het is belangrijk te volgen of het de jongeren met een afgeronde opleiding ook lukt een renderend bedrijfje op te zetten of elders werk te vinden. Een goed functionerend duurzaam kredietsysteem zou helpen de resultaten duurzamer te maken. Dankzij de goede ontwikkelingen zet ICCO de steun aan deze partner voort.

voor textielverwerkende bedrijven en retail (Modent en Mitex) hun bijdrage aan de katoenconferentie. Met een universiteit en een adviesbureau zijn besprekingen gestart om te bezien op welke wijze multinationals en MKB-ondernemers betrokken kunnen worden bij de verdergaande ontwikkeling van marketingconcepten en een *learning lab* rond de zogenaamde Bottom of the Pyramid. In Brazilië zijn in samenwerking met ETHOS (MVO-organisatie werkgevers) initiatieven ondernomen om MVO te stimuleren, niet alleen onder bedrijven, maar ook onder ngo's, sociale sectoren en overheden. Dit gebeurde met de Working Group on Social Responsibility and Poverty. Dat leidde onder andere tot de volgende activiteiten en resultaten:

- In het arme Noordoosten van Brazilië werd een conferentie rond vijf productketens georganiseerd met als resultaat samenwerking in enkele ketens (honing en afval).
- Het bedrijfsleven zet zich in voor de honingketen, waarbij Nestlé en Carrefour werden betrokken, en in de afvalketen werden Tetrapak en Barbosa supermarkten betrokken.
- CESE en Avina organiseerden een bijeenkomst over maatschappelijk verantwoord ondernemen voor het PAD-netwerk: een groot netwerk van mensenrechtenorganisaties en sociale bewegingen. ICCO faciliteerde en zette het thema op de agenda.
- Een Braziliaanse certificeringsinstantie trainde Kameroenese ngo's en er vond een uitwisselingsreis naar Brazilië plaats om maatschappelijk verantwoord ondernemen en FSC-certificering van bosbeheer en hout in de praktijk te zien.

Foto: Kerk in Actie

4

Hoofdstuk

Toegang tot Basisvoorzieningen

Toegang tot Basisvoorzieningen

4.1 INLEIDING

Het afgelopen jaar is veel tijd besteed aan de voorbereiding van de subsidieaanvraag en monitoringprotocol. Van zuidelijke partners werd hiervoor veel input verkregen tijdens een partnerconsultatie basisvoorzieningen in Senegal. Nieuwe samenwerkingsverbanden werden aangegaan, onder meer op de deelprogramma's onderwijs en water. ICCO sluit aan bij de Millenniumdoelstellingen en wil bijdragen aan betere toegang tot kwaliteitsonderwijs, gezondheidszorg, water en voedsel. Dit doen wij door de competenties en capaciteiten van lokale betrokkenen (van *grassroot* tot nationaal niveau) te vergroten. Wij gaan daarbij uit van lokale oplossingen. Waar mogelijk werden verbanden gelegd tussen de programma's basisvoorzieningen en andere ICCO-programma's (bijvoorbeeld onderwijs met voedselzekerheid in Ghana).

In verschillende landen startten we ter voorbereiding op de programma's met een eerste fase van programatisch werken: de verkenningsfase. ICCO voerde enkele *fact findings* missies uit, die de basis leverden voor de programma's.

De indicator basisvoorzieningen geeft het percentage organisaties weer die eigen inspanningen voor basisvoorzieningen verbinden aan het claimen van (lokale) overheidsinspanningen op dat gebied. In alle regio's slaagt 70 – 80% van de partnerorganisaties erin om deze verbinding in voldoende tot goede mate tot stand te brengen. Het gerealiseerde percentage partners dat voldoende/goed scoort ligt zowel voor Afrika en Midden-Oosten als Azië, Europa en Oceanië boven het in het bedrijfsplan genoemde te realiseren percentage. Voor Latijns-Amerika ligt dit weliswaar onder het 'streefpercentage', maar tegelijkertijd is het percentage partners dat werkt aan basisvoorzieningen wel volgens plan toegenomen.

Tabel 4.1 Uitgaven Toegang tot Basisvoorziening in miljoen euro, per regio en als percentage van het regionale budget

Continent	Planning 2006		Uitgaven 2006	
	Totaal	Perc	Totaal	Perc
Afrika en Midden-Oosten	13	50%	11,4	40%
Azië, Europa en Oceanië	8,9	35%	13,7	32%
Latijns-Amerika	2,7	15%	2,4	12%
Wereldwijd	1,6	32%	1,9	12%
Totaal Noord	2,2	50%	1,5	32%

Tabel 4.2 Indicator Basisvoorzieningen

	2006 (realisatie)		2006 (doel)	
	% partner organisaties	% voldoende /goed	% partner organisaties	% voldoende /goed
Afrika en Midden-Oosten	46	69	43	58
Azië, Europa, Oceanië	50	71	45	55
Latijns-Amerika	43	78	43	87

4.2 GEZONDHEIDSZORG

Het gezondheidsbeleid van ICCO is gericht op verbeterde toegang tot goede basisgezondheidszorg, in het bijzonder voor kwetsbare groepen. Bovendien benadrukt ICCO dat mensen recht hebben op gezondheidszorg. Wij werken met de partners en de doelgroepen aan versterking van hun zogenaamde 'claim making power': de mogelijkheid om het recht op kwalitatief goede gezondheidszorg op te eisen. De toegankelijkheid en de kwaliteit van de seksuele en reproductieve gezondheidszorg krijgt extra aandacht. Als kwalitatief goede basisgezondheidszorg ontbreekt in een land zonder overheid, steunt ICCO-partners om zelf basisgezondheidszorg aan te bieden. Als de overheid haar plichten niet vervult, steunen we partners de overheid aan te spreken op haar verantwoordelijkheid. In 2006 formuleerde ICCO het gezondheidsbeleid voor de samenwerking in de ICCO-alliantie. Hierbij waren zowel Noordelijke alliantieleden (ICCO, Prisma en Kerk in actie) als vertegenwoordigers van de Zuidelijke partners betrokken.

In 2006 is het voorbereidende werk gedaan om te komen tot programma's, vooral de landencombinatie Nepal, Noord-Oost India en Bangladesh (samen met het

hiv/aids programma). Naar aanleiding van de programma-evaluatie gezondheidszorg heeft ICCO samen met Cordaid, Plan NL en het Ministerie van Buitenlandse Zaken het initiatief genomen om een expertdag te organiseren over alternatieve vormen van gezondheidszorgfinanciering, inclusief verzekeringen. Uit deze bijeenkomst is het initiatief voor een Health Insurance Platform ontstaan waarin vertegenwoordigers van zowel ngo's, ministeries, kenniscentra als verzekeraars participeren. Kwalitatief goede zorg betreft ook de toegankelijkheid tot betaalbare medicijnen. Om de farmaceutische industrie aan te sporen hieraan een bijdrage te leveren steunde ICCO in 2006 de ontwikkeling van een 'benchmarking'-instrument. Hierdoor kunnen de prestaties van farmaceutische bedrijven worden vergeleken.

Voor de deskundigheidsopbouw rond traumacounseling is in 2006 een consultatie georganiseerd door IC/consult waarbij een consultant van het YMCA-Rehabilitation uit Palestina betrokken was. Deze consultatie zou eigenlijk in Palestina zelf plaats vinden maar kon wegens onzekere toegang en geweld tot drie keer toe niet plaats vinden. Besloten is toen de consultatie in Utrecht te organiseren. Dit gaf de partners de gelegenheid om contacten te leggen met verschillende organi-

Foto: Joke Steeneveld/Kerk in Actie

saties en instituten in Nederland met expertise in trauma counseling en psychosociale hulpverlening.

4.3 HIV/AIDS

Het hiv/aids-beleid van ICCO is gericht op verbetering van de kwaliteit van leven en de (rechts)positie van mensen met hiv/aids. De meest kwetsbaren krijgen toegang tot preventieve behandeling, zorg en ondersteuningsinterventies. Tegelijk worden de gevolgen van hiv/aids op individueel, huishoudelijk en maatschappelijk niveau zoveel mogelijk beperkt. Om dit te bereiken vergroot ICCO het bewustzijn, de kennis, openheid, actieve betrokkenheid en capaciteit van partners, vooral van degenen die werken in een gebied met vele besmettingen. Dat doen we door hiv/aids te *mainstreamen*, dat wil zeggen dat hiv/aids als vanzelfsprekend onderwerp van gesprek is binnen een organisatie en dat er beleid ontwikkeld wordt. Voor een goed en duurzaam resultaat is het doorbreken van de taboes en stigmatisering cruciaal. Religieuze organisaties en leiders kunnen een grote rol spelen in de strijd tegen hiv/aids, vanwege hun bijzondere positie in de samenleving.

Hun potentieel werd afgelopen jaar extra benut, maar er valt nog veel te verbeteren. Vooral aan hun bijdrage aan de preventie van hiv-infectie, de aandacht voor vrouwen en de positie van aids-patiënten.

Het afgelopen jaar werkte ICCO aan bewustwording bij partners en aan het bespreekbaar maken van de gevolgen van hiv/aids voor henzelf en aan de verbetering van de impact op doelgroepniveau. ICCO stimuleerde partnerorganisaties hiv en aids bespreekbaar te maken binnen de organisatie en de kwetsbaarheid van eigen staf en de eigen organisatie voor de gevolgen van hiv en aids te bepreken. In Kenia stelden tien ICCO-partners met hulp van een lokale organisatie een intern stafbeleid op. In Ethiopië is de tweede fase van het interne *mainstream*programma geformuleerd met steun van ECT Chrystal. In India heeft ICCO samen met IC/Consult en drie lokale consultant workshops georganiseerd waaraan zo'n 15 partners deelnamen. Daarnaast leidde Stop Aids Now een workshop, waaraan vier partners van ICCO deelnamen. In Oeganda zijn alle partnerorganisaties van ICCO betrokken bij een intern *mainstream*-project samen met Stop Aids Now. Twee partners hebben als resultaat hiervan hun eigen stafbeleid aangevuld met een hiv/aids hoofdstuk, inclusief implementatieplan.

In Mali hebben elf partners in 2006 hun *workplace policy* en implementatieplannen ontwikkeld en zijn nu in de laatste fase van formele goedkeuring door bestuur. In Vietnam is het aantal nieuwe besmettingen in een jaar verviervoudigd. ICCO-partners, zoals CEPHAD, richtten zich op preventie onder jongeren en bezoekers van een kliniek voor seksueel overdraagbare aandoeningen. Ook werden *self-support* groepen opgezet en tientallen mensen met hiv aan het werk geholpen. VICOMC hield een aantal workshops om correcte informatie te geven, angst en stigmatisering en discriminatie van hiv-positieve mensen te verminderen en om preventie en voorlichting op te nemen in bestaand werk van de organisaties. Meer dan honderd stafleden van *grassroot level* ngo's namen deel aan deze workshop. VICOMC heeft sindsdien tweemaal een informatieblad verspreid onder tientallen ngo's over deze workshops en over lokale *follow-up* activiteiten. In Haïti hebben partners de ontwikkeling en uitvoering van een *workplace policy* opgenomen in hun strategische planning.

Verder heeft ICCO zich gebogen over haar eigen personeelsbeleid ten aanzien van hiv en aids. Gezien het belang dat ICCO hecht aan een intern hiv/aids-beleid bij partnerorganisaties, wilden we ook de eigen principes en verantwoordelijkheden van ICCO als werkgever richting werknemers, en andersom, verhelderen. Dit beleid is in 2006 aangenomen.

Het beleidsplan voedselzekerheid en hiv/aids wordt afgerond. Als input is in zuidelijk Afrika een inventarisatie gemaakt van partners die actief zijn op beide terreinen. Daarin zijn ook de praktijkervaringen van partners verwerkt.

Educaids, het samenwerkingsverband op het terrein van onderwijs en hiv/aids, heeft in vier landen gezamenlijke programma's geformuleerd samen met alle betrokken partners. Verder is de lokale samenwerkingsstructuur uitgewerkt en zijn afspraken geformaliseerd. Educaids wordt opgenomen in het onderwijsprogramma.

Extra aandacht schonken we ook aan het vergroten van de effectiviteit van kerkelijke organisaties bij de bestrijding van hiv en aids en dan vooral van stigmatisering en discriminatie van mensen die met hiv en aids leven. ICCO steunde de Ecumenical HIV/aids Initiative Africa en Ecumenical Advocacy Alliance en voegde in 2006 nieuwe partners aan het bestand toe. ANARELA+ is een regionale Afrikaanse organisatie van religieuze leiders die hiv of aids hebben of wier naaste dat heeft. Doel is religieuze leiders in dezelfde situatie te steunen maar ook de betrokkenheid en effectiviteit van de inzet van religieuze leiders bij de strijd tegen hiv/aids te vergroten.

Leren

Capaciteitsopbouwende initiatieven worden meer en meer op landenniveau uitgezet waardoor partners elkaar beter leren kennen, gebruik kunnen maken van ervaringen en expertise en zich gezamenlijk in kunnen zetten voor beleidsbeïnvloedende activiteiten. Een voorbeeld hiervan is het interne *mainstream*-programma in India. Partnerorganisaties ontwikkelen hierbinnen hun eigen methodieken en stellen deze beschikbaar voor de andere deelnemende partners. In

Latijns-Amerika werkte ICCO intensiever samen met de kerken, als het gaat om de (rechts)positie van mensen die leven met hiv/aids en het doorbreken van taboes en stilte rond deze onderwerpen. Een aantal programma's van de CLAI (Latijns-Amerikaanse Raad van Kerken) is ondersteund, ter mobilisatie en ondersteuning van kerkelijke leiders.

Gezien de goede ervaringen met het uitnodigen en bij elkaar brengen van partners rondom de internationale aids conferenties (IAC) is ook dit jaar die gelegenheid aangegrepen. Voor de IAC in Toronto, Canada, zijn afgelopen zomer vijftien partners uitgenodigd. Gezien onze beleidsprioriteiten, en die van Kerk in Actie en Cordaid, betrof het hier vooral partners die of actief waren op het terrein van jongeren en hiv/aids of partners die ervaring hadden met het proces van interne *mainstreaming*. Een van de resultaten van deze uitwisselingsgelegenheid is dat een partner uit Madagaskar nu samen met ANARELA + een ondersteunend programma voor kerkelijke leiders in Madagaskar ontwikkelt. Een ander voorbeeld van capaciteitsversterking middels

internationale kennisontwikkeling is het in contact brengen en uitwisselingsbezoeken van partners aan elkaar. Zo is bijvoorbeeld de mogelijkheid geboden aan Patsime, een jonge organisatie uit Zimbabwe, om op bezoek te gaan bij een partner in Zuid-Afrika, Arepp. Beide organisaties gebruiken theater als middel voor gedragsverandering. Arepp heeft hier al jarenlange ervaring mee en heeft een specifiek monitorings- en evaluatie instrument ontwikkeld om de effectiviteit van hun theatervoorstellingen te kunnen beoordelen.

Uit de programma-evaluatie hiv/aids en evaluaties van bijvoorbeeld EHAIA blijkt dat partners met specifieke hiv/aids programma's bijdragen aan de reductie van stigmatisering en discriminatie. De verwachting is dat interne *mainstreamings*processen hier ook aan bijdragen. Dit zal verder onderzocht moeten worden. In de nieuwe bedrijfsplanperiode zal er ook specifieke aandacht zijn voor:

- a. *lessons learned* rondom de bestrijding van stigma en discriminatie en

- b. het monitoren en evalueren van de resultaten van de interventies en de rol van organisaties van mensen die leven met hiv en aids. Hoe kun je als donor bijdragen aan de effectiviteit van de belangenbehartiging van zelfhulporganisaties?

Een meer algemeen doel voor de hele bedrijfsplanperiode was om in alle landen waar ICCO actief is minstens één strategische partner te vinden. Deze doelstelling is voor 90% gehaald. De samenwerking met Stop Aids Now heeft bijgedragen aan de vergroting van draagvlak voor het onderwerp in Nederland.

4.4 ONDERWIJS

2006 stond grotendeels in het teken van de vorming van een nauwe samenwerking en bundeling van krachten op het thema onderwijs tussen de vier Nederlandse ontwikkelingsorganisaties ICCO, Kerk in Actie, Edukans en PRISMA. In 2005 formuleerden zij de hoofdlijnen van een onderwijsprogramma voor de periode

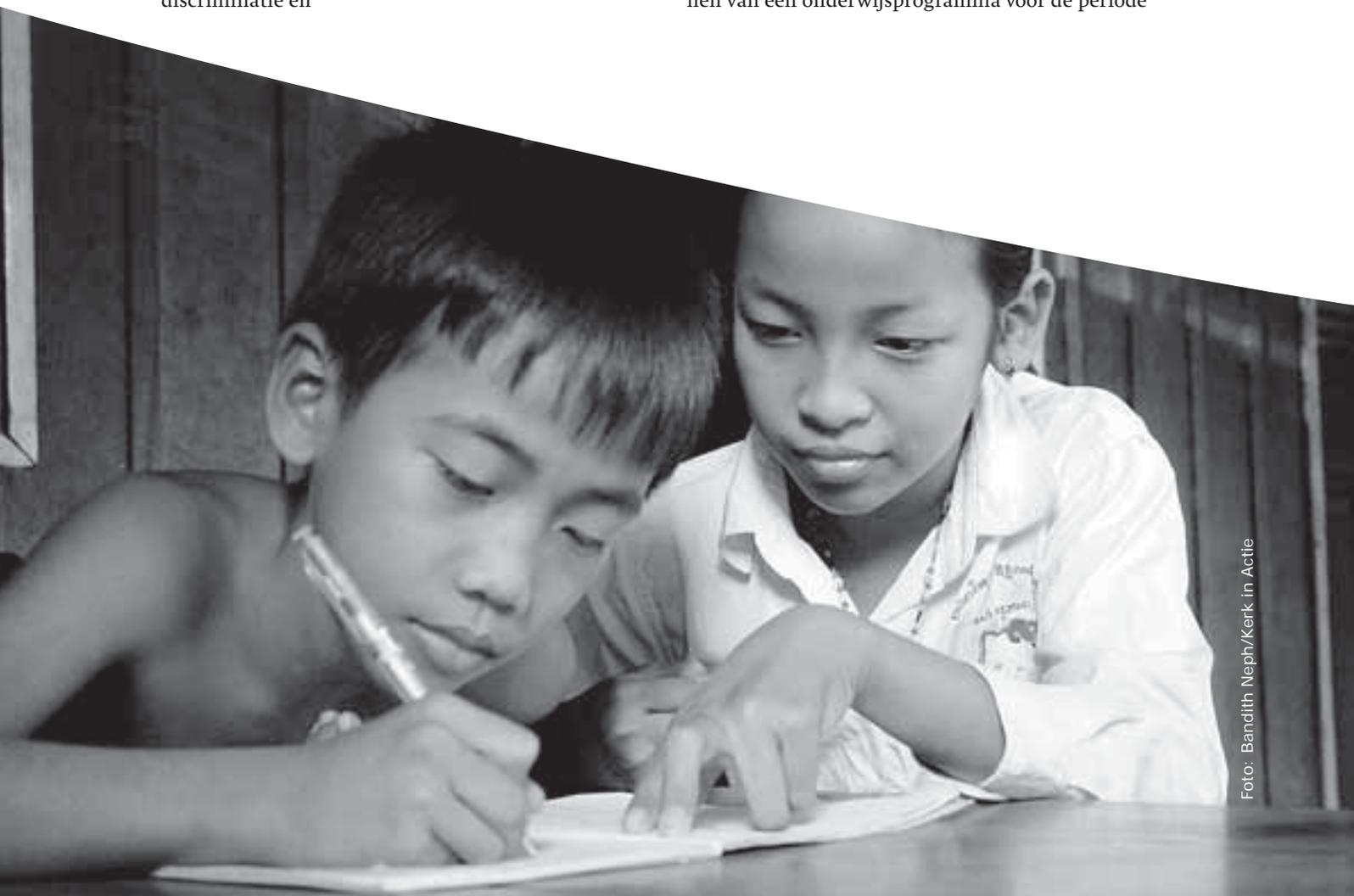

Foto: Bandith Neph/Kerk in Actie

2007-2010, uit te voeren in 17 landen. Tijdens de partnerconsultatie in Senegal begin 2006 werden deze contouren in overleg met de zuidelijke deelnemers nader uitgewerkt. Aansluitend bij de Education For All en de Millenniumdoelstellingen 2 en 3, wil ICCO bijdragen aan betere toegang tot kwaliteitsonderwijs voor de laatste 10 tot 20% van de kinderen die buiten de boot vallen, afname van de hoge uitval (met name bij meisjes) en meer relevantie en kwaliteit van *basic education*. Dit doen wij door de competentie en capaciteit van lokale actoren (van *grassroot* tot nationaal niveau) te vergroten om lokale oplossingen te vinden voor duurzame onderwijsverbetering.

Programmatische samenwerking

ICCO droeg actief bij aan de onderwijsdoelstellingen in tien landen, te weten Burkina Faso, Mali, Senegal, Zuid-Soedan, (Noord-)Oeganda, Ethiopië en Angola in Sub-Sahara Afrika, Peru en Bolivia in de Andes en Albanië in Oost-Europa. In de overige zeven landen worden waar mogelijk verbanden gelegd tussen de onderwijsprogramma's van de alliantieleden en andere ICCO-programma's (bijvoorbeeld met voedselzekerheid in Ghana of hiv/aids in India).

In meer dan de helft van de ICCO-landen is als voorbereiding op het in 2007 te starten onderwijsprogramma begonnen met de eerste fase van programmatisch werken: de verkenningsfase. In Zuid-Soedan liet ICCO samen met Oxfam Novib, Edukans en MinBUZA een *fact findings* missie uitvoeren. Deze werd in de tweede helft van 2006 vervolgd door een formuleringsmissie. Na frequent overleg met het Ministerie van Onderwijs van Zuid-Soedan en lokale partners resulteerde dit in een onderwijsprogramma in Upper Nile State, dat in 2007 van start gaat.

(Non-formele) basisonderwijsprogramma's in West-Afrika leidden tot een stijging van het aantal schoolgaande kinderen, in het bijzonder van meisjes/vrouwen. Het *Ecole Communautaire de Base*-programma van RADI garandeerde aan 130 meisjes en 130 jongens toegang tot erkend goed basisonderwijs in geïsoleerde rurale gebieden, waar geen andere basisscholen zijn. In Mali droeg het alfabetiseringsprogramma van AFEM bij aan *empowerment* van 2200 meisjes in Bamako. Om een compleet

beeld te krijgen van het onderwijslandschap in Mali, werd tevens een *fact finding*/onderwijsmapping uitgevoerd en besproken tijdens een multi-stakeholdersworkshop. Daar werd geconcludeerd als ICCO in te zetten op de verbetering van de kwaliteit van (non-)formeel onder-

Het Solidarity Committee for Peace and Justice (SCPJ) is een jonge organisatie, die door ICCO werd ondersteund bij de opbouw van capaciteiten. SCPJ is een van de weinige lokale niet-erkende, maar wel getolereerde organisaties in Eritrea. De organisatie werkt in Gash Barka en de Northern Red Sea Zone, gebieden van oorlog en extreme droogte. Aanvankelijk financierde ICCO noodhulp, nu heeft SCPJ een eerste geïntegreerd programma op het gebied van onderwijs, gezondheidszorg en betere inkomens, vooral gericht op de Rasha-ida-vluchtelingen in deze streken, een groep gemarginaliseerde nomadische agro-pastoralisten. SCPJ ontving hiervoor 30.000 euro van ICCO en 35.000 euro van derden. Zo werkte SCPJ aan meer duurzame ontwikkeling, met meer participatie van de doelgroep, en aan de overgang van noodhulp naar structurele hulp. De doelgroepen leerden lezen en schrijven, verbeterden hun vaardigheden en mogelijkheden op werk. De gezondheid en voedingssituatie van de bevolking gingen er op vooruit. En men was dus minder afhankelijk van hulp van buitenaf. 145 mensen ontvingen basisonderwijs, 50 vrouwen namen deel aan een cursus alfabetisering, 15 personen kregen een gezondheidstraining, 127 mensen kregen een training om inkomsten te vergaren, zoals naaien, metaalbewerking en het houden van pluimvee. We bereikten meer mensen dan gedacht en vooral het onderwijs en gezondheidszorg waren succesvol. Deze kleine financiering is niet geëvalueerd, dus het is lastig om te beoordelen of beoogde effect behaald is. Zeker is dat met name vrouwen en kinderen zich dankzij de cursussen hebben kunnen ontwikkelen. Niettemin dient de organisatie flink versterkt te worden. Lobby bij de Eritrese overheid is nodig om toegang tot onderwijs en zorg te verkrijgen en te behouden.

wijs, van de nationale beleidsbeïnvloeding door *civil society* en de onderwijsoverlegstructuren tussen overheid, *civil society* en de internationale donoren (waaronder de Nederlandse regering). Er is daarom een inventarisatie gemaakt van de praktijkervaringen van 15 organisaties (partners en niet-partners) op het gebied van alfabetisering. Begin 2007 zullen de resultaten van deze studie worden besproken met verschillende actoren om op basis daarvan samen met de sleutelactoren een programma ter verbetering van het non-formeel onderwijs te kunnen uitwerken. In Burkina Faso en Senegal werden dergelijke *mappings/fact findings* ook gestart. De resultaten worden in 2007 met ICCO, partners en andere relevante actoren besproken, aangevuld, en gevalideerd om vervolgens op basis van deze resultaten een niche te bepalen voor een onderwijsprogramma. Dit geldt ook voor Ethiopië, waar dit proces in samenwerking met Edukans, Kerk in Actie en PRISMA plaatsvindt. In Burkina Faso ontving ICCO-partner DSF van de hoogste autoriteiten afgelopen jaar een onderscheiding voor het werk dat ze de afgelopen tien jaar heeft verzet in haar strijd voor beter Onderwijs voor Allen in het noorden van Burkina. De organisatie maakt de bevolking bewust van het belang en het recht op onderwijs (inschrijvingen op scholen zijn hierdoor het afgelopen jaar zo sterk gestegen dat de verantwoordelijke overheid de vraag niet aan kan), alfabetiseert ouders en versterkt de ouderraden die in de dorpen zijn opgezet en traint docenten. In 2005-2006 gingen in totaal ruim 6000 kinderen naar school (van wie 2500 meisjes). Gedurende de afgelopen drie jaar heeft DSF 867 vrouwen en 352 mannen gealfabetiseerd in de lokale taal.

Het gebrek aan goede voorzieningen voor Roma gemeenschappen in Albanië deed organisaties als UAW, Refleksione, EduPro en ECE ervoor kiezen vooral onderwijs mogelijk te maken voor deze achtergestelde groep. Dit onderwijs is op sommige scholen op het niveau van een basisvakopleiding. Doel is dit op een hoger niveau te brengen. In 2006 hebben ECE en EduPro samen met andere *Vocational Education and Training* (VET)-scholen en ministeries meegewerkt aan een nationale standaard voor curriculumontwikkeling en toetsing van VET scholen in Albanië. Een nieuw schoolgebouw werd geopend in Elbasan voor 300 kinderen, van wie 50% meisjes. Dit nieuwe onderkomen geeft de jongens en

meisjes een goede kans op een beter bestaan. 60% van de kinderen maakten de training af waardoor 180 jonge mensen en hun families daadwerkelijk uitzicht hebben op een betere toekomst. 30-40% van de geslaagden stromen door naar het reguliere onderwijs waar ze een zeer goed niveau behaalden.

In Malawi organiseerde sleutelpartner ACEM een werkconferentie om de contouren van een onderwijsprogramma uit te werken. Dit gebeurde samen met andere onderwijsorganisaties, zoals FAWE, World Servants en Oikonomos. Het programma is gericht op een kindvriendelijke, *gender*-verantwoorde leeromgeving en is onderdeel van de voorbereidingsfase van programmatisch werken.

In Peru werd door ICCO/Kerk in Actie- Edukans begin 2006 de verkenningsfase afgerond met een *fact findings*-rapport. Aan de hand van een Terms of Reference begeleidde een lokale consultant zeven Peruaanse onderwijsorganisaties (actief op nationaal, regionaal en/of microniveau) in de voorbereidingsfase om te komen tot een onderwijsprogramma in vier regio's in Peru (Aya-cucho, Apurimac, Huancavelica en Cusco). Er vond een werkconferentie plaats waaraan Edukans namens de alliantie deelnam en verschillende vervolgbijeenkomsten van de inmiddels gevormde Alianza Peru. Dit proces resulteerde eind van het jaar in het programmado-cument 'Ruta del Sol' dat het recht voor de rurale bevolking in de Andes op goed, inclusief, intercultureel en tweetalig onderwijs centraal stelt.

Foto: Manjje Rhebergen/ICCO

Foto: Wim Brouwer/ICCO

Voor buurland Bolivia is afgelopen jaar een Terms of Reference opgesteld om in 2007 aan de hand van een toegespitste *fact finding mission* te identificeren met wie en op welke wijze de alliantie het netwerk van partner CEBIAE in Bolivia kan versterken en het onderwijsprogramma in Peru kan ondersteunen.

Leren

Voor kennisuitwisseling, thematische leeractiviteiten en capaciteitsontwikkeling zijn in 2006 verschillende stappen gezet. In augustus organiseerde ICCO een onderwijs alliantiedag als kick off van de samenwerking op het thema basic education. Is vervolg hierop ontwikkelde ICCO samen met IC-consult een plan voor een reeks themamiddagen voor alle leden van de alliantie, met als doel thematische verdieping en onderlinge uitwisseling van ervaringen en ontwikkeling op thema's die aan het onderwijsprogramma zijn gelieerd (bijvoorbeeld Onderwijs voor Werk). Save the Children Nederland en Woord en Daad zullen hiervoor als strategische partners worden uitgenodigd.

ICCO droeg met een presentatie over het in ontwikkeling zijnde Onderwijsprogramma in Zuid-Soedan bij aan een discussie van de IS Academie over het onderzoeksprogramma 'Education in emergencies en (post)conflict situations'.

Ook gaf ICCO samen met Oxfam Novib een presentatie over Onderwijs voor meisjes in Zuid-Soedan tijdens de interdepartementale conferentie 'Reconstruction or Misconstruction? The role of women in rebuilding society after conflict.' ICCO is verder lid van het Kennisforum Basic Education.

Er werd een onderzoek gestart naar de relatie tussen onderwijs en religie, waarvoor ICCO-partner Basic Education Support Programme (BESP) in Oeganda als eerste casus werd opgenomen. De resultaten hiervan en het vervolgonderzoek in drie andere landen, zullen in het Kennisforum Religie en Ontwikkeling worden ingebracht. Verder gingen ICCO, Kerk in Actie en Edukans akkoord met ondersteuning van het IREWOC-onderzoek in Peru, Bolivia en Guatemala naar de 'worst forms of child labour and education'. Ook Plan Nederland, Terre des Hommes en het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid dragen hieraan bij.

Er is een Terms of Reference opgesteld voor een interne evaluatie van het programma *Technical Vocational Education and Training* van ICCO, Edukans, Woord en Daad en KomOverEn Help. Deze evaluatie gaat in 2007 van start. Tot slot liet ICCO samen met Save the Children, Plan Nederland en UNICEF het BBO een *mapping* en lobbyadvies opstellen naar basisonderwijs in (post)conflictgebieden.

Gedurende de eerste helft van 2006 vond er in opdracht van Educaids (een samenwerkingsverband op het gebied van onderwijs en hiv/aids), een missie plaats naar Ethiopië, Malawi, Kenia en Oeganda. Doel van deze missies was samen met de zuidelijke partners van de Educaidsleden te werken aan het opschalen en verbinden van onderwijs-hiv/aids interventies. Er werden door betrokken zuidelijke organisaties partnerschappen gedefinieerd, trainingsbehoeften verkend en tot slot werd in ieder land een basis gelegd voor pilotprojecten op het gebied van onderwijs-hiv/aids. De essentie hiervan is 'learning by doing'. De Kenya Alliance for Advancement of Children (KAACR), lid van Educaids, nam als gastspreker deel aan de UNAIDS Inter Agency Task Team (IATT) bijeenkomst in oktober 'Mainstreaming HIV&AIDS in Education: Challenges in Reality'.

4.5 WATER

ICCO heeft ervoor gekozen een zelfstandig waterprogramma te koppelen aan een aanzienlijk budget. Dit is vormgegeven in het deelprogramma water en sanitatie binnen de subsidieaanvraag. Het beleidsformulerings-traject 'Meander', dat al startte in 2005, leverde hiervoor de benodigde input. De samenwerking met gespecialiseerde waterorganisaties heeft in dit proces veel aandacht gekregen. De informele samenwerking die al bestond met Protos (een Belgische ngo) werd formeel bekrachtigd. Daarnaast werden de banden aangehaald met het Nederlandse A4A.

Voor Madagaskar kreeg ICCO samen met Protos ongeveer drie miljoen euro toegewezen van de Europese Unie. Hiermee kan het waterprogramma worden opgebouwd. In 2006 werd verder besloten ook in Zuid Afrika en Eritrea het thema water uit te bouwen. In Eritrea is een aantal dammen gebouwd in de provincie Debub om via irrigatie de voedselzekerheid te vergroten. Door deze dammen wordt ook de grondwaterspiegel verhoogd, waardoor drinkwater uit gegraven putten ter beschikking komt aan de nabijgelegen dorpen. Hiermee werd ondervoeding teruggedrongen, zijn inkomens van de plaatselijke bevolking verhoogd en is hun gezondheid verbeterd. Meerdere dammen zullen in 2007 gebouwd worden, waarvoor voorstellen geschre-

ven zijn. Bij ECHO is een projectvoorstel ingediend voor het verbeteren van drinkwatervoorziening in twee grote dorpen in Gash-Barka langs de grens met Ethiopië, waar ook vluchtelingen van zullen profiteren. In Democratische Republiek Congo, Zuid-Kivu, ondersteunde Protos koepelorganisatie PEHA met capaciteitsversterking, training en uitwisseling. Doel is 70.000 mannen en vrouwen te voorzien van duurzame drinkwatervoorziening op minder dan 500 meter van hun huis. Ook krijgt de bevolking voorlichting over het belang van hygiëne.

Sinds 2005 is ICCO betrokken bij het Schoolfeeding Initiative Ghana Netherlands (SIGN). In dit initiatief krijgen jongeren op school te eten. Het voedsel wordt zoveel mogelijk lokaal geproduceerd en aangekocht. In Nederland is een platform opgericht om de krachten van bedrijfsleven, ngo's en overheid te bundelen en zo samen het programma te steunen met aanvullende activiteiten, zoals het geven van voedingsvoorlichting op de scholen, of het verzorgen van sanitaire voorzieningen. Sinds de lancering van het platform vertegenwoordigt ICCO de ngo's en signaleert het (mogelijke) valkuilen van het programma.

In 2006 is een programmadocument voor de periode 2007-2010 tot stand gekomen. Dit werd voorbereid tijdens een tweedaagse workshop in Ghana waarbij verschillende belanghebbenden aanwezig waren. ICCO adviseerde met name over de duurzaamheid van het programma, het formuleren van te behalen doelstellingen, het versterken van de landbouwcomponent, leren van de pilotfase en het belang van decentralisatie van een dergelijk ambitieus programma. Voor 2007 blijft de aansluiting van met name kleine boeren bij het programma een zeer belangrijk aandachtspunt.

In Zuid-Azië koos ICCO ervoor vooral te werken in India, Pakistan, Bangladesh en Afghanistan. In Bangladesh is een pilot financiering gestart die doelgroepen organiseert rondom lobby voor drinkwater en beheer van infrastructuur. Daarnaast is ingezet op lobby voor recht op land op de 'chars', aan erosie onderhevige eilandjes in rivieren, die extra onder druk staan vanwege de aanleg van grote infrastructuur, zoals viaducten. Er werd hernieuwd contact gelegd met de Nederlandse ambas-

sade. ICCO-partner CECOEDECON organiseerde bewustwordingcampagnes over met fluoride vervuild water. Het idee is om de problemen met arsenicumvervuiling in Bangladesh samen met TNO op te lossen, maar dit idee moet nog geheel worden uitgewerkt.

De betaalbaarheid van water in India is sterk vermindert door de herstructurering van de watersector en de daarmee gepaard gaande grote investeringen. Om duidelijk te krijgen wat dit voor gevolgen heeft voor mensen in landelijke en stedelijke gebieden, voor de landbouw, voor de toegang tot water en de prijs/kwaliteit verhouding van water, liet ICCO-partner Public Advocacy Initiative for Rights and Values in India (PAIRVI) een onderzoek uitvoeren dat de privatisering van water in 6 Oost-Europese steden vergelijkt met die in 22 Indiase grote steden. Doel: lessen leren en strategieën ontwikkelen om privatisering van de watersector in India tegen te gaan. Samen met andere belangengroepen en vakbonden droeg PAIRVI alternatieven aan om te zorgen dat water een publiek goed blijft en dat burgers inspraak hebben op de omgang met water.

In Brazilië steunde ICCO Casa Lilas, een jonge feministische ngo met als doel: opkomen voor de rechten van de plattelandsvrouwen, hun leefsituatie te verbeteren en hun zelfbeschikking te bevorderen. Zij gaven voorlichting- en vormingscursussen voor 320 vrouwen in 18 gemeenten. Indirect bereikten zij hiermee 1200 vrouwen. In Honduras steunde ICCO netwerkorganisaties zoals ASONOG die de negatieve gevolgen van mijnbouw op grondwater aan de kaak stellen. In november werd een bijeenkomst georganiseerd die zowel nationaal als internationaal grote belangstelling trok. In Midden-Amerika werd een programma risicomangement geformuleerd. Dit werd gedaan in samenwerking met verschillende donoren (Oxfam Novib) en netwerken (Action by Churches Together) en netwerken met overheidsvertegenwoordigers. Dit resulteerde in een programma voor capaciteitsversterking op het gebied van monitoring, systematiseren van ervaringen en leren.

4.6 VOEDSELZEKERHEID

In 2006 is een vernieuwd vierjaren programma geformuleerd. Ter voorbereiding van de uitvoering in de focuslanden zijn contextanalyses uitgevoerd in Bangladesh en Mali, en werden in Malawi, Zimbabwe en Angola belangrijke spelers in kaart gebracht. Daarnaast is ICCO met een contextanalyse begonnen voor de regio Zuid-Azië, ter voorbereiding van een vernieuwd deelprogramma voedselzekerheid.

Het kennisplatform voedselzekerheid heeft in 2006 een seminar georganiseerd over de 'Right to Food'. ICCO heeft zich gevestigd als kennishouder op het thema voedselzekerheid. Zo zat de beleidsadviseur voedselzekerheid in de examencommissie van de internationale cursus voedsel- en voedingszekerheid van Wageningen International.

De interventies van vier partnerorganisaties in de Mopti-regio in Mali zijn naast elkaar gelegd om tot een vergelijk van effectiviteit en efficiëntie te komen. Resultaat van dit vergelijk is meegenomen in de uitgebreidere contextanalyse en *stakeholdersmapping* die eind van het jaar plaatsvond. Dit uitgebreide proces leidt in 2007 tot een vernieuwd programma. In Mali claimden lokale groepen een noodvoorraad graan bij de over-

heid. ICCO steunde hen hierbij. In Oeganda is ook een, zij het iets beperktere contextanalyse uitgevoerd, in samenwerking met hogeschool Larenstein. In Madagaskar werd een eindevaluatie uitgevoerd van een groot EU-programma.

Veel partnerorganisaties, onder meer in Bangladesh, hebben landrechten verkregen voor hun doelgroepen. Dit gebeurde ofwel door mobilisatie van mensen tijdens publieksbijeenkomsten (zoals in Kinsha Shaba) of door directe lobby (in Gran Bikash Kendra) bij gemeentes. Partnerorganisaties organiseerden hun doelgroepen voordat ze tot daadwerkelijke lobby richting overheid over gingen en informeerden ze over hun wettelijke rechten.

Partnerorganisaties verzorgen ook technische en materiële ondersteuning bij landbouw en vermarkting van producten. Ook werd ondersteuning geboden bij het zoeken naar alternatieve inkomsten buiten de landbouw. Het regionale lobbynetwerk Food Trade and Nutrition is aanzienlijk uitgebreid in 2006, onder meer met VOICE (een WEMOS partner in India). ICCO-partner CECOEDECON voert het secretariaat.

Er is een kader opgesteld voor het regionale voedselzekerheidsprogramma voor de periode 2007-2010. Hierbij zijn algemene doelstellingen, verwachte resultaten en

focuslanden gedefinieerd. Het leertraject voor het opstellen van SMART indicatoren en een instrumentarium voor het monitoren van de impact van DREO interventies op de voedselzekerheid op doelgroepniveau, is voortgezet. In samenwerking met twee Boliviaanse partnerorganisaties en medewerkers van Wageningen International is een shortlist van relevante 'food access indicatoren' opgesteld. Hierover is een Spaanstalig werkdocument opgesteld, dat als input dient voor verdere consultatie en samenwerking met partners en lokale experts en kennisinstituten. ICCO heeft formulering en *follow-up* van financieringsaanvraag voor NUFFIC gefaciliteerd (NUFFIC financiering voor AIPE van €120.000 voor capaciteitsopbouw rond voedselzekerheid in Bolivia). In 2006 is deze aanvraag en de inzet van Wageningen International voor de uitvoering door NUFFIC gehonoreerd. Het betreffende trainingsprogramma biedt aanknopingspunten voor ontwikkeling van voedselzekerheidsprogramma in de Andes.

In Bolivia zijn mede door lobbyinitiatieven van het netwerk AIPE en andere FTN-leden voedselzekerheid en voedselsoevereiniteit opgenomen als doelstellingen binnen het Nationale Ontwikkelingsplan van de nieuwe regering. Daarnaast zijn deze doelstellingen opgenomen in het voorstel van de regering voor alternatieve internationale handelsverdragen en promoot de regering het programma van schoolontbijten op basis van lokaal aangekochte producten op nationaal niveau.

In Brazilië is door lobby en druk vanuit onder andere partnerorganisaties een wetsvoorstel gepresenteerd dat het belang erkent van de gezinslandbouw en gezinsbedrijf voor duurzame ontwikkeling van het land. De wet is door de senaat goedgekeurd. Hiermee is institutionalisering van beleid gegarandeerd voor een sector die verantwoordelijk is voor een groot deel van de Braziliaanse voedselvoorziening: 84% van de cassave, 67% van de bonen, 58% van het varkensvlees, 54% van de melk, 49% van de maïs. Onderdeel hiervan vormen overheidsaankopen van voedsel voor sociaal kwetsbare groepen bij kleine producenten.

Verder is eind 2006 een postdoccer aangenomen die een inventarisatie zal maken van partnerorganisaties in de andere regio's die in aanmerking komen voor het monitoringssysteem.

Sinds drie jaar mogen ngo's in Eritrea alleen opereren met goedkeuring van de regering. Alle organisaties dienden te worden geregistreerd, de meeste werd de wacht aangezegd. Enkele organisaties worden nog getolereerd, maar verkeren in onzekerheid omdat de procedures voor verlenging van hun verlopen registratie onduidelijk zijn. Ondertussen draait de overheid de duimschroeven aan. Ngo's krijgen geen benzine meer, programma's worden stop gezet, bezoekers worden geregistreerd, het aantal monitors en veldbezoeken wordt beperkt. Sinds september kreeg ICCO slechts twee keer een 'travel permit' om projecten te bezoeken. Tegen die achtergrond heeft ICCO's partner Kale Hiwot Church of Eritrea (KHCE) alle ontwikkelingsprojecten moeten staken. KHCE is een nationaal kerkgenootschap dat samenwerkt met evangelische kerken en partners als Tearfund en World Vision. Het doet sinds 1976 aan noodhulp samen met de Eritrean Relief and Refugee Commission (ERREC), de ministeries van landbouw, gezondheid, onderwijs en lokaal bestuur. KHCE heeft een goede naam overgehouden aan succesvolle projecten op het gebied van bodem- en wateronderhoud en waterputten construeren. In een voor het afgelopen jaar bedoelde financiering wilde de kerk 6100 mensen van drinkwater voorzien (20 liter per persoon per dag) en de hygiëne verbeteren, zodat het aantal ziektes veroorzaakt door vervuild drinkwater zou afnemen. Dat resultaat werd niet behaald. De Eritrese overheid heeft het werk van KHCE verboden en de bezittingen – waaronder rekeningen – geconfisqueerd. Het overgemaakte geld (een voorschot van 15.000 euro) is niet terug te halen. De zaak is gemeld bij de ambassade. ICCO heeft besloten KHCE niet meer te financieren. KHCE mag en kan geen ontwikkelingsprojecten meer uitvoeren. Dit is een voorbeeld van de moeilijkheden waar we in ons werk tegenaan lopen en waarom zaken niet altijd zo lopen als gepland.

Foto: Barbara Bosma/ICCO

5

Hoofdstuk

Democratisering en Vredesopbouw

Democratisering en Vredesopbouw

5.1 INLEIDING

Het afgelopen jaar werd gekenmerkt door een aantal positieve veranderingen, zoals succesvolle verkiezingen in Congo en Liberia en vredesprocessen in Oeganda en Nepal. Daartegenover staat het onvermogen van de internationale gemeenschap om adequaat te reageren op escalerende conflicten in Irak, Darfur, Israël/Palestina en Afghanistan. Conflicten in Haïti en Colombia vertonen slechts langzaam en moeizaam verbeteringen waarvan de duurzaamheid te betwijfelen valt.

Terwijl de eerste helft van het decennium werd gekarakteriseerd door toenemende twijfels over de kwaliteit en reikwijdte van de democratiseringgolven van de jaren '80 en '90, werd in 2006 duidelijk dat in veel landen de democratie toch steviger in het zadel zit dan verondersteld. Het is positief dat er in Latijns-Amerika sprake was van een wisseling van de macht van conservatieve naar progressieve stromingen, terwijl de democratische

institutionaliteit van de betrokken landen goeddeels overeind blijft. Niettemin blijft het aanpakken en overbruggen van grote sociaal economische tegenstellingen de belangrijkste opgave van de democratische regimes in de verschillende ontwikkelingslanden.

De indicator 'verbinding directe armoedebestrijding – maatschappijopbouw' (zie tabel hieronder) geeft aan dat partners hun programma's voor directe armoedebestrijding op strategische wijze uitvoeren met anderen die werken aan maatschappijopbouw. De tabel laat zien dat nagenoeg alle partners in de drie continenten hun activiteiten in voldoende of goede mate samen met andere *civil society*-actoren tot stand brengen. Deze percentages liggen in alle gevallen ruim boven de prognose van het bedrijfsplan.

Bovenstaande tabel slaat terug op de indicator van het thema D&V en drukt uit of de organisatie een positieve rol speelt om de bevolking te laten deelnemen aan D&V. Dit is een nieuwe indicator die nog niet bestond

Tabel 5.1 Uitgaven D&V per regio, in miljoen euro, per regio en als percentage van het regionale budget

Continent	Planning 2006		Uitgaven 2006	
	Totaal	Percentage	Totaal	Percentage
Afrika en Midden-Oosten	7,8	30%	9,8	34%
Azië, Europa en Oceanië	10,2	40%	11,5	27%
Latijns-Amerika	4,5	25%	8,0	39%
Wereldwijd	0,9	18%	3,7	23%
Totaal Noord	1,1	24%	0,8	16%

Tabel 5.2 Indicator Directe armoedebestrijding/Maatschappijopbouw (Vormt onderdeel netwerk)

	2006 (realisatie)		2006 (doel)	
	% partner organisaties	% voldoende /goed	% partnerorganisaties	% voldoende /goed
Afrika en Midden-Oosten	91	94	80	81
Azië, Europa, Oceanië	82	94	76	75
Latijns-Amerika	91	96	66	90

Tabel 5.3 Indicator Bevolgingsparticipatie in Democratisering en Vredesopbouw

	2006 (realisatie)		2006 (doel)	
	% partner organisaties	% voldoende /goed	% partnerorganisaties	% voldoende /goed
Afrika en Midden-Oosten	83	93	n.v.t.	
Azië, Europa, Oceanië	72	95		
Latijns-Amerika	88	96		

bij het uitbrengen van het bedrijfsplan. Ook voor deze indicator geldt dat in alle continenten nagenoeg alle partners voor wie deze indicator relevant is hierop voldoende of goed scores.

Programmatisch werken

In 2006 ontwikkelde ICCO zich verder tot een deskundige en innovatieve organisatie in de ondersteuning van democratisering en vredesopbouw. Zij leverde zowel in het Noorden als het Zuiden een bijdrage aan bewustwording van en meningsvorming over de rol van civil society in democratisering en vredesopbouw met speciale aandacht voor religie en kerken.

In de drie regioafdelingen bereidden D&V-themagroepen de kanteling naar thematische afdelingen voor. Zowel beleid als partners en programma's waren aan de orde.

ICCO heeft in 2006 verder gewerkt aan de D&V-beleidsontwikkeling per regio. In Afrika en Azië zijn partnerconsultaties gehouden. Op regionaal niveau hebben veertig vertegenwoordigers van partnerorganisaties uit Azië en Oost-Europa en twintig ICCO medewerkers drie dagen gesproken over het regionale D&V-beleid en daaruit voortvloeiende gezamenlijke programma's. Die werden uitgesplitst in de thema's conflicttransformatie, de versterking van de positie van gemarginaliseerde groepen, democratie, *accountability* en gerechtigheid en straffeloosheid. In Harare vond een partnerconsultatie plaats op het gebied van *accountability* voor Afrikaanse partners. In Bujumbura werd met partnerorganisaties uit de conflictlanden in de regio gesproken over interventies gericht op reïntegratie in een postconflictsituatie. Deze consultaties hebben geleid tot verdieping van het beleid en de identificatie van een aantal gezamenlijke programma's, zoals het

Foto: Evertjan en Cees/UCP

versterken van de interne *accountability* van partners zodat zij beter in staat zijn om bedrijven, multilaterale instellingen en nationale overheden aansprakelijk te houden. Een ander resultaat is het uitwerken van de rol van vrouwen in conflict en postconflictprocessen door het toepassen van VN Veiligheidsraad Resolutie 1325 (2000).

Het in 2005 voor ICCO door de Universiteit Utrecht ontwikkelde 'Manual for Conflict Analysis' is toegepast in de verschillende programma's in landen die in conflict verwickeld zijn. Dit leidde tot meer kennis bij ICCO over de grondoorzaken van conflicten, met als resultaat betere interventies die deze grondoorzaken aanpakken. Kennisontwikkeling voor D&V-processen wordt de komende jaren op een hoger vlak getild met een gezamenlijke kennisunit van ICCO en Kerk in Actie, Cordaid en Pax Christi/IKV. In 2006 legden de betrokken partijen de fundamenten voor deze kennisunit die vanaf 2007 actief is. Universiteiten en onderzoeksinstituten en denktanks uit Europa en uit het Zuiden worden actief bij de kennisunit betrokken.

Er is veel aandacht besteed aan de verdergaande samenwerking met partners op het gebied van beleidsontwikkeling, capaciteitsopbouw en gezamenlijke lobby. Een goed voorbeeld hiervan is de betrokkenheid van part-

ners uit Atjeh bij de lobby voor een verlenging van het mandaat van de EU om het vredesbestand te monitoren. Onze partners wilden graag dat de EU het nog prille vredesverdrag zouden blijven monitoren, de EU wilde deze verantwoordelijkheid zo snel mogelijk overdragen aan het maatschappelijk middenveld. Onze partners konden de EU ervan overtuigen dat het maatschappelijk middenveld hier nog niet klaar voor is, en de EU zegde uiteindelijk toe dit gedeelte van het mandaat van de Atjeh Monitoring Mission over te dragen aan het Europe house, de 'uitvoerende tak' van de EU in Atjeh. De EU heeft ook toegezegd mensen aan te stellen die deze monitoring kunnen vervullen.

In samenwerking met Dalit vrouwen werd door het Dalit netwerk Nederland een succesvolle conferentie in Den Haag georganiseerd over de positie van Dalit vrouwen, gevolgd door een hoorzitting in Brussel die leidde tot een EU-resolutie. Deze resolutie uitte onder meer bezorgdheid over de geringe mate waarin plegers van misdaden tegen Dalits veroordeeld worden. Ook drong het er bij de Indiase regering op aan om het rechtsstelsel te verbeteren en ervoor te zorgen dat Dalits gelijke toegang hebben tot politiebureaus en andere overheidsinstanties, inclusief de instanties die te maken hebben met de democratische structuur, zoals panchayat-gebouwen en stembureaus.

Met het plaatsen van D&V-coördinatoren in onder meer Democratische Republiek Congo, Cambodja en Soedan is een stap gezet in de richting van nauwere samenwerking tussen partners en ICCO in een programmatische vorm. Ook zijn Zuidelijke partners en ICCO strategische samenwerkingsverbanden aangegaan, waar gewerkt wordt aan nieuwe programma's, bijvoorbeeld Jongeren en Veiligheid in Midden-Amerika. Via partnerconsultaties op landenniveau is in de meeste D&V-landen gewerkt aan verdieping en nauwere samenwerking.

Via de ondersteuning van partnerorganisaties is gewerkt aan de versterking van bevolkingsparticipatie in processen van vredesopbouw en democratisering. Een succesvol voorbeeld hiervan is het oprichten van netwerken van boerengroepen in Vietnam, die steeds sterker worden en steeds meer betrokken zijn bij onder meer lobbyactiviteiten op het gebied van de allocatie

van land. Een probleem hierbij is dat de herverdeling van land te veel wordt gestuurd door lokale autoriteiten zonder gedegen onderzoek door deskundigen en met te weinig participatie van boeren. Bij ICCO is nog te weinig kennis over de nieuwe Vietnamese wetgeving met betrekking tot landverdeling.

Vrijwel alle partnerorganisaties in Liberia hebben actief samengewerkt aan activiteiten van wederopbouw en vredesopbouw, waardoor de gemeenschappen in vrijwel alle provincies ex-strijders en terugkerende vluchtelingen en ontheemden hebben kunnen opvangen. Enkele voorbeelden van resultaten waren voetbalwedstrijden gevolgd door een gemeenschappelijke maaltijd, ex-strijders die schooltjes en klinieken mee helpen opbouwen, gezamenlijke schoonmaak van straten en markten en gecombineerde traumaverwerking met zeeproductie voor en door vrouwen.

Update Yakyé Axa

Vorig jaar meldden we hoe ICCO-partner Tierraviva met de inheemse bevolking strijdt voor het recht op land, onderwijs en gezondheidszorg in Paraguay. De boerenbeweging poogt al jaren een rechtvaardige landhervorming af te dwingen, omdat de grond bijzonder oneerlijk verdeeld is. De inheemse in het uitgestrekte Chaco-gebied zijn in veel gevallen zelfs door grootgrondbezitters van hun land verdreven. Ze leven gemarginaliseerd, letterlijk aan de rand van de samenleving, langs de wegen die het gebied doorkruisen. Tierraviva maakte de zaak van de indiaanse Yakyé Axa-gemeenschap (bestaande uit 57 families) aanhangig bij het Inter-Amerikaanse Gerechtshof. Dat oordeelde dat de Paraguayaanse overheid het recht op leven van de indiaanse gemeenschap schendt en dat de overheid ervoor moet zorgdragen dat de Yakyé Axa hun land, inmiddels in handen van een grootgrondbezitter, terugkrijgen. Bovendien heeft de gemeenschap recht op een financiële schadevergoeding. Totdat dit geregeld is, dient de regering de gemeenschap te voorzien van voedsel en gezondheidszorg. „Ons land zal voor onze kinderen en kleinkinderen zijn”, zo zei Tomás Galeano, de bejaarde leider van de indianen van Yakyé Axa, opgetogen nadat hij de uitspraak van het Inter-Amerikaanse Gerechtshof vernam.

Maar zover is het nog altijd niet. Volgens de meest recente infor-

matie die wij van Tierraviva ontvingen, zou de overheid op 10 augustus 2006 publiekelijk de aanspraken van de Yakyé Axa erkennen, iets dat eigenlijk voor 13 juli 2006 had moeten gebeuren. Bovendien had de overheid de uitspraak onder meer moeten publiceren in het Staatsblad en in een landelijke krant. Dit is tot nu toe niet gebeurd. Aan een andere eis van het Hof, een fonds creëren om de aanschaf van het land voor de Yakyé Axa mogelijk te maken, is slechts gedeeltelijk voldaan. Er zit 600.000 dollar in het fonds, maar dat is onvoldoende om de benodigde bijna twintigduizend hectare te kopen. De benodigde schadevergoeding is evenmin aan de Yakyé Axa betaald. Ondanks deze gebreken, heeft de overheid wel een rapport aan het Hof overhandigd, waarin het haar uitvoering van het vonnis beschrijft. Tierraviva werkte ondertussen aan een schaduwrapport over de ESC-rechten, waarin de situatie van de inheemse bevolking extra benadrukt wordt. Dit rapport wordt in november 2007 in Geneve gepresenteerd aan het Comité voor Economische, Sociale en Culturele Rechten van de Verenigde Naties. ICCO zal dat moment aangrijpen voor een stevige lobby. Het probleem van de landverdeling is hiermee niet opgelost, maar dat de overheid haar wanbeleid erkent is op zichzelf al een aanzienlijk resultaat van Tierraviva. Het bewijst ook dat dit werk een lang adem vergt. ICCO blijft haar partner steunen.

Resultaten op het niveau van de doelgroepen zijn weinig inzichtelijk gemaakt. In sommige regio's wordt expliciet erkend dat de link tussen ngo's en *grassroots* organisaties nog zwak is en dat capaciteitsopbouw zich te veel richt op ngo's en te weinig op doelgroepen. In andere gevallen ontbreken adequate mechanismen waardoor het moeilijk is een toe- of afname te meten van de aanspraak die doelgroepen maken op macht en middelen. Het in 2006 ontwikkelde monitoringssysteem zal hieraan meer aandacht besteden. Ook is er in 2006 gewerkt aan het gebruik van gedelegeerde fondsen in relatie tot D&V-programma's, die zich specifiek richten op het ondersteunen van prille *grassroots* initiatieven.

Programma's

5.2 DEMOCRATISERING

Externe adviseurs zijn een baselinestudie over *grassroots* democratisering in Afrika gestart, die in 2007 wordt afgerond. Deze studie geeft een nulmeting van het tot nu toe verrichte werk en belangrijke input voor dialoog met partners over verdere samenwerking en het nieuwe programma.

In Zimbabwe heeft consultatie plaatsgevonden met partners uit zeven Afrikaanse landen en andere belanghebbenden voor een democratiseringsprogramma. Er zijn afspraken gemaakt voor een democratiseringsprogramma gericht op *accountability*, te beginnen vanaf 2007, zowel in individuele landen, als op sub-regionaal niveau.

Uit een externe evaluatie bij twee partnerorganisaties in Zuid-Afrika blijkt dat het effect van de trainings- en educatieactiviteiten en het steunen van een organisatie van lokale groepen, leidt tot toegenomen zelfvertrouwen bij vrouwen en andere lokale groepen. Zij namen vervolgens zelf succesvolle initiatieven om het leefklimaat in hun gemeenschappen te verbeteren. Zo werd een kinderopvang opgezet zodat vrouwen konden werken, werd de overheid aangesproken op toegang tot water en elektriciteit en werd nauwer samen gewerkt met andere lokale groepen. Een aandachtspunt is de formulering van indicatoren om de voortgang en effecten van het werk te kunnen meten.

In Mali is een programma gestart met Cordaid, Oxfam Novib, de ambassade, SNV-Mali en een koepelorganisatie van lokale cso's om de *civil society* meer invloed te geven op het Poverty Reduction Strategy Paper. Dit heeft geleid tot een tweede versie van het Poverty Reduction Strategy Paper, waaraan lokale organisaties actief hebben kunnen meeschrijven. Sindsdien worden zij gezien als een serieuze gesprekspartner.

In Azië en Europa vielen veel van de democratiseringsactiviteiten in de categorie opbouw van het maatschappelijk middenveld, dit om armen, vrouwen en inheemse volkeren in staat te stellen beter voor hun rechten op te kunnen komen. Dit is onder meer het geval geweest in Albanië en Centraal Azië. Zo gingen ICCO-partners in Centraal Azië verder met uitbreiden en opbouwen van zelfhulpgroepen en samenbundeling in federaties, die een actief lidmaatschap hebben van meer dan 200.000 mensen. Deze groepen functioneren als fora voor spaar- en kredietactiviteiten, maar zijn tevens actief in het claimen van rechten voor deze kwetsbare groepen op lokaal en nationaal niveau en het aanpakken van corruptie. Ook is een regionaal programma voor het verduurzamen van de zelfhulpgroepen opgesteld met actieve deelname van partners uit Kazachstan, Kirgizië en Tadzjikistan in programmaformulering en -uitvoering.

In Centraal Azië is de sterk verminderde democratische ruimte zorgwekkend. Door sterk toegenomen belangstelling en bemoeienis van grootmachten zoals Rusland, China, India, Iran en de VS in de regio hoeven de machthebbers zich weinig gelegen te laten liggen aan mensenrechten, mediavrijheid en vrije verkiezingen. Daarom hebben diverse partijen uit het maatschappelijk middenveld in Kirgizië, waarin ICCO-partners een prominente rol spelen, de bestaande democratische ruimte gebruikt in een poging de nieuwe regering te houden aan hun beloften. Dit heeft geresulteerd in belangrijke verbeteringen in de grondwet.

Met ICCO steun zijn zes gemeenschapsorganisaties van etnische minderheden in Vietnam georganiseerd om zelf de ontwikkeling van hun gebied ter hand te nemen. Twee van deze organisaties zetten zich daarnaast in voor landrechten en lobby rond de wet voor

het maatschappelijk middenveld. Op dit laatste gebied hebben ICCO-partners een erg actieve rol gespeeld. Resultaat: het maatschappelijk middenveld werd gehoord in het proces van wetsontwerp, uniek voor Vietnam.

De nieuwe wet op het maatschappelijk middenveld dreigde zeer negatief voor lokale ngo's uit te pakken. Dankzij lobby van onze partners is het wetsontwerp – voor Vietnamese begrippen – behoorlijk aangepast ten gunste van de ngo's. De wetwijzigingen over landverdeling biedt arme boeren nieuwe kansen om de ongelijke landverdeling ter discussie te stellen en lokale autoriteiten en staatsbedrijven aan te sporen stukken land terug te geven aan de boeren. Bovendien krijgen gemeenschappen het gebruiksrecht voor gemeenschappelijke gronden voor een lange periode. In een door ICCO gesteund project zijn landconflicten opgelost en is herverdeling van land gerealiseerd. Dit is een voorbeeld voor andere gemeenschappen die worden gesteund door ICCO-partners.

In Afghanistan is de samenwerking met andere Europese actoren versterkt in het European Network NGO's Afghanistan (ENNA), dat een duidelijke positie en erkenning bij beleidsmakers heeft gekregen. Samen met andere Nederlandse organisaties is besloten om

een *information officer* in Kabul te plaatsen die het democratiseringsproces in Afghanistan op de voet zal volgen.

Twee partnerorganisaties in Cambodja zijn erin geslaagd om groepen bewoners van wijken en dorpen te ondersteunen die van hun land gezet dreigden te worden. In tenminste 15 districten was dit het geval. Dorpelingen zijn onder meer geholpen met rechtsbijstand en materiële steun. Het grootste deel van de rechtszaken, gericht op het voorkomen van uitzetting of het verkrijgen van adequate compensatie loopt nog.

Bij democratisering in alle regio's is veel aandacht geweest voor lobbytrajecten, al dan niet in samenwerking met Aprovev en andere actoren. In Vietnam, Indonesië en India is een project gestart dat zich richt op het versterken van de lokale lobby en *advocacy* activiteiten, om daarmee de betrokkenheid van burgers en *civil society*-organisaties te vergroten. Om de professionaliteit van de lobbyondersteuning te vergroten is een internationaal *peer network* van *not for profit* lobbyorganisaties in ontwikkeling, met als werktitel 'Lobby Works'. Doel van dit netwerk is om de lobbyondersteuning professioneler en effectiever te maken om zodoende de ngo's meer toegang te geven tot de beslissers uit de publieke sector en meer invloed op het overheidsbeleid.

De ervaringen die ICCO en partners in Brazilië hebben opgedaan met het opstellen van *civil society monitoring reports* over ESC-rechten, zijn gedeeld met deelnemers uit Europa en Oost-Afrika. Het Plataforma de Articulação e Dialogo, een oecumenisch platform van zeven Europese donoren en hun respectievelijke partners (175) in Brazilië. Voor een studie over decentralisatie en burgerparticipatie in de Andes moet nog worden uitgezocht wat de motieven zijn voor mensen om in lokaal bestuur te participeren. Op dit moment is de afstand tot het proces voor velen te groot.

In Peru en El Salvador is het verzet tegen de negatieve gevolgen van mijnbouw toegenomen; deze sector is steeds belangrijker voor de inkomsten van beide landen. Door ICCO gesteunde ngo's werpen een kritische blik op de verstrekking van nieuwe mijnbouwconcessies. Ze stellen misstanden in de mijnbouw aan de kaak, vaak in samenwerking met de betrokken bevolkingsgroepen. Dit heeft ertoe geleid dat in verschillende regio's gemeenschappen ook beter in staat zijn om zelf te onderhandelen met de mijnbouwondernemingen over zaken als rechtszekerheid en schadeloosstelling. De grote mijnbouwondernemingen vragen de overheid om scherpere wetgeving op het gebied van

ngo's. ICCO-partners in Peru hebben weten te voorkomen dat de wetgeving voor mensenrechten- en milieuorganisaties verslechterde.

In El Salvador en Guatemala is in samenwerking met een partner uit Costa Rica een onderzoek uitgevoerd naar de rol van verschillende maatschappelijke actoren in participatieprocessen. Samen met de resultaten van eerdere verkenningstudies in Honduras en Nicaragua vormt dit materiaal de basis voor verdere beleidsdialoog en samenwerking met partners uit de regio Midden-Amerika die zich toelagen op democratiseringsprocessen.

5.3 VREDESOPBOUW

In Midden-Amerika en Brazilië is het programma Jongeren en Veiligheid verder vormgegeven. Dit heeft geleid tot een afgerond programma dat vanaf januari 2007 samen met twintig partners zal worden geoperationaliseerd.

In een groot aantal landen in Latijns-Amerika, waaronder Nicaragua, Honduras, Guatemala, El Salvador en de Andes regio hebben ICCO-partners een bijdrage gele-

Foto: Onbekend/ICCO

Visserij in Cambodja

De American Friends Service Committee (AFSC) is een organisatie van Noord-Amerikaanse Quakers, die werken aan vrede, verzoening en gerechtigheid. Hun Integrated Sustainable Livelihoods Program is erop gericht de levensomstandigheden van Cambodjanen te verbeteren. Een van de onderdelen is de beteugeling van conflicten tussen vissersgemeenschappen in de regio Sre Ambel. Daar hadden de oorspronkelijke bewoners geen toegang meer tot hun natuurlijke hulpbronnen als visrijke wateren en bossen. Gemechaniseerde boten visten de wateren leeg. Dit leidde tot geweld, waarbij vooral traditionele vissers gedood werd. Officials kozen kant van de grote vissers, AFSC steunde de kleine vissers door ze te organiseren en met de officials akkoorden te sluiten tegen de illegale visserij. De bewoners leerden op geweldloze manier optreden tegen de grootschalige trawlvissers. Zij kregen training in wetsartikelen en hun toepasbaarheid, ze kregen toestemming hun visgebieden te begrenzen en ze zetten zogeheten 'community fisheries' op. De visstand nam flink toe. Maar met dit succes, volgden nieuwe problemen. De omliggende gemeenschappen, waar de wateren leeg raakten door het vissen met grote trawlers, eisten toegang tot de beschermde bronnen van de 'community fisheries'. De vissers met een boot hadden zich fors in de schulden gestoken. Het succes van de ene gemeenschap, botste met de belangen van de andere gemeenschap.

AFSC liet een onderzoek doen naar haar eigen capaciteit en methoden om lessen te leren en met de gemeenschappen een structurele en rechtvaardige oplossing te vinden. Tot de goede resultaten behoorden: bewoners zien in dat ze zelf verantwoordelijk zijn voor hun omgeving, leerden op geweldloze manier hun eigen zaak bepleiten, visrijker water. Maar het succes van de een, was een bittere tegenvalser voor de ander. Het kader van de 'community fisheries' is zwak en heeft ondersteuning nodig, zonder een ngo in het leven roepen of het werk over te nemen.

Geleerde lessen: de betrokken gemeenschappen zijn onvoldoende geïnformeerd, de twee arme vissersdorpen hebben botsende belangen. Ook al zegt men te werken aan duurzaamheid, waakzaamheid, alles verandert zodra het hun inkomen raakt. Het illegale vissen was nooit een punt, en wat moeten de botenbezitters anders? Hoofdles: zelfs met het recht aan je zijde, heb je zonder acceptatie grote problemen. De erkenning van het wederzijdse leed was moeilijker dan verwacht. Wetten lossen die sociale kwesties niet op. Ook de betrokkenheid van twee provincies, verschillende ministeries en gemeenschappen bemoeilijkt de zaak. De oplossing wordt gezocht in een overgangstermijn om de trawlvissers hun schulden te laten afbetalen en om alternatieve bronnen van levensonderhoud te vinden.

verd aan de maatschappelijke dialoog over oplossingen voor geweld. Dit gebeurt via lobby en studies en door het ondersteunen van basisorganisaties en jongereninitiatieven die op positieve en vreedzame wijze oplossingen zoeken voor de jeugdproblematiek in hun wijken.

In Haïti en Colombia is een begin gemaakt met verkenning van mogelijkheden voor vredesopbouw programma's, die vanaf 2007 met Kerk in Actie verder uitgewerkt zullen worden.

In Afghanistan hebben in 2006 voorbereidingen plaatsgevonden om te werken aan een sterkere focus van het programma op vredesopbouw en conflicttransformatie in lokale gemeenschappen. Dit programma gaat in 2007 van start.

In Nepal hebben partners zich actief ingezet voor de transitie naar een democratisch systeem en vredesbe-

sprekingen met de Maoïsten. In april 2006 vond de People's Movement plaats, waar 5 miljoen Nepalezen het aftreden van de koning succesvol opeisten. Tijdens deze drie weken durende bijeenkomst documenteerde ICCO-partner INSEC de mensenrechtenschendingen, zodat duidelijk werd wat de rol was van de betrokken partijen, waaronder het koningsgezinde leger. Op 21 november 2006 tekenden de Maoïsten een vredesakkoord met een coalitie van regeringspartijen waarmee een eind kwam aan tien jaar gewapend conflict. Het ICCO beleid ten aanzien van *transitional support*, gericht op reïntegratie in postconflictsituaties en de relatie tussen gerechtigheid, verzoening en vrede is met de partners besproken in een workshop in mei. Gelet op de fragiele voortgang van het vredesproces is het echter te vroeg voor partners om al te gaan werken aan mediation op gemeenschapsniveau. Het maatschappelijk middenveld is actief op zoek naar mogelijkheden om een rol te spelen in het transitieproces. Een aantal partners

Foto: Bandith Neph/Kerk in Actie

is begonnen met een dialoog met *community group/self help groups* op het gebied van *conflict mediation*. Dit beoogt het *ownership* van conflicttransformatie initiatieven onder doelgroepen te versterken. Zo hebben acties van vrouwenrechtenorganisatie WOREC in de provincie Udayapur ertoe geleid dat de lokale politiebureaus de klachten van vrouwen serieuzer nemen. Tegelijkertijd werkt WOREC samen met gemeenschapsorganisaties op lokaal niveau die conflicten trachten op te lossen. Zij geeft aan dat het lastig is ervoor te zorgen dat de bemiddelaars neutraal zijn in een conflict, en niet op kaste, etniciteit of machtsverhouding een partij bevoorstellen. Door middel van training en monitoring wordt de neutraliteit gestimuleerd.

In Atjeh is begonnen met de samenwerking tussen partners om in het transitieproces een rol te spelen. Gezamenlijk zijn 25 partners met strategieën gekomen om te werken aan behoorlijk bestuur, de rol van sharia-wetgeving en het rehabilitatieproces. Vanwege een gebrek aan capaciteit ontbreekt een concreet actieplan echter nog.

In de zuidelijke Kaukasus, nog altijd verdeeld vanwege Nagorno Karabakh, werken drie partners aan het organiseren van contacten tussen civiele groepen. De ruimte hiervoor lijkt met name in Azerbeidzjan sterk af te nemen, omdat de overheid er sterk op tegen is. Niettemin hebben partners films geproduceerd over het leven voor en na de oorlog en het contact dat men

met de 'buren' had, als materiaal voor publieke discussie. Deze discussie vindt in toenemende mate plaats.

Op het gebied van *gender based violence* in (post)conflictsituaties is veel werk verzet in Afrika. In Liberia, Soedan, Congo en Oeganda zijn – per land – onderzoeken en workshops gehouden om te komen tot gezamenlijke interdisciplinaire programma's. Hierbij wordt niet alleen aandacht besteed aan de medische behandeling van slachtoffers, maar ook aan preventie, rechtsbijstand en reïntegratie. In Liberia is een pilot voor een dergelijke geïntegreerde aanpak in een van de districten gestart. Door middel van deze holistische benadering van *gender based violence* worden zowel (potentiële) daders, slachtoffers als gemeenschappen benaderd. De workshop in Noord-Soedan maakte duidelijk dat er veel taboe's en stigma's spelen. Partners noemen seksueel geweld in hun programma's niet expliciet. Ze vergaren verhalen over politiegeweld in de vluchtelingenkampen, bijvoorbeeld tijdens een training over gezondheid. Deze klachten komen terecht bij partners van ICCO, die dan training geven over welke rechten vrouwen hebben en ze bijstaan bij opvang, medische hulp en rechtshulp.

In Oeganda is met steun van ICCO en Kerk in Actie een counselingsprogramma van de organisatie Concerned Parents Association (CPA) van start gegaan. Dit programma wordt uitgevoerd in de districten Lira en Gulu en traint ouders in counselingsvaardigheden aan de

hand van heel concrete, inhoudelijke trainingsmodulen. Voorbeelden zijn: *sexual and gender based violence*, *childhood development* en conflictoplossing. Door deze trainingen zijn zeventig vertegenwoordigers van 35 Parents Support Groups (de vertegenwoordigers van CPA in de dorpen en de ontheemdenkampen) getraind. Deze vertegenwoordigers geven het geleerde door aan de overige ouders in hun Parent Support Group. Hierdoor werden in 2006 ongeveer 10.000 kinderen bereikt, die geholpen werden door hun ouders of andere familieleden.

In Noordoost-Oeganda, in de door conflict gekenmerkte regio Karamoja, heeft ICCO in 2006 twee vredesinitiatieven van religieuze leiders ondersteund. Deze initiatieven zijn gericht op conflicttransformatie met daarin veel aandacht voor de belangrijke rol van religie. De organisatie Kotido Peace Initiative (KOPEIN) heeft in 2006 onder meer verzoeningsbijeenkomsten georganiseerd voor jonge strijders, vrouwen en religieuze leiders, zodat deze een rol kunnen spelen bij conflictpreventie- en management. Door bemiddeling in lokale conflicten (over bijvoorbeeld gestolen vee) werden in 2006 zo'n 5000 Karimojong bereikt. KOPEIN heeft dit initiatief genomen in samenwerking met Moroto Nakapiripirit Religious Leaders' Initiative for Peace (MONARLIP). Deze laatste organisatie heeft in 2006 ook nog vijftig verpleegsters en vroedvrouwen getraind in vaardigheden op het gebied van vredesopbouw. Deze vrouwen hebben een hoge status en groot sociaal netwerk in de regio en hadden hierdoor de mogelijkheid hun opgedane kennis en vaardigheden te delen met ongeveer 4000 mensen in Karamoja.

In Soedan is in april een Inter-State Peace and Reconciliation conference gesteund, waaraan vijf van de tien staten uit Zuid-Soedan hebben deelgenomen. Deelnemers waren onder meer de UN SRSG, traditionele leiders, religieuze leiders, vrouwengroepen en jongeren. Zij konden openlijk spreken over problemen en oplossingen voor postconflict Soedan. Deze conferentie werd betaald vanuit een gedecentraliseerd fonds. Het ICCO veldkantoor heeft hiermee snel kunnen inspelen op ontwikkelingen van toenemende spanningen tussen verschillende bevolkingsgroepen en de behoefte om op gemeenschapsniveau lokale structuren (zoals de lokale

overheid, traditionele leiders en kerken) te gebruiken om geweldloos de spanningen te uiten via *mediation* en verzoeningsrituelen.

In 2006 is begonnen met een baselinestudie door een externe consultant op het gebied van conflicttransformatie in Afrika en het Midden-Oosten. De studie moet beter inzicht verschaffen in de resultaten van het werk dat tot nu toe is verricht en indicatoren leveren op verschillende niveaus. De studie wordt in 2007 afgerond.

5.4 RECHTSZEKERHEID

Programma's ter bevordering van rechtszekerheid in Latijns-Amerika zijn in ontwikkeling, met name in Peru en Guatemala. Hieronder valt een *survey* over rechtszekerheid en straffeloosheid in het kader van de concepten als waarheid, gerechtigheid en verzoening. In Guatemala is sterk ingezet op het tegengaan van straffeloosheid, met nieuwe thema's op sociaal-economisch gebied, zoals mijnbouw en milieu. Er zijn afspraken gemaakt over samenwerking tussen Nederlandse ngo's, hun partners en de ambassade tegen straffeloosheid en lobby voor het gebruik van internationale mechanismen zoals de Commission for the Investigation of Illegal Bodies and Clandestine Security Apparatus (CICIACS) en het Secretariaat van de Hoge Commissaris voor de Rechten van de Mens (OHCHR) van de Verenigde Naties. In Peru is het gelukt om in sommige wijken van Lima de samenwerking tussen lokale overheid en slachtoffergroepen uit de burgeroorlog te versterken, wat geleid heeft tot concrete beleidsvoorstellen voor de wet op genoegdoening aan deze slachtoffers.

Lobby en campagnes van onder meer ICCO-partners en inheemse organisaties droegen bij aan het veto dat het parlement in Paraguay uitsprak over een wetsvoorstel dat de rechten van inheemsen zou aantasten.

Veel werk is verricht in het monitoren van ESC-rechten, wat in Brazilië leidde tot een inventarisatie van circa 700 plaatselijke conflicten rond ESC-rechten in het Amazonegebied. Tevens heeft ICCO een netwerk ondersteund dat openbare hoorzittingen heeft gehouden in bijna alle deelstaten van Brazilië, die als basis dienden

voor een *civil society*-rapport over ESC-rechten voor de VN. De toenemende samenwerking met het openbaar ministerie op lokaal en nationaal niveau maakte het mogelijk om specifieke gevallen van schendingen juridisch aan te pakken. Tevens versterkte dit proces de positie van lokale leiders. Zij werden uit hun isolement gehaald en zichtbaar in de media.

In Oost-Europa heeft de campagne van een ICCO-partner ertoe geleid dat er minder vrouwen worden verhandeld. Uit omringende landen komen duidelijk minder Moldavische slachtoffers in de opvang terecht. Ook in Nepal rapporteert een partnerorganisatie dat in de districten waar zij werkzaam is, een afname in vrouwenhandel meetbaar is. Er heeft in de omringende districten echter een toename plaatsgevonden.

In Pakistan hebben activiteiten van ICCO-partners bijgedragen aan een verbeterde wetgeving ten aanzien van geweld tegen vrouwen. In Afghanistan daarentegen is de rechtsstaat buiten Kabul nog ver te zoeken en is

het nauwelijks mogelijk recht te halen voor bijvoorbeeld geweld binnen het gezin.

Dankzij lobby van een ICCO-partner is een anti-verkrachtingswet aangenomen in Liberia. Daders worden steeds vaker vervolgd en slachtoffers worden door partnerorganisaties opgevangen.

In Zuid-Afrika is een landstudie gestart in samenwerking met het ISS, die midden 2007 afgerond zal zijn. Doel is om input te verkrijgen voor de formulering van een subregionale aanpak van landrechten vraagstukken.

ICCO heeft op verzoek van een partnerorganisatie in samenwerking met Oxfam Novib, Christian Aid en NIZA gelobbyd bij de Angolese overheid, de Europese Unie en de Nederlandse ambassade in het kader van het waarborgen van fundamentele rechten van bewoners bij gewelddadige ontruiming van wijken in de hoofdstad van Angola. De ambassade heeft daarop toegezegd waarnemers te sturen om bij toekomstige ontruiming aanwezig te zijn, om zodoende druk uit te kunnen oefenen.

In het Midden-Oosten hebben veel lobbyactiviteiten plaatsgevonden op het gebied van mensenrechten, waaronder het beleid ten aanzien van mensenrechtenactivisten. De Europese Unie, het Ministerie van Buitenlandse Zaken, de Nederlandse ambassade en representatieve office worden hierbij actief belobbyed om het monitoren en implementeren van de EU Guidelines for Human Rights Defenders te realiseren. In 2006 zijn successen geboekt waarbij de ambassade een hearing heeft bezocht. Tevens is een zaak van een gearresteerde mensenrechtenactivist op de agenda komen te staan van het politiek overleg tussen de EU en Israël. Kort daarna is de man vrijgelaten.

Ook zet ICCO, onder andere als lid van United Civilians for Peace, in op de banden van Nederlandse bedrijven die investeren in Israëlische nederzettingen. Na aandringen heeft de ASN-bank haar banden verbroken.

Foto: Ben Nijkamp/ICCO

Transparant bestuur

Voor een goed functionerende democratie, is het van groot belang dat burgers hun overheden controleren. Daarbij hoort een transparant systeem van besluitvorming en verantwoording. Hier ligt één van de belangrijkste taken van de Peruaanse ICCO-partner Transparencia: versterken van de democratische controle door (groepen van) burgers op te leiden. Perú is een democratie, maar kent nog geen open bestuurscultuur, waarin de bevolking geïnformeerd wordt en deelneemt aan de besluitvorming. Het is nodig dat de burgers een goede verstandhouding krijgen met de lokale en regionale overheden. Dat versterkt de democratie en de decentralisatie van de centrale overheid. Het programma van onze partnerorganisatie Transparencia wil de burgers een houding van waakzaamheid bijbrengen. Transparencia is een zeer professionele partner met een goede staat van dienst. Ze krijgt steun van vrijwilligersgroepen die overal in het land zijn ontstaan uit de waarnemersgroepen tijdens de verkiezingen. Doel: een open democratie in dialoog met de burgerlijke samenleving.

Via burgercomités en leiderschapstraining geven gekozen vertegenwoordigers en ambtenaren van lokale en regionale

overheden zich rekenschap van bestuur en beheer. Scholing van en samenwerking met autoriteiten en functionarissen en de vorming en training van vrijwilligersgroepen zijn de belangrijkste activiteiten. Afgelopen jaar organiseerde Transparencia 5 workshops voor regionale overheden. Met 20 autoriteiten zijn overeenkomsten over samenwerking tussen overheid en burgerbevolking afgesloten. 20 provinciale comités en sociale organisaties en 3 departementale comités en sociale organisaties werden begeleid rond organisatieversterking en institutionele positionering. 212 autoriteiten en functionarissen kregen een beter begrip van transparant bestuur en hoe dat toe te passen. 2.280 burgers zijn getraind in participatie en controle van lokaal en regionaal beleid. 20 comités van waakzaamheid functioneren in 20 provincies.

Het indirect bereik wordt geschat op 100.000 personen, de inwoners van de gemeentes en participerende regio's.

Zo gaf Transparencia ook afgelopen jaar gestalte aan actieve deelname van de bevolking, zowel aan de ontwikkeling van lokaal/regionaal beleid als aan het kritisch volgen daarvan.

Foto: Arjan Mossel/Chakana

6

Hoofdstuk

Partnerbeleid

Partnerbeleid

6.1 BELEIDSDIALOOG

In de afgelopen veertig jaar heeft ICCO een netwerk van ruim 900 zuidelijke partners opgebouwd in ruim vijftig landen. Rekenen we de partners van de ICCO-alliantie mee, dan werd in 2006 samengewerkt met ruim 1500 zuidelijke organisaties.

De criteria voor aangaan van een samenwerkingsverband zijn vastgelegd in de Nota Partnerbeleid. De gedragscode die ICCO verplicht ten opzichte van de partners is vastgelegd in een 'Code of Conduct and Good Donorship'. Sinds 1979 heeft ICCO veel werk gemaakt van beleidsmatige afstemming met zuidelijke partners, in de zogenaamde *reverse consortia* en in partnerconsultaties. Op regionaal en nationaal niveau vinden frequente, soms jaarlijkse, bijeenkomsten plaats met partners, om beleid aan te passen aan veranderingen in de regio. De afgelopen jaren is veel geïnvesteerd in capaciteitsversterking van lokale partners, mede gezien de soms sterk veranderende positie waarin maatschappelijke organisaties verkeren. ICCO heeft nieuwe vormen van samenwerking ontwikkeld, zoals thematische en regionale netwerken (rond mensenrechten en rurale ontwikkeling). Vooral sinds 2001 hebben ICCO en meerdere alliantiepartners zich ingespannen om niet-traditionele actoren, zoals het bedrijfsleven, te betrekken bij het werk.

In het bedrijfsplan voor 2007-2010 verandert het partnerbeleid op vier samenhangende aspecten:

1. Beleidsformulering en besluitvorming worden ingebed in nieuwe structuren die zuidelijke partners zeggenschap over en verantwoordelijkheid voor het Medefinancieringsprogramma geven.
2. Een meer divers partnerbestand waarin partners in het Zuiden elkaar aanvullen.
3. Binnen de nieuw te ontwikkelen structuren (regionale raden) ligt de nadruk op intensivering van samenwerking om de mogelijkheden voor complementariteit maximaal te benutten.
4. Vermindering van de afhankelijkheid van externe financiering, met name van Nederlandse medefinanciering, is één van de leidende principes van de nieuwe samenwerkingsverbanden.

Om partners te betrekken bij de uitwerking van deze voornemens zijn de volgende consultaties gehouden:

Bij de start van het voorbereidingsproces is een begeleidingsgroep van internationale deskundigen uitgenodigd om ICCO te kritiseren. Het resultaat was een verdere principiële en praktische onderbouwing van de keuzes rond partnerbeleid. In Haïti kwam een partnerplatform tot stand dat in januari en november bijeenkwam om de plannen en de implicaties daarvan te bespreken voor het te voeren beleid in Haïti. Voor een regiobrede reflectie besloot het platform aansluiting te

Tabel 6.1 Indicator PME

	2006 (realisatie)		2006 (doel)	
	% partner organisaties	% voldoende /goed	% partnerorganisaties	% voldoende /goed
Afrika en Midden-Oosten	100	59	95	61
Azië, Europa, Oceanië	100	70	95	70
Latijns-Amerika	100	74	95	80

Tabel 6.2 Afbouw- en focuslanden Periode 2003-2006

Regio	Afbouw- en focuslanden					Doelstelling 2006
	Af te bouwen landen	Realisatie 2003	Realisatie 2004	Realisatie 2005	Realisatie 2006	
Afrika en Midden-Oosten	15	6	5	4	0	afbouw voltooid 21 focuslanden
Azië, Europa en Oceanië	7	2	4	1	0	afbouw voltooid 15 focuslanden
Latijns-Amerika	1	1	0	0	0	afbouw voltooid 11 focuslanden

In 2003 is Liberia weer toegevoegd! AFMO eindigt dus op 22 totaal focuslanden

zoeken bij de Midden-Amerika partners van ICCO. Deze regio kwam tweemaal bijéén wat resulteerde in de oprichting van een adviesraad (partners en externe deskundigen), die de beoogde *co-responsibility* en decentralisatie in de regio vorm moest geven.

In de Andes werden twee consultaties met partners georganiseerd. Een adviesgroep werd ingesteld die opdracht kreeg om haalbare methodes voor gezamenlijk en programmatisch werken voor te stellen en praktische vormen voor delegatie in de regio te ontwikkelen.

In Afrika werd een dubbelconferentie georganiseerd om de basis te leggen voor meer gezamenlijke programma's over Toegang tot Basisvoorzieningen en Duurzame, rechtvaardige economische ontwikkeling. In het najaar werden, met hetzelfde doel, bijeenkomsten met partners in het Midden-Oosten en West-Afrika georganiseerd. Les: praktische omstandigheden – met name communicatieproblemen – maken het niet gemakkelijk voornemens snel uit te voeren.

In Azië werd een grote regionale conferentie georganiseerd om partners informatie te geven over onze vernieuwing én ze te betrekken in het proces. Daarnaast werd ook de werkagenda voor activiteiten op het gebied van Democratisering en Vredesopbouw ontwikkeld.

Vernieuwing

De doelstelling van de vernieuwing van het partnerbestand uit het bedrijfsplan is behaald. Bovendien is het gelukt het partnerbestand te diversifiëren en anderssoortige partners op te nemen, waardoor kwalitatief een goede stap gemaakt is. De keuze voor multi-actorbenadering en diversificatie heeft wel betekend dat andere, kleinere organisaties zijn opgenomen. Bij het tellen van de exacte aantallen speelt ons parten dat sommige partners aan meerdere thema's werken. Bij het indelen van deze partners bij thema's zijn ze soms van het ene op het andere thema overgegaan, en daarmee in de registratie als 'opbouw' dubbel geteld. Herberekend bedraagt het aantal opbouwpartners tijdens de uitvoering van het bedrijfsplan 270. Dat is lager dan de aangepaste doelstelling van begin 2006, maar bijna 90 hoger dan de oorspronkelijke doelstelling uit het bedrijfsplan.

Begin 2003 had ICCO 900 partners. Daarvan werden er 310 afgebouwd, conform de doelstelling, en 270 relaties opgebouwd, ruim boven de doelstelling. Het huidige partnerbestand omvat 860 partnerorganisaties. Dat is 110 boven de eerste doelstelling (750) van het bedrijfsplan. Wegens de geleidelijke aanzet tot meer programmatisch werken en de ambitie met meerdere partners een gezamenlijke doelstelling na te streven, is gedurende de uitvoering van het bedrijfsplan geaccepteerd

Tabel 6.3 Indicator Accountability

	2006 (realisatie)		2006 (doel)	
	% partnerorganisaties	% voldoende /goed	% partnerorganisaties	% voldoende /goed
Afrika en Midden-Oosten	94	82	n.v.t.	
Azië, Europa, Oceanië	80	88		
Latijns-Amerika	96	89		

Continent	Aantal Contracten 2006 (exclusief mini's)	Uitgaven 2006 * € 1 mln
Afrika en Midden-Oosten	211	29,5
Azië, Europa en Oceanië	161	24,7
Latijns-Amerika	139	20,7
Europa	87	21,4
Wereldwijd	22	16,2
Totaal	620	112,5

Jaar	Aantal beëindigde financieringen	Bedrag in miljoen Euro's	Oordeel		
			(zeer)positief	redelijk/neutraal	(zeer) negatief
2002	656	96	65%	30%	6%
2003	498	104	60%	31%	9%
2004	345	91	46%	45%	9%
2005	401	98	56%	37%	7%
2006	795	173	67%	29%	4%

dat het uiteindelijke partnerbestand hoger uit zou komen dan oorspronkelijk beoogd.

De indicator Planning Monitoring en Evaluatie geeft aan dat de organisatie aanwijsbaar leert van de lessen uit voorgaande plannings- en budgetteringscycli door een financieel en inhoudelijk PME-systeem toe te passen. De tabel toont dat in Azië, Europa en Oceanië en Afrika en Midden-Oosten 70% en 60% van de partnerorganisaties goed of voldoende leert door gebruik te maken van een PME-systeem gericht op inhoud of financiën. In Latijns-Amerika is dit ook 70%, maar dat is lager dan de 80% die in het bedrijfsplan voorzien was. Uit de gemaakte longitudinale analyse komt naar voren dat dit onderwerp veel aandacht behoort.

De indicator *accountability* geeft aan of de partnerorganisatie een goed functionerend mechanisme heeft om zich te verantwoorden naar de (internationale) samenwerking. Onderstaande tabel toont dat door ongeveer 85% van de partnerorganisaties in voldoende of goede

mate verantwoording wordt afgelegd over de organisatie en programma's. Deze indicator vindt ICCO van belang voor al haar partnerorganisaties. Om onduidelijke redenen scoort slechts 80% van de partnerorganisaties in Azië, Europa en Oceanië op deze indicator.

De indicator 'verzelfstandigheidsbeleid' toont dat de partnerorganisatie verzelfstandiging van de doelgroep(organisaties) nastreeft. In alle drie de continenten scoort 80% van de partnerorganisaties die met basisgroepen werken voldoende of goed op deze indicator. Dit betekent dat zowel in Afrika en Midden-Oosten als in Azië, Europa en Oceanië het gerealiseerde percentage 20% hoger ligt dan de planning in het bedrijfsplan. Voor de partnerorganisaties in Latijns-Amerika is de realisatie gelijk aan de planning.

6.2 CAPACITEITSONTWIKKELING

Vrijwel alle financieringen dragen bij aan capaciteitsontwikkeling bij onze partners. Die activiteiten worden

Continent	2006 (realisatie)		2006 (doel)	
	% partnerorganisaties	% voldoende /goed	% partnerorganisaties	% voldoende /goed
Afrika en Midden-Oosten	63	78	63	65
Azië, Europa, Oceanië	71	77	73	60
Latijns-Amerika	69	79	80	80

Foto: Jochem Schneeman/ICCO

genoemd bij de programma's. Daarnaast is er een aantal specifiek op capaciteitsontwikkeling gerichte projecten en activiteiten.

Voor het interne project van de 'vernieuwing' zijn de plannen en activiteiten voor het bedrijfsplan 2007-2010 uitgewerkt. Resultaat: het hoofdprogramma Capaciteitsontwikkeling voor de komende jaren, inclusief de wijze waarop dit programma gemonitord zal worden. Aan de hand van een inventarisatie van methoden en technieken is er kennis en ervaring op dit gebied 'in huis gehaald'. Denk aan methodes waarmee intern van collega's valt te leren en aan het introduceren van technische methodes om ook ervaringen en kennis op grote afstand te kunnen delen (internet gebaseerde instrumenten die communicatie en discussie mogelijk maken, zoals Dgroups). Er is inhoudelijke en methodologische ondersteuning verleend aan 'leernetwerken' in het Zuiden. Daarmee is de basis gelegd voor de komende vier jaar.

Personele Samenwerking

Het afgelopen jaar werkte in Malawi een adviseur voor vier organisaties die samenwerken aan een programma dat de voedselvoorziening structureel moet verbeteren en beter anticipeert op tegenvallende oogsten.

In het Grote Merengebied werden drie PSa-ers ingezet in Ituri (Congo, Zuid-Kivu), Bujumbura (Burundi) en Goma (Congo, Noord-Kivu). Zij werkten als adviseur capaciteitsversterking voor partnerorganisaties Demo-

cratisering en Vredesopbouw. ICCO investeerde hiermee in de uitvoeringscapaciteit van de organisaties en stimuleerde de onderlinge samenwerking, zodat ze slagvaardiger zijn in het oplossen van de talrijke problemen in hun regio.

In Midden-Amerika ontwikkelde PSa een capaciteitsversterkingsprogramma dat deel uitmaakt van het programma risicomangement, dat door een groot aantal lokale partnerorganisaties in samenwerking met ICCO is ontwikkeld. Dit programma startte medio 2006 en beoogt betere coördinatie, onderlinge samenwerking en het versterken van deskundigheid bij het omgaan met onder meer natuurrampen in Midden-Amerika. PSa ondersteunde de inzet van een lokale programma-coördinator en financiert de noodzakelijke trainingen.

PSa ontwikkelde ook thematische capaciteitsversterkingsprogramma's. Dat leidde tot nieuwe programma's in: Malawi: TtB Gezondheidszorg; Midden-Amerika: D&V Jongeren en Geweld; Angola: TtB Financiële Capaciteiten Partnerorganisaties, Ethiopië DREO Lokale Markt Ontwikkeling en Kirgizië: DREO Lokale Marktontwikkeling.

Verder zijn enkele eerder gestarte programma's verder ontwikkeld: Kaukasus D&V-programma; Nicaragua; DREO-programma; Soedan: D&V-programma; Grote Meren Gebied: D&V-programma; Cambodja D&V-programma; Mozambique TtB Onderwijs.

Met deze programmatische aanpak vanuit PSa werden belangrijke lessen geleerd voor het programmatisch werken dat vanaf 2007 ICCO breed zal worden ingevoerd. Het werk van PSa zal dan worden geïntegreerd in de programma-afdelingen, waarmee capaciteitsversterking en de inzet van deskundigen een meer integraal onderdeel wordt van het werk.

Via uitgezonden deskundigen creëerde PSa ook draagvlak in Nederland. Dat geschiedde vooral met jongeren uit het jongeren uitzendprogramma, maar ook door meer ervaren uitgezonden. Zij communiceren met hun achterban en de media op basis van een communicatieplan. Dat heeft in 2006 geleid tot een sterke toename van het aantal publicaties. In 2006 verschenen 56 artikelen van ICCO uitgezonden in kranten of tijdschriften, waren ICCO uitgezonden 13 keer op radio of tv en hebben 35 ICCO uitgezonden een website of weblog voor hun achterban.

In 2006 besteedde PSa ruim vijf miljoen aan capaciteitsversterking, waarvan 4,5 miljoen afkomstig van de Vereniging PSO. Er waren 72 senior deskundigen en 33 junioren uitgezonden. Daarnaast werden 31 expertmissies uitgevoerd. De meeste senior deskundigen werden uitgezonden op het thema Toegang tot Basisvoorzieningen naar Afrika (26), gevolgd door Democratisering en Vredesopbouw in Azië (15), Democratisering en Vredesopbouw in Afrika (11) en Duurzame Rechtvaardige Economische Ontwikkeling in Latijns-Amerika (11). Van de 33 junioren werden er 23 uitgezonden naar Afrika, zeven naar Latijns-Amerika en drie naar Azië. Voor het startersprogramma is ICCO in 2006 een samenwerkingsovereenkomst aangegaan met de Theatre Embassy, voor de uitzending van 5 starters per jaar.

Tenslotte werden in 2006 aandacht besteed aan nieuwe communicatiewijzen voor ondersteuning van uitgezonden deskundigen, zoals E-coaching en het bevorderen van onderling leren door het opzetten van discussiegroepen op het internet (Dgroups) en het organiseren van workshops.

Wereldwijd

In het jaar 2006 realiseerde de unit Wereldwijd meer dan 25 nieuwe contracten en een totaal aan kasgeldovermakingen voor nieuwe en lopende projecten van 4.447.000,-. Daarnaast beheerde de unit de contracten met Nederlandse strategische samenwerkingspartners, met een totaalomzet van 23 miljoen euro.

Begin 2006 was de unit Wereldwijd verantwoordelijk voor de coördinatie van de ICCO participatie aan de Assemblee van de Wereldraad van Kerken. Samen met Kerk in Actie en de aan Aprovev verbonden Europese zusterorganisaties organiseerde ICCO tijdens de Assemblee succesvolle workshops op het terrein van mensenrechten, microkrediet, vredesopbouw en jongeren. ICCO's aanwezigheid was duidelijk zichtbaar en de hoge kwaliteit van de workshops werd hoog gewaardeerd. Tijdens de Assemblee is ook vooruitgang geboekt op de afstemming tussen diaconie en ontwikkelings-samenwerking en het opzetten van een wereldwijde alliantie tussen lidkerken en oecumenische organisaties. Samen met andere Nederlandse deelnemers heeft ICCO middels publicaties en workshops *follow-up* gegeven aan de participatie van de Assemblee. Volgend op de besprekingen tijdens de Assemblee zijn er gedurende het jaar 2006 goede vorderingen gemaakt in de ontwikkeling van een Internationale Oecumenische Alliantie op het gebied van ontwikkeling.

Tabel 6.7 Uitgaven Technische Ondersteuning 2006

Organisatie	Planning 2006 in € 's	Realisatie 2006 in € 's
Afdeling Personele Samenwerking	5.750.000	5.190.194
Bijdrage vanuit PSO	2.362.500	1.907.686
Bijdrage vanuit PSO Nominale waarde	2.887.500	2.808.500
Bijdrage vanuit categorie 4 geld	500.000	474.008
Advisering I/C Consult	600.000	930.944
Totaal	6.350.000	6.121.139

Eveneens begin 2006 was Wereldwijd samen met het Institute of Social Studies verantwoordelijk voor de organisatie van een wereldwijde conferentie over landhervorming. De betrokkenheid van Wereldwijd betrof, naast financiering, onder meer het mobiliseren van partners uit alle continenten. ICCO-partners, wetenschappers en beleidsmakers wisselden drie dagen lang ervaringen uit op het terrein van landhervorming en landrechten. De conferentie heeft een versterking van de samenwerking tussen diverse actoren (ngo's, boerenorganisaties, wetenschappers) opgeleverd. Een samenvatting van de uitkomsten van de conferentie is tijdens een door Wereldwijd gefinancierde workshop tijdens de Food and Agriculture Organisation-conferentie (mei 2006) gepresenteerd. Belangrijke aanbevelingen over landhervorming zijn overgenomen door internationale beleidsmakers.

Wereldwijd was gedurende het jaar 2006 actief op het terrein van Migratie en Ontwikkeling. Wereldwijd financierde een bijeenkomst van deskundigen op het terrein van rurale ontwikkeling en migratie, die werd georganiseerd door The Hague Process on Refugees and Migration. Naast het verzorgen van de financiering was Wereldwijd betrokken bij de inhoudelijke voorbereiding van het seminar. ICCO-partners en medewerkers van alle regio afdelingen participeerden. De uitkomsten van de bijeenkomst worden gebruikt voor lobby en als input bij een grote conferentie van beleidsmakers van grote steden. Wereldwijd financierde mee aan de organisatie van de 'Winterschool', een bijeenkomst van ngo's uit Oost-Europa over de laatste ontwikkelingen op het terrein van Migratie en Ontwikkeling. Eind 2006 presenteerde Wereldwijd een discussiestuk over het thema Migratie en Ontwikkeling. Het stuk geeft beleidscontouren aan voor de komende jaren over dit thema. Relatie is gelegd met het binnenlandwerk van Kerk in Actie en het bedrijfsplan van de ICCO-alliantie.

Overige activiteiten:

- Wereldwijd financierde gedurende 2006 het programma van ECLOF (Ecumenical Loan Fund). Via dit kredietfonds worden oecumenische kredietfondsen in ontwikkelingslanden van kapitaal voorzien. ECLOF slaagde erin het terugbetalingpercentage te verhogen van 75 naar 79%. Komende jaren zal men op 100% uit moeten komen.
- Rond de financiering van Baobab Connections (een project van Both Ends, gericht op het betrekken van jongeren in Nederland en Afrika bij globalisering en verwante thema's via internet) is door Wereldwijd een verbinding gelegd met het jongerenwerk van ICCO en Kerk in Actie.
- Wereldwijd sloot een nieuw contract met Social Alert International (SAI) ter ondersteuning van hun totale programma. SAI is een internationale coalitie van arbeidersorganisaties en organisaties werkzaam op het gebied van mensenrechten. De organisatie vertegenwoordigt duizenden leden uit de hele

wereld. Social Alert bundelt op die manier de krachten van de verschillende (internationale) organisaties in de strijd tegen sociaal onrecht.

- Wereldwijd financierde een onderzoek van de Stichting Wereldbedrijven naar de criteria die kunnen worden toegepast bij het beoordelen van het handelen van grote farmaceutische ondernemingen. Zo verwacht de Stichting Wereldbedrijven te komen tot aanzetten voor een beoordelingssysteem (*ranking*) van die bedrijven met betrekking tot de bereikbaarheid van medicijnen voor grote (arme) bevolkingsgroepen.
- Wereldwijd financierde de uitgave van een boek met de lezingen van de conferentie van de Society for International Development over de rol van religie in vraagstukken van armoede, vrede en veiligheid.
- Het 'Dialogue for Peaceful Change', door Wereldwijd gefinancierde programma van Oikos, kreeg een vervolg in 2006. Vanuit diverse delen in de wereld hebben 25 belangrijke actoren kennis gemaakt met een methodiek van werken, die men kan gebruiken bij processen van duurzame vredesopbouw.
- Via ondersteuning van het hiv/aids programma van de Wereldraad van Kerken werden kerkelijke organisaties in Afrika op professionele wijze ondersteund in het ontwikkelen van strategieën om deze ziekte te bestrijden.

6.3 MENSENRECHTEN

ICCO intensiverde de inzet op mensenrechten. Zo coördineerde het een Aproved-werkgroep van mensenrechtenspecialisten om tot een gezamenlijk beleidsdocument en werkagenda te komen over Economische Sociale en Culturele rechten. Eind 2006 leverde dit een concept *position paper* op in alle talen van de zeven deelnemende organisaties en werd een consultatieproces met partners ingezet.

Deze groep organiseerde ook een workshop in Genève in april 2006 waaraan partners uit alle drie de continenten deelnamen. Doel was het lanceren van een onderzoeksproject naar mogelijkheden om de kernverplichtingen van staten volgens het Convenant ESC-rech-

Foto: Margot Klute/ICCO

Tabel 6.8 Indicator Gender				
	2006 (realisatie)		2006 (doel)	
	% partnerorganisaties	% voldoende /goed	% partnerorganisaties	% voldoende /goed
Afrika en Midden-Oosten	100	77	95	67
Azië, Europa, Oceanië	100	81	95	65
Latijns-Amerika	100	82	95	80

ten via nationale begrotingen veilig te stellen. Eind 2006 werd een handleiding 'Budgeting the Rights' als resultaat van dit onderzoek beschikbaar gesteld.

Samen met de Universiteit Utrecht/Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten heeft ICCO het project Equal In Rights gelanceerd: deze structuur is vooral bedoeld voor capaciteitsversterking bij zuidelijke partners bij de ontwikkeling van zogenaamde *rights-based strategies*. 2006 was het eerste volledige jaar van functioneren van dit project dat een uitstekende start heeft gemaakt.

In de tweede helft van 2006 heeft ICCO, samen met partners uit Afrika en Latijns-Amerika, een samenhangend mensenrechtenprogramma voorbereid voor het zevende World Social Forum dat in januari 2007 werd gehouden. Eind december was deze kerngroep erin geslaagd met meer dan 50 organisaties zo'n programma te ontwikkelen.

Eén van de voornemens die in 2006 nauwelijks kon worden gerealiseerd betrof de ontwikkeling van een trainingshandboek voor de eigen staf op het terrein van mensenrechten en het verzorgen van cursussen: stafwisselingen waren hieraan debet.

6.4 GENDER

Het afgelopen jaar zijn workshops en bijeenkomsten gehouden over Gender & Rechtenbenadering om (assistent)relatiebeheerders te stimuleren het aandeel financieringen aan vrouwenorganisaties te doen toenemen. Er werd onder meer een presentatie gehouden door Maxine Molyneux, *gender & human rights* wetenschapper en Latijns-Amerika en Afrika deskundige van de

London University. Om de specifieke functie en kracht van vrouwenorganisaties bij maatschappijopbouw en het functioneren van de rechtsstaat onder de aandacht te houden hebben Molyneux en Equal in Rights samen met consultant Megan Brown het World Social Forum van januari 2007 voorbereid.

In coördinatie met Stop Aids Now! en de verantwoordelijke (assistent)relatiebeheerders van Kenia en Indonesië is een gender & hiv/aids pilotproject gecoördineerd. Dit project is MBN-breed gestart en uitgevoerd op basis van de grote programma-evaluatie hiv/aids (2006) waaruit bleek dat de MFO's onvoldoende aandacht geven aan genderspecten binnen hiv/aids programma's.

ICCO nam deel aan WO=MEN Dutch Gender Platform, via financiële ondersteuning en als bestuurslid (de ICCO genderadviseur). De strategiemiddag werd bij ICCO gehouden. Resultaat: ICCO is bij alle lidorganisaties van het Gender Platform, Sharenet, Aprovev, het MBN en bij DGIS bekend om haar expliciete aandacht voor gender.

Verder werd aandacht van (assistent)relatiebeheerders voor genderspecten en noodhulp institutioneel verankerd. Resultaat: een Engelstalige checklist Gender & Humanitarian Aid is binnen ICCO en Kerk in Actie vastgelegd. Deze wordt nu gebruikt bij het ontwerpen van het nieuwe instrumentarium voor de ICCO-alliantie over noodhulp. Samen met P&O is een Gender & Development workshop georganiseerd voor nieuwe medewerkers, om gender ook binnen de eigen organisatie structureel te maken.

De 'genderindicator' toont dat de partnerorganisatie haar activiteiten/programma's uitvoert op basis van

Tabel 6.9 Uitgaven voor Gender 2006			
Programma's met doelgroepen vrouwen	Vrouwenorganisaties		
	Uitgaven in €'s	% totaal Cat. IV budget	Totaal
60.078.197	53%	60	6%

een genderbeleid, gericht op *empowerment* van vrouwen en/of meisjes. De tabel toont aan dat in alle continenten het in het bedrijfsplan gestelde percentage gehaald is. Rond de 80% van de partnerorganisaties baseert haar activiteiten en/of programma's op een genderbeleid dat *empowerment* van vrouwen en meisjes voorstaat.

6.5 RELIGIE EN ONTWIKKELING

Op het terrein van Religie en Ontwikkeling is ICCO's hoofddoelstelling om bij te dragen aan meer effectieve ontwikkelingssamenwerking door het ontwikkelen, verdiepen en toepassen van kennis over de rol van religie in de samenleving en het versterken van de capaciteit van religieuze (*faith based*) partners in het Zuiden. Kennisontwikkeling en – toepassing spitsen we toe op de drie hoofdthema's, te weten Democratisering & Vredesopbouw (religie en conflict), Toegang tot Basisvoorzieningen (religie en onderwijs, religie en hiv/aids en gender) en Duurzame Rechtvaardige Economische Ontwikkeling (religie en duurzame ontwikkeling). Zoveel mogelijk werken we hierin samen met alliantiepartners, Kennisforum en Kenniscentrum Religie en Ontwikkeling. Als nevendoelelstelling streven we naar een geactualiseerd en breed gedragen identiteitsprofiel als christelijke netwerkorganisatie met Zuidelijke en Noordelijke (alliantie)partners.

Op het gebied van kennisontwikkeling is in 2006 nauw samengewerkt met het Kennisforum voor Religie en Ontwikkelingsbeleid en Kenniscentrum Religie en Ontwikkeling. Binnen het Kennisforum hebben diverse medewerkers van ICCO bijgedragen aan onderzoek naar praktijkervaringen met de rol van religie in onderwijs, in conflictbeheersing en in hiv/aids bestrijding. Dit onderzoek zal in 2007 uitmonden in een praktijkgerichte handreiking aan medewerkers van Ministerie, ambassades en ngo's over hoe rekening gehouden kan worden met de rol van religie in diverse sectoren van het beleid. Ook is medewerking verleend aan een congres van het Kennisforum over visies en ervaringen met de rol van religie in ontwikkeling. Dit heeft concrete aanbevelingen opgeleverd voor de handreiking en voor nieuw beleid.

Als lid van het Kenniscentrum Religie en Ontwikkeling heeft ICCO bijgedragen aan de programmaontwikke-

ling van het Kenniscentrum en de instelling van een internationale Adviesraad. Dit heeft geresulteerd in een geslaagde conferentie 'Religie (ir)relevant?'. Met boeiende sprekers en circa 125 deelnemers beantwoordde deze bijeenkomst aan het gestelde doel om bij te dragen aan meer kennis en bewustzijn over de rol van religie in ontwikkeling (positief en negatief) bij beleidsmakers en andere geïnteresseerden. Ook zijn in dit verband oriënterende gesprekken gevoerd met academici van de Universiteiten van Utrecht, Nijmegen en de Vrije Universiteit over mogelijkheden voor samenwerking op dit terrein.

De door ICCO en Cordaid gefinancierde bijzondere Leerstoel voor Religie, Mensenrechten en Sociale Verandering aan het Institute of Social Studies (ISS) heeft ook in 2006 haar waarde bewezen. De leerstoelhouder Gerrie ter Haar is veelvuldig uitgenodigd voor lezingen en adviezen aan Kennisforum, Kenniscentrum en derden. Ook heeft de leerstoel diverse relevante artikelen en boeken gepubliceerd, waaronder een bekroond artikel 'The role of religion in development: towards a new relationship between the European Union and Africa.' (winnaar European Journal of Development Research prijs 2006). De positieve bijdrage van de Leerstoel aan theorie en beleid over religie en ontwikkelingssamenwerking heeft het ICCO-bestuur doen besluiten in te stemmen met een verlenging van de Leerstoel voor een periode van vijf jaar. ICCO behartigt het secretariaat van de Leerstoel.

Foto: Raymond Bernardusse/ICCO

Als eigenstandige kennishouder over de rol van religie in ontwikkeling heeft ICCO medewerking verleend aan de cursus 'Cultuur, religie en ontwikkeling' van het Hendrik Kraemer Instituut en aan een collegeserie van AMIDST/Universiteit van Amsterdam over de rol van civiele organisaties (i.c. religie) in conflicttransformatie en vredesopbouw. Ook zijn ICCO's ervaringen met beleidsontwikkeling over religie en ontwikkeling verwerkt in een lezing voor het oecumenische Europese ngo-netwerk Peacenet. Met de Wereldraad van Kerken zijn contacten op dit terrein gelegd en verdiept tijdens de 9e Assemblée in Porto Alegre (februari 2006). Binnen de eigen organisatie is advies en begeleiding gegeven aan relatiebeheerders met vragen over religieuze actoren en spanningen in de regio's waarvoor zij werken.

Om het denken over de rol van religie en protestants-christelijke identiteit binnen de eigen organisatie te voeden zijn twee workshops en vier lunchpauzebijeenkomsten georganiseerd. Deze goed bezochte bijeenkomsten betroffen de betekenis van de christelijke grondwaarden Gerechtigheid en barmhartigheid in ICCO's werk, de rol en betekenis van spiritualiteit in het werk, de relaties met de wereldwijde oecumene, actuele ontwikkelingen op het gebied van Zending en de visies en vragen van jongeren over ICCO's protestants-christelijke identiteit. Vanwege ICCO's groeiende samenwerking met Kerk in Actie zijn deze bijeenkomsten steeds gezamenlijk met Kerk in Actie georganiseerd. Aanbevelingen uit deze bijeenkomsten zijn verwerkt in nieuw beleid (introductiecursus over religie en ontwikkeling voor medewerkers) dan wel meegenomen in het werkplan voor 2007 (faciliteren van laagdrempelige gesprekken over dit onderwerp). Tot slot zijn vier cursusmodulen ontwikkeld over Religie en Ontwikkeling. Deze worden vanaf 2007 aangeboden aan alle medewerkers. Ze gaan zowel in op de rol van religie in niet-westerse samenlevingen en kerkelijke veelstromenland, als op de verheldering van de eigen levensbeschouwelijke positie van de medewerker in het contact met partners overzee.

Brazilianen verkrijgen recht op huisvesting

De Braziliaanse president Lula heeft afgelopen december per decreet een stuk overheidsgrond van 1,5 miljoen m² beschikbaar gesteld in de stad Manaus. Hiermee legaliseerde hij een sloppenwijk en verkregen de bewoners het recht op huisvesting. De erkenning van hun recht op wonen kwam tot stand mede dankzij inspanningen van het door ICCO gesteunde Plataforma DhESC. Dit platform beijvert zich voor de vestiging van een cultuur waarin de mensenrechten worden herkend en bevestigd als universeel en ondeelbaar. Elk jaar zet Plataforma DhESC een aantal monitoringsmissies op touw over specifieke Economische Sociale en Culturele rechten. In 2006 ging een van die missies naar de slums van Manaus. De aangetroffen situatie was schrijnend en het platform startte een lobby voor een bezoek van de speciale VN-rapporteur voor het recht op huisvesting, Miloon Kothari, aan Brazilië en Manaus. Ook het Braziliaanse Openbaar Ministerie werd hierbij betrokken, dat erop toeziet dat de overheid de wet naleeft. De VN-rapporteur sprak in zijn officiële rapport schande van de door hem aangetroffen toestand. Hierop reageerde Lula met zijn decreet. De aanpak van de Plataforma DhESCA is een goed voorbeeld van de manier waarop ICCO met lokale partners programmatisch werkt, met als belangrijkste elementen: complementaire rollen, de verbinding tussen lokaal-nationaal-internationaal, lobby en actie, resultaat. In de officiële stukken wordt de bijdrage van het Plataforma DhESCA expliciet erkend. Het platform traint mensenrechtenorganisaties in organisatieversterking. Het formuleert en lobbyt voor overheidsbeleid rond economische, sociale, culturele rechten van burgers. Het spoort mensenrechtenschendingen op en maakt die aanhangig. Dit onderstreept het belang dat ICCO hecht aan de verspreiding van de mensenrechtenbenadering.

Foto: Kerk in Actie

Hoofdstuk

Integrale Noodhulp

Integrale Noodhulp

Risicoanalyses

Een bijzonder deel van ons werk is noodhulp. Jarenlange ervaring heeft geleerd dat veel leed en problemen, veroorzaakt door rampen, voorkomen kunnen worden door beter inzicht in en beheersing van de risico's. Met lokale partners in risicogebieden heeft ICCO ervoor gekozen te investeren in het voorkomen van rampen en beheersen van risico's. Deze activiteiten vallen onder de noemer 'risicomanagement'. In Centraal-Azië is met steun van andere oecumenische donororganisaties meer structuur gekomen in het programma risicomanagement van lokale partners in Tadzjikistan en Kirgizië. Hiervoor werden eigen fondsen en EU-fondsen gebruikt. Een lokale consultant ondersteunt fulltime tien lokale ngo's bij hun risicomanagement. Projecten lopen uiteen van het trainen en formeren van reddingsbrigades van schoolkinderen tot relatief kleine infrastructurele werkzaamheden om gevaren weg te nemen. In Afghanistan en Indonesië zijn de voorbereidingen van het programma risicomanagement afgerond. In beide landen zijn partners geïdentificeerd. Dit proces wordt begeleid door specialisten van Wageningen Universiteit.

Migratie en ontwikkelingssamenwerking

ICCO streeft naar betere relaties met migrantenorganisaties in Nederland. Het doel is ze meer te betrekken bij de Nederlandse inspanningen en ze de mogelijkheid te bieden initiatieven in het land van herkomst te

ondersteunen. Dit gebeurt bijvoorbeeld door ontwikkelingsprojecten van migranten te steunen of door hen uit te zenden. ICCO financierde bijvoorbeeld Seva, van Hindoestaanse origine. En het afgelopen jaar werden gesprekken gevoerd met Somalische en Indonesische koepelorganisaties in Nederland die geleid hebben tot financiering van hun initiatieven.

Churches Commission on Migration in Europe (CCME) ICCO neemt deel aan de werkgroep Development and Migration en heeft geholpen bij de voorbereiding van een CCME-missie naar vluchtelingenkampen in Noord-Kenia. Het doel was inzicht vergaren in de effecten van gepland EU-beleid voor opvang van vluchtelingen in de regio. Resultaat van de missie was een kritisch rapport dat aan de Europese Commissie is overhandigd. ICCO heeft op verzoek van CCME een studiebijeenkomst georganiseerd. Hier kwamen de mogelijkheden en hindernissen die migranten ervaren bij betalingen naar hun moederland en de inzet van microkrediet daarbij aan de orde.

Afrika en Midden-Oosten

Het noodhulpprogramma van ICCO en Kerk in Actie had in 2006 te maken met twee grote noodsituaties in Afrika en het Midden-Oosten. De gevolgen van een uitgebreide droogte in de Hoorn van Afrika en in Oost-Afrika bedreigde de levens van miljoenen mensen. Corrupte regeringen, economische malaise en interne conflicten verergerden de noodsituatie in een aantal

Tabel 7.1 Uitgaven Noodhulp 2006

Continent	MvBZ in € 's	EU in € 's	DERDEN in € 's	TOTAAL in € 's
Afrika en Midden-Oosten	1.142.742	204.014	1.276.676	2.623.432
Azië, Europa en Oceanië	1.154.604	5.476.809	3.262.013	9.893.426
Latijns-Amerika	117.500	0	16.667	134.167
Totaal	2.414.847	5.680.823	4.555.356	12.651.025

Foto: Elske van Gorkum/ICCO

van door droogte getroffen gebieden. De noodhulpafdeling ondersteunde interventies in Kenia, Oeganda, Tanzania, Eritrea, Ethiopië en Soedan om de gevolgen van de droogte en conflicten voor de burgerbevolking in het gebied te beperken. Er werd ongeveer 900.000 euro ter beschikking gesteld van onze lokale partners voor projecten in genoemde landen.

Een tweede noodsituatie ontstond, toen Israël met veel geweld Libanon en de Palestijnse gebieden binnenviel. Kerk in Actie en ICCO wisten, dankzij jarenlange ervaring en samenwerking met organisaties in beide landen, een evenwichtig en effectief programma in te zetten voor de getroffen burgerbevolking. In Israël steunde ICCO een Arabisch-Israëlische organisatie die onderwijs voor beide bevolkingsgroepen organiseert met de opvang van kinderen uit door raketten getroffen dorpen. De Palestijnse en Libanese burgerslachtoffers in de getroffen gebieden zijn gesteund met voedsel, onderdak en medische voorzieningen. Ondanks geringe financiële middelen is 73.000 euro overgemaakt.

In Zimbabwe kregen 20.300 schoolkinderen in de door droogte en economische malaise getroffen Zambezi-vallei voeding op school. Hiermee was 91.000 euro gemoeid.

Slachtoffers van kleinschalige overstromingen in Malawi kregen voedsel, tenten, schoon drinkwater en keukengerei. Kosten: 20.000 euro.

In Mozambique financierden we een lokale organisatie met 42.600 euro waarmee een irrigatie infrastructuur werd afgemaakt. Hierdoor worden overstromingen voorkomen en wordt de rijstcultuur in de Zambezi-provincie beschermd. Van dit project profiteerden zo'n 55.000 mensen.

Latijns-Amerika

Verschillende Latijns-Amerikaanse landen, zoals Bolivia en Suriname, werden in 2006 getroffen door zware overstromingen. Kerk in Actie en ICCO hebben 35.000 euro aan noodhulp naar partners in Bolivia gestuurd. Suriname ontving in totaal 343.542 euro voor noodhulp en rehabilitatie, dankzij fondsen die via de Samenwerkende Hulporganisaties geworven waren. In Midden-Amerika waren onze partners met eigen capaciteit in staat noodhulp te verlenen bij overstromingen en aardbevingen. Ze namen preventieve maatregelen bij een dreigende vulkaanuitbarsting in El Salvador, een teken dat de investeringen in lokale capaciteit vruchten beginnen af te werpen.

In Midden-Amerika zijn twee programma's gestart die de lokale capaciteit vergroten om risico's bij rampen te reduceren. Het eerste programma (80.000 euro voor twee jaar) is gericht op de versterking van het ACT Netwerk (www.act-intl.org): een netwerk van lokale en internationale noodhulporganisaties. Het tweede programma (meer dan 350.000 euro voor 3 jaar) versterkt de capaciteit voor risicovermindering bij rampen vanaf de gemeenschaps- tot aan landelijk niveau. Een belangrijk stap bij deze programma's is de oprichting van een Regionale Raad die zelf het bestuur van het programma in handen heeft. Deze raad bestaat uit vertegenwoordigers van de verschillende landelijke netwerken uit Guatemala, Honduras, El Salvador en Nicaragua.

In Honduras steunden we regionale bewegingen voor de vermindering van risico's bij rampen (235.000 euro). Hiertoe werd onder meer – samen met de Mennonietengemeenschap uit Friesland – een Internationale Conferentie gesponsord over vermindering van risico's in Ruimtelijke Ordening. Er waren meer dan honderd deelnemers, onder wie overheidsfunctionarissen uit verschillende Midden-Amerikaanse landen.

In Guatemala werd een project gesteund (100.000 euro) om de door orkaan Stan zwaar getroffen gebieden weer op te bouwen en risico's bij eventueel nieuw onheil in

te perken. In El Salvador werd een vergelijkbaar project gesteund in enkele gemeentes in het westen van het land (250.000 euro).

Europa

Na zware overstromingen in Servië, Bulgarije en Roemenië, konden ICCO en Kerk in Actie de inspanningen van lokale partners steunen met in totaal 105.000 euro.

Tsunami

ICCO en Kerk in Actie boden met een gezamenlijk programma noodhulp in India, Indonesië, Sri Lanka, Thailand en Somalië. Onze strategie is om samen met lokale organisaties te werken aan structurele verbetering van hun levensomstandigheden. Doel van de inzet is een betere leefomgeving dan vóór de Tsunami. Het accent ligt op wederopbouw. De verbetering van huisvesting en levensonderhoud en capaciteitsopbouw van lokale organisaties, maar ook verantwoording afleggen, mensenrechten en rampenparaatheid zijn belangrijke aandachtspunten.

De lokale partnerorganisaties vertegenwoordigen de doelgroepen die vanuit hun behoeften hun eigen ontwikkeling ter hand nemen. De lokale organisaties zijn belangrijke krachten voor democratisering en maatschappijopbouw.

Foto: Alexander Valle/ACT International

Er wordt samengewerkt met lokale partnerorganisaties uit eigen netwerken en uit het netwerk van ACT International. Ook financiers ICCO en Kerk in Actie aanvragen van Nederlandse organisaties met een protestants-christelijke signatuur.

De middelen van de Samenwerkende Hulporganisaties financierden voor ongeveer 97% het Tsunami-programma van ICCO en Kerk in Actie. ICCO en Kerk in Actie hebben in de drie Tsunami-gebieden multi-stakeholder-evaluaties georganiseerd. Alle bij de activiteiten betrokkenen bezochten gezamenlijk de dorpen waar het programma had gefunctioneerd en trokken conclusies over effectiviteit en zaken die beter kunnen. Eind 2006 waren alle fondsen Kerk in Actie en ICCO toegezegd. Voor meer details <http://www.tsunamihulp.nl/>.

De hoofddoelstelling van het Tsunami-programma van wederopbouw in Indonesië is: Build a better Aceh and Nias. ICCO en Kerk in Actie en haar partnerorganisaties richten zich binnen dit hoofddoel op:

- Gecoördineerde *lobby & advocacy* initiatieven voor vredesopbouw en democratisering: een aantal van onze partnerorganisaties was betrokken bij het invullen en aanscherpen van de lokale (ontwerp) wetgeving, zodat die toegespitst werd op de Atjese context.
- Gemeenschapsontwikkeling en versterken van belangengroepen. Een netwerk van lokale maatschappelijke organisaties, die sterk lobbyen voor hun traditionele adatrecht, krijgt langzaam vorm en is al opgezet in 12 districten.
- Introductie van rampenmanagement bij gemeenschappen.
- Verbeteren van toegang en kwaliteit van sociaaleconomische diensten aan groepen die tot nu toe minder van de wederopbouw hebben geprofiteerd.
- Verbeteren van levensonderhoud en onderdak voor degenen die nog van niemand steun ontvangen, zoals landlozen. De hulpverlening is niet langer uitsluitend voor directe Tsunami-slachtoffers. Om het vredes- en democratiseringsproces te ondersteunen, worden ook de slachtoffers van het conflict bij wederopbouw betrokken.

Naar verwachting zal de herbouw van infrastructuur zeker nog twee tot drie jaar duren en de sociaaleconomische wederopbouw zeker nog vijf tot zeven jaar.

In Thailand is ICCO een van tien organisaties in het Thailand Birma Border Consortium (TBBC). Dit vangt 155.000 vluchtelingen op, die gevlucht zijn voor het militaire regime in Birma. De Thaise overheid gaat er van uit dat zij tijdelijk in Thailand verblijven en voert een beleid tegen integratie. Daardoor wonen de vluchtelingen in kampen en kunnen ze geen eigen inkomsten verdienen. ICCO steunt het programma door fondsen te werven bij ECHO, het noodhulpbureau van de Europese Unie, en legt daarnaast geld bij uit eigen middelen en in samenwerking met Stichting Vluchteling. Het EU-deel van het programma bereikte ruim 65 duizend mensen. Het Emergency Rice Assistance Programme (ERA) helpt bovendien de zwaarst getroffen aan de Birmese zijde van de grens. Direct na aanvallen van het leger, waarbij dorpen, graanvoorraden en oogsten worden gesloten of platgebrand, krijgen zij via dit programma geld om rijst te kopen voor de eerste twee maanden direct na een aanval.

Een belangrijke component is dat vluchtelingen het programma zelf uitvoeren. Zij zijn zelf grotendeels verantwoordelijk voor de controle op de kwaliteit van de goederen, de opslag, logistiek en verdeling in het kamp. Om de twee jaar worden verkiezingen gehouden voor het kampbestuur. Deze werkwijze sterkt ze om hun eigenwaarde te behouden. Ook afgelopen jaar werden vluchtelingen voorzien van voedsel, bouw materiaal, kookgerei, kleding, dekens. De verwachte resultaten van dit noodhulp project zijn volledig behaald. Omdat sprake is van een noodsituatie, is duurzaamheid ver te zoeken. Het lange termijn doel (terugkeer naar Birma) kan pas worden behaald als de dictatuur verdwijnt.

TBBC geldt bij UNHCR in Geneve als hét voorbeeld van succesvolle samenwerking tussen de Verenigde Naties en ngo's voor vluchtelingen. Het bestuur waarin tien partners zitting hebben uit het wereldwijde oecumenische netwerk is een succesvolle vorm van samenwerking zoals ICCO die in haar vernieuwing zoekt.

Voor het Tsunami-programma in India is de doelstelling gehaald: voedsel, kleding en huishoudartikelen zijn verstrekt. Hierdoor konden de getroffen mensen goed door de eerste weken na de ramp komen en was het minder noodzakelijk dat ze leningen afsloten of hun bezittingen moesten verkopen om te overleven. Daarnaast was de noodhulpverlening ook een morele steun: mensen kreeg weer hoop. Mensen pakten de draad weer op en gingen eigen inkomen vergaren, dankzij activiteiten die de organisaties samen met de getroffen mensen opstartten. Sommige partners liepen vertraging op door overstromingen in het laatste kwartaal van 2005 en door problemen bij het verkrijgen van grond. Dit deed de kosten stijgen, waardoor er minder huizen en latrines gebouwd konden worden.

Mid-Term Evaluatie

Eén van de conclusies uit de Mid-Term Evaluatie van het ICCO en Kerk in Actie Tsunami-programma in Sri Lanka (september/oktober 2006) was dat de aangevraagde hulp door de partners wordt besteed, zoals werd aangegeven in hun oorspronkelijke voorstellen.

De meeste partners hebben meer tijd nodig om hun gestelde doelen te realiseren. Vertragingen in de huisbouw zijn voornamelijk veroorzaakt door moeilijkheden met het bouwklaar krijgen van grond, het verkrijgen van bouwgrond en elektriciteit- en watervoorzieningen. In het Noorden en Oosten van het land verslechterde bovendien de veiligheidssituatie.

Een onverwacht positief gevolg (vooral in het Zuiden) van de vertraging is dat er meer tijd is om bevolking te betrekken in de planning van de wederopbouw. Trainees die de *Vocational Training* (VT) en *On the Job Training* (OJT) hebben gevolgd, beginnen nu werk te vinden of gaan als zelfstandigen aan de slag.

Door intensieve samenwerking met overheid, kerken en organisaties op gemeenschapsniveau is de hulp gegaan naar de juiste doelgroep, de Tsunami getroffen mensen, zonder noemenswaardige duplicatie door andere donoren en overheidsinstellingen.

Via een lang en moeizaam proces zijn selectiecriteria toegesneden op de meest hulpbehoevendsten. Hierdoor

zijn niet alle slachtoffers bereikt, zoals getroffen mensen die werkten in Tsunami-gebieden, maar er niet woonden, of personen die bij familie of vrienden onderdak hebben gevonden.

Foto: Wilma Muns/ICCO

8

Hoofdstuk

ICCO's werk in het Noorden

ICCO's werk in het Noorden

8.1 INLEIDING

Van 2003 tot 2006 heeft ICCO geïnvesteerd in haar relatie met een breder publiek. Dat was te merken aan het stijgende aantal bezoekers op evenementen. Zo steeg het aantal bezoekers op de tweejaarlijks terugkerende publieksdag van 400 in 2003 naar 750 in 2005. Ook de relatie met de pers werd verbeterd. Het aantal vermeldingen in regionale, lokale en landelijke bladen is gestegen van enkele tientallen vermeldingen in 2003 naar 1000 in 2006. Werd de website in 2003 nog 40.000 keer bezocht, afgelopen jaar was dat ruim 500.000. Het aantal abonnees op de Neder-

landse e-zine groeide van 704 in 2005 naar 1.492 abonnees in 2006. De buitenlandstalige e-zines zijn in 2006 verzonden naar 2.508 adressen.

ICCO heeft inhoudelijk en financieel bijgedragen aan de fondsenwervende campagnes van Kerk in Actie zoals de 40 dagen tijd campagne, de Schenk water, schenk leven campagne, het Klimaatplan en de 15-cent campagne. Met publiekscampagnes van Max Havelaar en Fairfood is de aandacht voor eerlijke producten bij een groter publiek toegenomen. ICCO heeft samen met MKB Nederland en de Textiel branche een bedrijvendag Textiel georganiseerd.

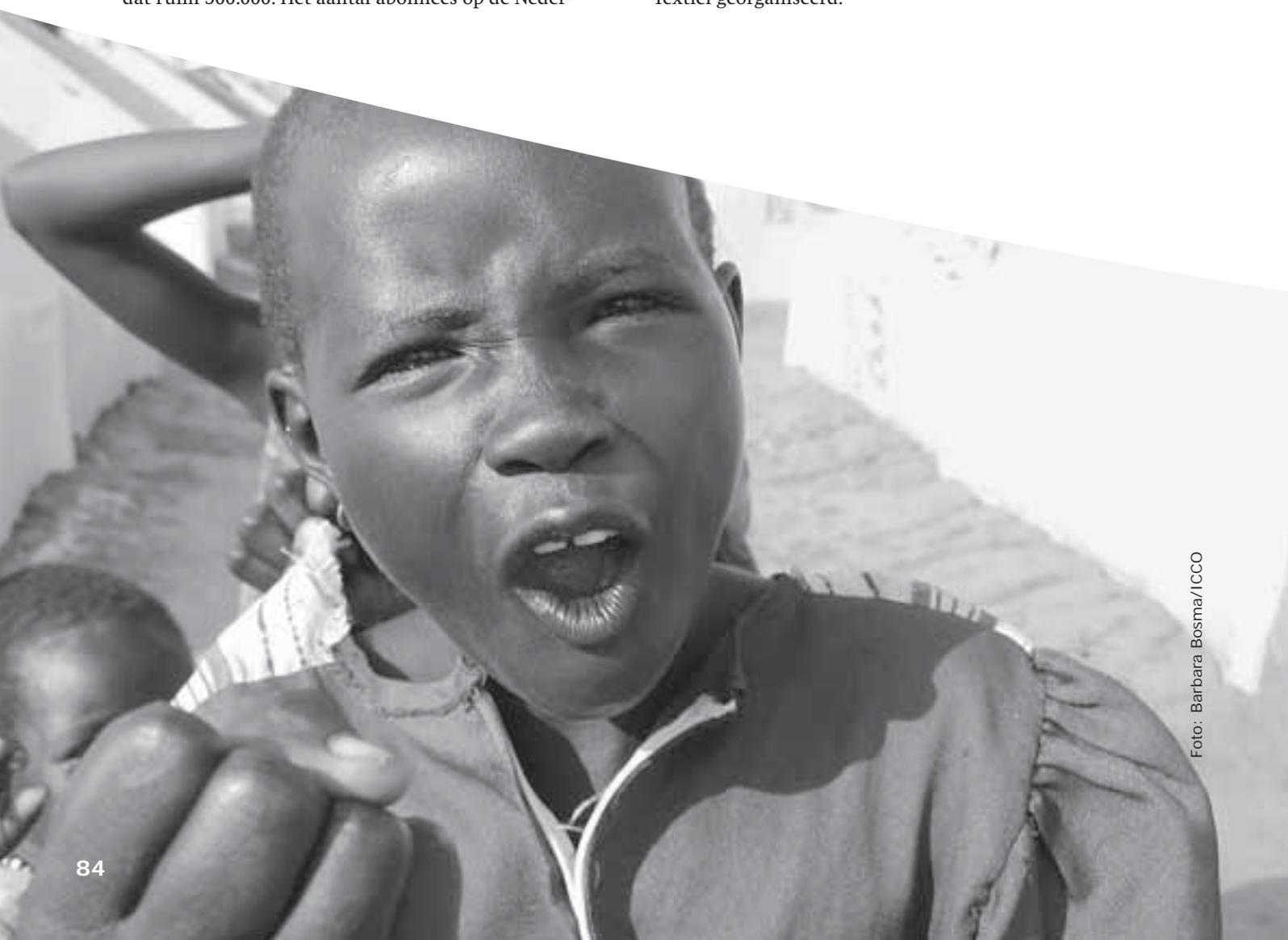

Foto: Barbara Bosma/ICCO

Foto: Nelleke van der Vleuten

ICCO positioneerde zich in 2005 als partner van ondernemende mensen. De samenwerking met andere (strategische) partners heeft daaraan een belangrijke bijdrage geleverd. De creatieve uitwerking van deze *pay off* werd vertaald in de campagne IK&CO waarbij de nadruk lag op ondernemende mensen in het Noorden en in het Zuiden. De campagne benadrukt vooral de gelijkwaardigheid van de samenwerking tussen beide partijen.

Voor de integratie van de buitenlandafdelingen van ICCO en Kerk in Actie is een gezamenlijk intranet opgezet om alle informatie over de samenwerking toegankelijk te maken.

8.2 LOBBY EN ADVOCACY

In april 2006 publiceerde de Commissie-Dijkstal haar rapport 'Vertrouwen in een kwetsbare sector'. ICCO had samen met het KIT en SNV een commissie onder leiding van Hans Dijkstal opdracht gegeven om onderzoek te doen naar resultaatmeting en resultaatverwachting van particuliere ontwikkelingsorganisaties. Het rapport neemt stelling tegen een te gedetailleerde verantwoording door ontwikkelingsorganisaties aan hun subsidiegevers en pleit tegelijk voor een transparante houding van de organisaties tegenover het publiek, waardoor de kloof tussen beeldvorming in de media en eigen berichtgeving afneemt. Een eerlijker

Tabel 8.1 Draagvlak; Inkomsten ICCO uit Particuliere middelen

Financieringsbron	Planning in € 's	Realisatie in € 's
1 PARTICULIERE MIDDELEN:	10.441.197	23.814.901
1.1 Particulier Geld Vast:		
1.1.1 Strategische partners	3.906.750	4.664.895
1.1.2 Strategische partners thematisch	2.101.750	1.655.500
1.1.3 Voedselzekerheid	337.697	659.320
1.2 Particulier Geld Variabel:		
1.2.1 Themafondsen (SAN, Apha Omega)	595.000	578.609
1.2.2 Noodhulp KIA/ICCO	3.500.000	6.079.855
1.2.3 Fondsenwerving particulier	-	10.176.722
(***) Inclusief Herinzet Particuliergeld	6.992.597	

8.2 Uitgaven Lobby en Advocacy 2006		
	Planning in € 's	Realisatie in € 's
Draagvlakvormende projecten	2.028.168	1.664.752
Overig Lobby & Advocacy	1.042.167	1.285.463
Totaal Lobby & Advocacy	3.070.335	2.950.215

communicatiebeleid over fouten en geleerde lessen kan helpen het draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking op langere termijn in stand te houden. Media besteedden aandacht in het rapport en vertegenwoordigers uit de sector en beleidsmakers bespraken het tijdens een door de opdrachtgevers georganiseerde conferentie. Het rapport was ook onderwerp van een van de 5 workshops tijdens de jaarlijkse thematische vergadering van het Development Policy Review Network (DPRN), waar 200 wetenschappers, beleidsmakers en praktijkmensen spraken over het thema 'Measuring results in Development'. De drie organisaties hebben, samen met Partos, het initiatief genomen om in 2007 enkele vervolgvactiteiten te organiseren.

DREO

Een ander belangrijk aandachtspunt voor beleidsbeïnvloeding in 2006 betrof de onderhandelingen over handelsakkoorden. In 2005 lag de aandacht voornamelijk op de Doha ontwikkelingsronde van de World Trade Organisation. Medio 2006 werd duidelijk dat een akkoord voorlopig van de baan was. Daarmee nam het belang van regionale handelsakkoorden toe. De Europese Unie zette sterk in op de Economic Partnership Agreements met de ACP-landen, en de associatieakkoorden met landen in Latijns-Amerika. Partners van ICCO in deze gebieden maken zich zorgen over de invloed die deze verdragen zullen hebben, als de Europese Unie haar huidige inzet handhaaft. De voorstellen bieden onvoldoende ruimte aan de ontwikkelingslanden om hun lokale markt te beschermen en te ontwikkelen. In verschillende Afrikaanse landen heeft dit grote gevolgen voor de voedselzekerheid en voedselveiligheid.

ICCO organiseerde, vaak in samenwerking met andere leden van de Coalitie voor Eerlijke Handel, gesprekken met beleidsmakers om deze zorgen over te brengen. Rond de topontmoeting van de EU en landen in Latijns-Amerika vonden diverse gesprekken en bijeenkomsten plaats. In Brussel belegde een coalitie van ontwikke-

lingsorganisaties, waaronder ICCO, een conferentie over EPA's. Enkele ministers uit de ACP-landen en vertegenwoordigers van de EU namen hieraan deel. Vooral nog hebben al deze activiteiten nog niet tot het gewenste resultaat geleid. De Nederlandse regering neemt tot op heden onvoldoende een kritische houding aan in EU-verband. Het einde van de onderhandelingen is voorzien voor het eind van 2007. ICCO zal daarom in met name de eerste drie kwartalen de inzet op dit onderwerp intensiveren, onder andere door een publiekscampagne te starten.

Voor het eerst in tien jaar ging een algemeen overleg in de Tweede Kamer over hout. Dat was mede het gevolg van de druk vanuit de ngo's, waaronder ICCO. Er kwamen diverse aspecten van het bossenbeleid aan de orde. Kamerbreed bleek steun te bestaan voor een veel proactiever beleid van het kabinet om duurzaam hout te stimuleren. In 2006 heeft ICCO een studie laten verrichten naar de mogelijkheden voor een Nederlands en Europees importverbod op illegaal hout. Uit deze studie blijkt dat een dergelijk importverbod mogelijk is. Dit is ingebracht bij de Tweede Kamerleden en dit heeft tot parlementaire steun geleid. Niettemin stelt het kabinet nog steeds dat een dergelijk importverbod niet mogelijk is.

In 2007 zal de Tweede Kamer een hoorzitting organiseren om experts te horen over dit onderwerp. Een ander aandachtspunt betreft ICCO's inzet om stimulerend beleid voor duurzaam geproduceerd hout te bevorderen. ICCO heeft een rapport laten schrijven waaruit blijkt dat de overheid veel meer mogelijkheden tot stimulerend beleid heeft, dan zij thans inzet. Het aanbestedingsbeleid van de overheid zelf is te terughoudend, zo blijkt uit onafhankelijk onderzoek. Volgens het Ministerie van VROM is het onmogelijk om bij voorkeur hout met het FSC-keurmerk te gebruiken, waar dit volgens de onderzoeksinstellingen ISEAL en SIEL wel degelijk kan. Ook dit onderwerp zal onderdeel zijn van gesprek tijdens de te organiseren hoorzitting van de Tweede Kamer in 2007.

D&V

ICCO was nauw betrokken bij het wederopbouwplatform, een overleg tussen verschillende ngo's en de Ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie. Dit platform boog zich in 2006 met name over Afghanistan. ICCO heeft steeds benadrukt dat lokale *civil society* bij wederopbouw moet worden betrokken. Rond Afghanistan organiseerde ICCO samen met Christian Aid een parlementaire uitwisseling in Londen. Deze zomer volgt waarschijnlijk het tegenbezoek van Britse parlementariërs aan Nederland.

In Indonesië bereikte ICCO op twee punten succes. Het lukte om de ontwikkelingen rond de zaak-Munir, de in 2004 op weg naar Nederland vermoorde mensenrechtenactivist, partner van ICCO, op de agenda te houden bij de Tweede Kamer, en ook om daarover met het Ministerie van Buitenlandse Zaken een dialoog op gang te houden. Het Ministerie meldde dat de kwestie regelmatig en op alle niveaus is ingebracht in overleg met de Indonesische regering. Ook kwam de zaak op Europees niveau ter sprake. Rond het vredesproces in Atjeh

verzorgde ICCO een bezoek van twee vertegenwoordigers van haar partnerorganisaties uit Atjeh aan Brussel en Den Haag. In Brussel organiseerde ICCO tevens een expert meeting over het vredesproces in Atjeh en over de rol van de Europese Unie na terugtrekking van de monitoringsmissie in december. Europe House, de lokale EU vertegenwoordiging, zal mede naar aanleiding van dit bezoek, een bijeenkomst met lokale *civil society* houden die ertoe moet leiden dat hun betrokkenheid bij het vredesproces in Atjeh wordt vergroot.

Ook rond Soedan heeft ICCO zich duidelijk gemanifesteerd. Een speerpunt voor ICCO was de positie van ontheemden uit Zuid-Soedan rond de hoofdstad Khartoem. Hun positie staat sterk onder druk. Zo worden 12.000 mensen het slachtoffer van gedwongen relocations. ICCO heeft een rapport laten schrijven over hun positie. Dit rapport is aangeboden aan en besproken met de minister voor Ontwikkelingssamenwerking. Het rapport leidde tot enige media-aandacht. Een vertegenwoordiger van ICCO kreeg de gelegenheid om mee te reizen met de minister tijdens één van haar bezoeken aan Soe-

dan. Tijdens deze reis zijn tevens diverse zorgpunten van ICCO, waaronder de positie van de ontheemden, ingebracht. De expert meeting die ICCO in december organiseerde over Abyei, een betwiste grensregio tussen Noord en Zuid, was succesvol. Alle sleutelpersonen zaten om de tafel, en de bijeenkomst leidde tot concrete aanbevelingen voor de expert groep die zich over de kwestie buigt, en voor de Nederlandse regering die voorzitter is van de internationale werkgroep over Abyei.

8.3 INTERNATIONALE SAMENWERKING

ICCO participeerde in 2006 in diverse samenwerkingsverbanden, zowel in Nederland als internationaal.

Nederland

- ICCO zat in het bestuur van de brancheorganisatie voor ontwikkelingssamenwerking PARTOS, en werkte mee aan de versteviging van de organisatie-opbouw;
- het samenwerkingsverband van Medefinanciering Breed Netwerk (MBN), een overleg van de grotere MFO's;

- ICCO was actief in het bestuur van het EU-NGO netwerk;
- United Civilians for Peace (UCP), de voorlichtings- en lobbycampagne van ICCO, Cordaid, Oxfam Novib, Pax Christi, IKV en Kerkinactie gericht op het Israelisch-Palestijns conflict;
- ICCO zat in het bestuur van Stop Aids Now! en deed mee aan de activiteiten;
- voor FSC Nederland en FSC Internationaal is ICCO vertegenwoordigd in de raad van toezicht;
- Christelijk Sociaal Congres (CSC), eveneens met een zetel in de Raad van Toezicht.

Internationaal

Op internationaal vlak was ICCO actief in diverse oecumenische netwerken. Op globaal niveau is dat de Wereldraad van Kerken, dat diverse projecten en programma's steunt, maar ICCO zat eveneens in:

- Action by Churches Together International (ACT International). Dit is het oecumenische netwerk rond noodhulp. ICCO maakt deel uit van de Emergency Committee, de 'Ledenraad' van ACT International;
- de Ecumenical Advocacy Alliance (EAA), de cam-

Foto: Barbara Bosma/ICCO

- paigning organisatie rond handel en hiv/aids;
- in de stuurgroep van ACT Development, een alliantie (in oprichting) op wereldniveau van oecumenische ontwikkelingsorganisaties in Noord en Zuid, zowel van donoren als uitvoerende organisaties;
- Aprovev, de Association of World Council of Churches related Development Organisations in Europe. ICCO is lid van het Executive Committee. Op diverse terreinen, zoals veiligheid, handel (Cotonou), gender, rechtenproblematiek en voedselzekerheid, leidde deze samenwerking tot onderlinge versterking. Aprovev volgde namens de 17 leden in Brussel het beleid van de Europese instellingen.
- ICCO was betrokken bij activiteiten van het Europese ngo-platform CONCORD, dat een belangrijke stem heeft bij Europese beleidsmakers.
- ICCO voerde het secretariaat in de Eight Agencies Group, waarin de General Directors en de International Project Directors van acht grote Aprovev-organisaties regelmatig bijeenkomen. De International Directors hebben besloten om na de samenwerking in het kantoor in Centraal Azië ook in andere landen samenwerkingsprojecten op te zetten, bijvoorbeeld om kantoren te delen of thematisch samen te werken (Cambodja, Soedan).

8.4 EXTERNE COMMUNICATIE

Draagvlak bij het bedrijfsleven

Voor het thema Internationale Markten is geïnvesteerd in communicatiemiddelen, waaronder de folders over fruit, katoen en bosproducten. In september organiseerde ICCO het fruitdebat 'Wie plukt de vruchten' en een katoenconferentie in samenwerking met Organic Exchange. In beide gevallen waren honderden vertegenwoordigers aanwezig. ICCO leverde sprekers en een informatiestand. De conferenties kregen behoorlijke mediabelangstelling en leverden afspraken op met vertegenwoordigers van het bedrijfsleven (over fruit bijvoorbeeld met Ahold).

Met de door ICCO gesteunde campagne 'Katoen, moet je doen' van Goede Waar & Co. is op allerlei manieren (filmpje, flyer, website) en via verschillende media gepleit voor eerlijk katoen. De campagne heeft veel aandacht gekregen in de regionale media. Ook de 'Push

this button actie 2006' van Made By is ondersteund in de vorm van een viral movie. Dit filmpje – met een link naar de ICCO-website – is via internet verspreid naar zo'n 30.000 emailadressen.

Verder is er stevig geïnvesteerd in Terrafina. In 2006 is de nieuwe naam gekozen en een huisstijl ontwikkeld. Ook is de website de lucht ingegaan en is een informatiemap voor onder meer fondsenverstrekkers ontwikkeld.

Media

In 2006 richtte persvoorlichting zich op het versterken van de relatie met media en op zichtbaarheid van het werk van ICCO in de media. Daarbij is aansluiting gezocht bij actualiteiten en bij het inzetten van media voor het bereiken van lobbydoelstellingen. Ook zijn media ingezet voor fondsenwerving, met name voor noodhulp. In totaal heeft ICCO in 2006 1.000 mediavermeldingen gekregen, een stijging van ruim 22 % ten opzichte van 2005. ICCO organiseerde zes persreizen.

1. Sudan: 5 publicaties, 2 radio interviews.
2. Pakistan 4 publicaties.
3. Ethiopië (noodhulp ICCO en Kerk in Actie): 2 publicaties, één radio interview.
4. Indonesië (Aceh): 3 publicaties, 2 radio interviews
5. Grote Merengebied: 1 krantenartikel en 2 weblogs (rest volgt in 2007)
6. Suriname (noodhulp en DREO): 3 publicaties, 2 radio interviews.

Verder is een bijdrage geleverd aan research voor een filmdocumentaire over mishandeling van vrouwen in Congo. De film zal naar verwachting in 2007 worden vertoond. Om relaties te versterken met de media en ICCO te profileren als kenniscentrum zijn twee perslunchbijeenkomsten georganiseerd over Congo en Pakistan. Voor de WTO-top in Genève zijn drie filmpjes gemaakt en uitzonden op verschillende websites.

Positionering

De Ik&CO campagne is opnieuw onder de aandacht gebracht bij een groot publiek door advertenties te plaatsen in vakbladen en landelijke dagbladen. Geleidelijk is het particuliere initiatief verplaatst van de IK&CO campagne naar het nieuwe merk Impulsis (voor-

Tabel 8.3 Impulsis bijdragen aan projecten				
	ICCO	Edukans	Kerk in Actie	Totaal
Projecten *	132	38	11	181
Omzet	2.703.235	726.366	78.633	€ 3.508.234

* de toewijzing richt zich uitsluitend op de bron van de financiering, en is niet één op één toe te schrijven aan medewerker(s) binnen Impulsis.

Tabel 8.4 Uitgaven Samenwerking 2006		
Financieringsbron	Planning in € 's	Realisatie in € 's
Wederzijdse financieringen	12.999.750	14.235.625
Gezamenlijke fondsenwerving	5.713.750	5.713.750
ICCO financiert partner NL	4.910.512	3.693.058

heen Frontdesk). Dit nieuwe samenwerkingsverband van ICCO, Kerk in Actie en Edukans is het eerste gezamenlijke merk van drie alliantieleden. In samenwerking met Design Academy krijgen Impulsispartners de kans zich op een ludieke manier te presenteren. De Impulsis website werd afgelopen jaar 7.622 bezocht.

Bijeenkomsten, debatten en festivals

ICCO presenteerde zich op festivals (Mundial, Flevo, Over 't IJ, North Sea Jazz) en evenementen. ICCO nam deel aan zeven debatten over diverse onderwerpen, waarvan vier gericht op jongeren. Voor de Internationale Aidsconferentie in Canada zijn er vier filmportretten van jongeren gemaakt. De filmpjes zijn uitgezonden op verschillende websites en worden gebruikt als

voorlichtingsmateriaal. De publiekscampagne over Eerlijke Handelsregels werd voorbereid. ICCO sponsorde De onzichtbaren in beeld, een fototentoonstelling over Birmese vluchtelingen in het grensgebied van Thailand, die ruim 11.000 bezoekers trok.

8.5 IMPULSIS

Bijdragen aan de projecten

Impulsis ondersteunde 181 projecten, met in totaal € 3.508.234. De ambitieuze doelstelling van 250 contracten werd niet gehaald door een tekort aan middelen, wegvallen van personeel en een beperkt aantal aanvragen.

Foto: Klaas Fopma

Foto: Wilma Muns/ICCO

Eigen bijdragen van partners aan de projecten

Impulsis financiert maximaal 50% van een aanvraag, waardoor de aanvragers (en eventueel derden) ook moeten bijdragen. In 2006 verplichtten 181 partners zich een financiële bijdrage van tezamen € 4.365.365. (De totale bijdrage aan 143 door ICCO/ Kerk in Actie gefinancierde projecten bedroeg € 2.781.868. De totale bijdrage van 38 door Edukans projecten bedroeg € 726.366).

Adviezen

In 2006 hield Impulsis in meer dan 95% van de gevallen één of meerdere adviesgesprekken met haar partners. Dit wordt erg gewaardeerd door de klanten en is uitermate belangrijk om de relatie te verdiepen. Impulsis medewerkers bezochten 20 projecten, in Cambodja, Oeganda, Malawi en Kenia. Dit was slechts 11% van het totaal, en niet 25% zoals gepland. Zelf meer partners bezoeken lijkt niet realistisch want dat is erg kostbaar en tijdrovend. Meer bezoeken door medewerkers van de betrokken organisaties van andere afdelingen zijn noodzakelijk om deze doelstelling te halen.

Samen met de Design Academy Eindhoven en de grafische school SintLucas te Boxtel ontwikkelden studen-

ten campagnes voor elf geselecteerde Impulsis partners. Er werd gezocht naar nieuwe en verrassende manieren om het publiek te benaderen. De resultaten werden tentoongesteld tijdens de Erasmusweek in Den Bosch. Dit was succesvolle en leerzame ervaring voor alle partijen.

Bijeenkomsten

In september was er een succesvolle bijeenkomst waar zo'n 90 partners aanwezig waren. Er werden diverse workshops aangeboden. De partners werden gepolst over hun wensen ten aanzien van hun relatie met Impulsis. De uitkomsten van deze dag zijn meegenomen in de planning voor de komende jaren.

Ondernemers

In maart werd een geslaagde ondernemersbijeenkomst georganiseerd. En ook in oktober bespraken 30 enthousiaste ondernemers het gezamenlijk opzetten van een internetplatform voor het uitwisselen van tips, kennis en ervaringen, microkrediet, waterprojecten en het bevorderen van ondernemerschap in ontwikkelingslanden. Inmiddels staan er een veertigtal bedrijven en ondernemers op de shortlist. Voor onderwijsprojecten wordt in 2007 een vergelijkbaar werkwijze gevolgd. In

Tabel 8.5 Uitgaven IMPULSIS 2006		
	Planning in € 's	Realisatie in € 's
IMPULSIS (*)	3.000.000	3.486.468
Impulsis		2.774.678
Frontdesk overig		711.790
(*) Matching Funds	4.365.365	

2006 zijn 18 nieuwe financiële relaties aangegaan met ondernemers en stichtingen van bedrijven met het bevorderen van lokaal ondernemerschap in ontwikkelingslanden en Duurzame Rechtvaardige Economische Ontwikkeling als leidende thema's. De samenwerking met Share People (voorheen EYE) heeft in 2006 niet veel nieuwe Impulsis relaties opgeleverd. Het aantal van 2 tot 5 nieuwe partnerships per EYE reis is niet gehaald. Met AKZO-Nobel worden de gesprekken voortgezet om de partnership met Impulsis om te zetten in een partnership met ICCO.

Netwerken

Impulsis is in 2006 betrokken geweest bij diverse landennetwerken van particulieren, zoals Holland Ghana Platform, Burkina Faso-, Brazilië-, en Malawi netwerk. Ook in 2007 willen we inzetten op participatie in en versterking van deze netwerken.

Impulsis in het land

Relatiebeheerders van Impulsis bezoeken tal van festivals en grotere en kleine activiteiten van partners in het land. Vaak leveren ze een actieve inhoudelijke bijdrage. Zo hebben Impulsis en Kerk in Actie hun gezamenlijk achterban bezocht om Interactief en Impulsis

te promoten. Totaal aantal bezoekers van deze bijeenkomsten lag ongeveer op 300. Ook bezocht het hele team de landelijke diaconale dag.

Communicatie

Impulsis in de media

Alleen in het vierde kwartaal is Impulsis al ruim honderd maal genoemd in geschreven media. Ook hebben Impulsis partners meerdere malen de radio en televisie gehaald.

Impulsis campagne

De gestarte campagne (via radio en advertenties) sluit goed aan bij de grote belangstelling voor particulier initiatief in de media. Impulsis wordt veel benaderd door media die opzoek zijn naar interessante projecten. Dit blijkt ook uit het feit dat ruim 700 mensen de Impulsis publieksdag bezochten. Impulsis werd benaderd door verschillende mediapartners voor een eventuele samenwerking, zoals vanuit de EO en Goede doelen TV. Daarnaast zien we een gestage stijging van het aantal bezoekers van de website.

8.6 INTERNATIONALE FONDSENWERVING

ICCO heeft 22 projectindieningen voorgelegd aan de Europese Unie en andere donoren, waarvan 9 voor Afrika en Midden-Oosten, 11 voor Azië en 2 voor Latijns-Amerika. Dat we achterbleven op de doelstelling (36 indieningen) heeft twee oorzaken: de publicatie van oproepen tot projectindieningen van de belangrijkste Institutionele Donor de Europese Unie bleef aanzienlijk achter. Publicatie is vaak 3 tot 6 maanden vertraagd vergeleken bij de oorspronkelijke planning. Daarnaast is het gezien de benodigde investeringen in tijd effectiever gebleken om minder indieningen te doen maar van grotere omvang.

Hulp aan Birmese vluchtelingen

In totaal zijn er in 2006 zes nieuwe goedkeuringen gerealiseerd voor een totaal bedrag van 17.247.382 euro.

Foto: Hester Foppen/ICCO

Dit bedrag is aanzienlijk vertekenend, omdat voor het Birmese vluchtelingen programma in Thailand (uitgevoerd door het Thai-Birmese Border Consortium, TBBC) het contract voor het programma in 2007 al in 2006 werd ontvangen. De waarde van beide contracten tezamen voor dit project bedraagt 12 miljoen euro. Dit project is het grootste door ECHO gefinancierde ngo-project. Zonder dit tweede contract zou de gerealiseerde waarde van nieuwe contracten 11,5 miljoen bedragen.

Rehabilitatie Zuid Soedan

Voor het rehabilitatie- en reconstructieprogramma in Zuid-Soedan werd een goedkeuring ontvangen voor 4 miljoen euro van UNDP. Dit is het eerste contract van ICCO met het UNDP. Naast deze twee grote financieringen werden nog enige kleinere goedkeuringen gerealiseerd van de budgetlijnen medefinanciering en voedselzekerheid.

EU water faciliteit

ICCO diende een voorstel in bij de Europese Unie voor een programma in Madagaskar. Eind 2006 werd hiervoor goedkeuring ontvangen, maar het project wordt pas medio 2007 gecontracteerd voor circa 3,5 miljoen euro.

De behaalde resultaten onderstrepen het belang van door ICCO of in consortiumverband geopende veldvertegenwoordigingen. In Thailand wordt het project geïmplementeerd door het Thai - Birmese Border Consortium. In Zuid Soedan en ook in Madagaskar heeft ICCO inmiddels goed draaiende veldvertegenwoordigingen die sterk bijdragen aan het binnenhalen van de genoemde contracten. Ook in het Grote Meren gebied heeft ICCO een veldvertegenwoordiging, belast is met de uitvoering van een door de Nederlandse overheid gefinancierd humanitair hulpprogramma.

Samen met collega's van Aprovev organiseerde ICCO een workshop over toegang tot EU-fondsen. Deze workshop – in dit geval voor partners in oostelijk Afrika en de hoorn van Afrika – was de eerste uit een reeks. Er namen 38 medewerkers van 23 organisaties deel uit Eritrea, Ethiopië, Kenia, Soedan, Zuid-Afrika, Oeganda, Tanzania en Zambia. Door het intensieve en gevarieerde programma werden deelnemers wegwijs gemaakt in de Europese Unie, de beschikbare fondsen en de geldende procedures. Met eigen voorbeelden oefenden de deelnemers met het maken van EU-projectvoorstellen en rapportages. Een indiening bij de EU is niet gemakkelijk, maar kan lonend zijn. Negen op de tien deelnemers zei na afloop zich met vertrouwen op een indiening bij de EU te willen storten.

Tabel 8.6 Inkomsten uit Multilaterale Instellingen

Financieringsbron	Planning in € 's	Realisatie in € 's
EU medefinanciering	1.500.000	3.808.318
EU andere budgetlijnen	750.000	218.918
EU voedsel incl. natura en geld	1.200.000	378.421
EU Noodhulp	4.500.000	5.476.294
EU overig	500.000	1.199.728
Totaal	8.450.000	11.081.680

9

Hoofdstuk

Monitoring, Evaluatie
en Onderzoek

Monitoring, Evaluatie en Onderzoek

9.1 INLEIDING

2006 was een jaar van consolidatie. Er werd voortgebouwd op het in 2005 geïntroduceerde evaluatiebeleid en de functionele 'Terms of References'. De regioafdelingen werden geadviseerd over het opstellen van Terms of References van projectevaluaties en bij twee landenevaluaties (Kameroen en Papoea-Nieuw-Guinea). De afdeling C&L werd intensiever begeleid bij de evaluatie van het gezamenlijke Indonesië lobbywerk van Kerk in Actie en ICCO en de evaluatie van de samenwerking tussen Wemos en ICCO. Verder werd op organisatieniveau een start gemaakt met het verder uitwerken van de Terms of Reference voor een programma-evaluatie in samenwerking met Woord en Daad en Edukans. Tenslotte werd het monitoringsprotocol ontworpen, dat bij de nieuwe subsidieaanvraag van de ICCO-alliantie hoort.

9.2 PLANNING, MONITORING, EVALUATIE OP PARTNERNIVEAU

Evaluatiebeleid

Elke financieringsovereenkomst wordt één keer per contractperiode geëvalueerd. Voor alle financieringen boven de 20.000 euro staan in het contract de resultaatgerichte afspraken over het hoe en wanneer van monitoring en evaluatie. Deze afspraken zijn in overleg

met de partnerorganisatie vastgesteld. In 2006 zijn 121 financieringen van partners en hun programma's geëvalueerd (totaal 41 miljoen euro). Naast de ICCO-partners die via deze weg zijn geëvalueerd zijn er meer ICCO-partners betrokken geweest bij evaluaties via de programma-evaluaties van ICCO en IOB. Hieronder vindt u een korte analyse van de 121 evaluaties, gebaseerd op een gestructureerde beoordeling die relatiebeheerders van deze evaluaties maken.

Toegang tot basisvoorzieningen was het onderwerp van negenentwintig evaluaties, twintig evaluaties gingen over DREO en tweeëndertig evaluaties over D&V. Ruim één derde van de evaluaties betrof combinaties van TtB en D&V en TtB en DREO.

Uitvoering

Van de evaluaties in 2006 leverde driekwart input voor dialoog met de partnerorganisatie en een kwart heeft ook input geleverd voor ICCO's beleidsontwikkeling. Het initiatief voor de evaluatie lag in ruim de helft van de gevallen bij de partnerorganisatie. De overige evaluaties waren een gezamenlijk initiatief van ICCO en de partnerorganisatie. Acht evaluaties waren het initiatief van ICCO. Ruim tachtig procent van de evaluaties is uitgevoerd door externe adviseurs. De overige evaluaties waren (begeleide) interne evaluaties of andersoortige evaluaties.

Continent	Lopende contracten	Nieuwe contracten	Voortgangsrapportages	Eind rapportages	Evaluaties
Afrika, Midden-Oosten	456	211	225	153	49
Azië, Europa, Oceanië	533	248	294	203	43
Latijns-Amerika	287	139	179	118	28
Wereldwijd	58	22	38	13	1
Totaal	1.334	620	736	487	121

Verwerking van evaluaties

Nadat een evaluatie is uitgevoerd beoordeelt ICCO aan de hand van de Terms of Reference de kwaliteit van de evaluatie, de kwaliteit van de partnerorganisatie en de relevantie en effectiviteit van de activiteiten van de partnerorganisaties.

De beoordeling van de kwaliteit van de evaluaties is onderverdeeld in de categorieën goed, voldoende, twijfelachtig en onvoldoende. Relatiebeheerders beschouwden negentig procent van de evaluaties als kwalitatief voldoende tot goed. De overige evaluaties hadden een twijfelachtige tot onvoldoende kwaliteit.

De helft van de partnerorganisatie werd als goed tot uitstekend beoordeeld en bijna één derde als voldoende. Elf partnerorganisaties krijgen een onvoldoende, wat vijf keer reden was voor bijstelling van de activiteiten, in twee gevallen is de financiering aangepast en vier keer is de relatie verbroken.

Tachtig procent van de financieringen is relevant, veertien procent matig relevant en van de overige evaluaties is het onduidelijk, of was relevantie niet het onderwerp van de evaluatie. De effectiviteit van de financieringen is bij ruim de helft van de evaluaties goed. Vijfendertig procent van de financieringen werd op basis van de evaluatie als matig effectief en drie procent als niet effectief beoordeeld.

Follow-up

ICCO vraagt de partnerorganisatie om een reactie op de uitkomsten van de evaluatie. In vierenveertig gevallen hebben de partnerorganisaties (nog) niet gereageerd op de uitkomsten van de evaluatie. Van de overige zevenenzeventig evaluaties was de partnerorganisatie het in tweeënzestig gevallen eens met de rapportage en in vijftien gevallen onderschreef de partnerorganisatie de rapportage geheel of gedeeltelijk niet.

In ruim de helft van de gevallen heeft de partnerorganisatie naar aanleiding van de evaluatie activiteiten bijgesteld. Elf keer heeft een partnerorganisatie gevraagd om externe begeleiding en bij vijf evaluaties is besloten tot een nieuwe evaluatie of een vervolgonderzoek.

ICCO zelf geeft opvolging aan de evaluatie in financiële en niet-financiële zin. Bij tachtig financieringen is het financieringsniveau gelijk gebleven, bij dertig financieringen is besloten deze hoger of lager te maken en in elf gevallen is de relatie verbroken. De helft van de evaluaties bood achtergrondinformatie voor de beoordeling van een vervolffinanciering en bijna een kwart van de evaluaties was aanleiding voor het bieden van ondersteuning aan de partnerorganisatie.

Beleidsthema D&V

Vooruitlopend op een geplande Partos D&V-programma-evaluatie, zijn voor dit jaarverslag tweeëntwintig van de tweeëndertig evaluaties bekeken van financieringen die volledig D&V zijn. De evaluaties die zich richten op D&V zijn beoordeeld op hun kwaliteit en inhoudelijke bijdrage aan het thema. Slechts zes hebben een samenvatting en de Terms of Reference bijgevoegd. Dit staat in contrast met de positieve beoordeling die relatiebeheerders gaven over het merendeel van de evaluaties, zie kader met een analyse van de evaluaties D&V.

Analyse van de evaluaties D&V

De verdeling over de continenten van de tweeëndertig D&V-evaluaties is zeer gelijkmatig; één derde van de evaluaties vond plaats in Afrika en Midden Oosten, één derde in Azië, Europa of Oceanië en één derde in Latijns-Amerika. Het totale ICCO-financieringsbedrag voor geëvalueerde D&V-financieringen in 2006 was 11 miljoen. Bijna alle evaluaties zijn het initiatief geweest van de partnerorganisatie of een gezamenlijk initiatief met ICCO. En op drie (begeleide) interne evaluaties na, zijn alle evaluaties uitgevoerd door externe adviseurs. Het hoofdoel van tweederde van de D&V-evaluaties was de relevantie van het programma onderzoeken en bijna eenderde richtte zich op de effectiviteit. Vrijwel alle financieringen waren relevant, drie waren er matig relevant. Effectief was tweederde van de geëvalueerde D&V-financieringen, bijna eenderde is matig effectief en van één financiering is vastgesteld dat deze niet effectief is.

De relatiebeheerders beoordelen de kwaliteit van bijna alle D&V-evaluaties voldoende tot goed. Bijna de helft van de partnerorganisaties heeft nog geen terugkoppeling gegeven op de evaluatie. Met uitzondering van vijf partners kunnen de overige partnerorganisaties zich vinden in de rapportage. Relatiebeheerders beoordelen de partnerorganisaties, op vier na, voldoende tot uitstekend. Financieel gezien hebben de D&V-evaluaties voor zes financieringen wijzigingen opgeleverd, waarbij in twee gevallen de relatie is verbroken.

Van de D&V-evaluaties hebben er acht input geleverd voor de beleidsontwikkeling binnen ICCO. Zij hadden een belangrijke lerende functie voor ICCO zelf. Twee vindt u hieronder.

In Guatemala heeft de evaluatie van Instituto de Estudios Comparados en Ciencias Penales Guatemala (ICCPG) aanbevelingen opgeleverd die direct betrekking hebben op het ICCO-beleid. De organisatiestructuur van ICCPG is onderverdeeld in naast elkaar functionerende afdelingen voor onderzoek, publicatie en verspreiding, en lobby en actie. De evaluatie adviseert ICCPG om de organisatie meer thematisch in te richten, op thema's als 'jongeren en geweld', 'doodstraf en buitenrechtelijke terechtstellingen' en 'strafrecht en alternatieve conflictoplossingen'. Ook al wordt dit voorstel door ICCPG zelf (nog) niet ondersteund, er zijn sterke overeenkomsten te zien met de kanteling die binnen ICCO plaatsvindt. ICCO zal haar ervaringen daarmee uitwisselen.

ICCO gaat ervan uit dat hervorming van het rechtssysteem basis is voor verandering, zowel voor het tegengaan van straffeloosheid als voor mensenrechtenschendingen. Het is voor ICCPG heel lastig om zich alleen op de hervorming van het systeem te richten terwijl er ondertussen zoveel mensenrechtenschendingen plaatsvinden, zoals buitenrechtelijke terechtstellingen van vrouwen en jongeren. Door de sterk verslechterende situatie in Guatemala wordt ICCPG voortdurend gedwongen ook op het gebied van mensenrechtenschendingen actief te zijn. Niet alleen ICCPG moet hierin een balans vinden, ook voor ICCO is het van belang te overwegen of rechtszekerheid alleen betrekking heeft op institutionele versterking, of dat ook, en in welke mate, inzet op mensenrechtenschendingen hieronder valt.

De evaluatie van Fellowship for African Relief (FAR), een multi-sectorale interventie voor vluchtelingen en kwetsbare gemeenschappen in Soedan, geeft goed inzicht in de resultaten die bereikt zijn op het gebied van conflicttransformatie en vredesopbouw. De evaluatie laat zien hoe conflicttransformatie in de praktijk plaatsvindt door te investeren in respect voor elkaars culturen, door te trainen hoe je vertrouwen in elkaar kan krijgen en door vooroordelen weg te nemen. FAR

heeft ook aandacht voor de manier waarop een traditioneel rechtssysteem mensen meer orde en veiligheid geeft. Verschillende stammen in een ontheemdenkamp en de omliggende gebieden lossen conflicten tussen families, groepen en individuen nu op via eigen traditionele rechtbanken. Dankzij trainingen conflicttransformatie van FAR werken mensen die voorheen met elkaar in conflict waren nu samen aan hun toekomst. Zij voeren landbouwprogramma's uit of ontwikkelen kleinschalige projecten om een inkomen te verkrijgen. Zo schaften ze een graanmolen aan waar mensen tegen betaling hun graan kunnen malen. De levensomstandigheden zijn verbeterd, zowel op het vlak van voedsel en gezondheid als geweldloosheid. Het vertrouwen in en respect voor anderen is toegenomen.

9.3. PLANNING, MONITORING, EVALUATIE OP ICCO-NIVEAU

9.3.1 Programma-evaluaties

MBN programma-evaluaties

Nu de MBN programma-evaluatie hiv/aids is afgerond, zijn alle voor de subsidieperiode 2003-2006 geplande MNB-evaluaties afgerond.

Het syntheserapport van de evaluatie hiv/aids (Malawi, Zuid-Afrika en India) is naar tevredenheid van de opdrachtgevers (Oxfam Novib, Cordaid, Hivos, Plan Nederland en ICCO) opgeleverd. De bijbehorende landenrapporten over Zuid-Afrika, Malawi en India zijn voor ICCO belangrijk. Ter afronding van deze evaluatie vond in april de finale beoordeling plaats door het IOB, en ook het bijbehorende gesprek tussen de medefinancieringsorganisaties en de verantwoordelijke IOB-inspecteur. De belangrijkste lessen en aanbevelingen uit deze evaluatie werden benut bij het opstellen van het nieuwe hiv/aids deelprogramma. Sterke nadruk ligt op de volgende, uit de evaluatie afkomstige punten: nog meer steun voor ontwikkeling van *workplace policy*; meer balans in de *gender focus* (nu teveel gericht op alleen vrouwen); bij capaciteitsontwikkeling en ondersteuning van partnerorganisaties nagaan welke rol in hiv/aids gespecialiseerde organisaties kunnen spelen; *lobby en advocacy* voor hiv/aids legt een verband tussen partnerorganisaties op verschillende niveaus.

De programma-evaluatie Gezondheid, waarvan het rapport in november 2005 verscheen, is in februari afgerond met de formele IOB-beoordeling en de bespreking daarvan met alle betrokkenen en de IOB-inspecteur. Het direct uit de evaluatie voortvloeiende gezondheidsbeleid van de ICCO-alliantie was de basis voor het deelprogramma gezondheidszorg van de subsidieaanvraag.

Om invulling te geven aan de leerfunctie van de programma evaluaties organiseerde het MBN een leersessie bij ICCO over drie van de evaluaties die in de afgelopen subsidieperiode gehouden zijn (gezondheidszorg, hiv/aids en *civil society participation*). Op deze goed bezochte dag werden de resultaten gedeeld en werd waarde en nut van de in de evaluatie Maatschappijopbouw gebruikte Power cube bediscussieerd.

Als onderdeel van het MBN-kwaliteitshuis is in MBN-verband een plan van aanpak ontwikkeld voor de gezamenlijke programma-evaluaties voor de periode 2007-2010. In dit plan zijn de ervaringen opgedaan met evaluaties in de periode 2003-2006 verwerkt. Ten opzichte van de huidige evaluatieperiode zijn de belangrijkste veranderingen een grotere nadruk op onderzoek naar resultaten, onderlinge vergelijking tussen deelnemende organisaties en koppeling van de te geven *follow-up* met het leerprogramma van het Kwaliteitshuis. Verder stellen de MBN-organisaties een hoger budget voor de programma evaluaties beschikbaar en gaat een bij Partos aan te stellen evaluatiemanager de gezamenlijke evaluaties coördineren.

IOB evaluaties

Twee externe programma-evaluaties die het IOB uitvoerde, DREO in Brazilië en Oeganda en PME (feedback mechanismen), leidden tot een eindrapport van de consultants en een IOB werkdocument (PME). De derde programma-evaluatie over 'lobby & advocacy' gekoppeld aan economische activiteiten was in 2006 in uitvoering, de rapportage wordt in maart 2007 verwacht. Rond alle drie de onderzoeken was er nogal wat verwarring over de gevolgde procedure, en de uiteindelijke status van de onderzoeksrapporten. Voor de opvolging van de Brazilië studie – die voor ICCO en de andere MBN organisaties genoeg stof voor leren opgeleverd heeft – heeft het MBN, samen met AgriProFocus

voor 2007 een aantal gezamenlijke vervolgactiviteiten op het programma staan. Het rapport is in het Portugees vertaald en toegestuurd aan de bij de evaluatie betrokken partnerorganisaties. Het PME werkdocument maakt in ieder geval duidelijk dat goed functionerende PME door alle niveaus in de hulpketen heen (backdonor – MFO – partnerorganisatie – beneficianten) een complex systeem is. Zo is de onderlinge aansluiting niet vanzelfsprekend, de informatiebehoefte per niveau – mits goed afgesproken – soms divers en is bureaucrativering een grote bedreiging van ieder PME-systeem.

Interne (programma) evaluaties

ICCO liet drie kleinere externe evaluaties uitvoeren: één evaluatie van een samenwerkingsverband met Kerk in Actie voor de gezamenlijke lobby in Indonesië en twee landenevaluaties: Kameroen en Papoea-Nieuw-Guinea. De aanbevelingen van deze en de in 2005 gehouden landenevaluatie in de Filippijnen zijn besproken met de partnerorganisaties. Zonder uitzondering zijn de aanbevelingen het startpunt voor programmatisch werken (in Papoea-Nieuw-Guinea rond duurzaam bosgebruik) of het afbouwen van activiteiten (zoals het regionale programma in Papoea-Nieuw-Guinea). De landenevaluaties zijn evenals de evaluatie van de Indonesië lobby ter beoordeling aan het IOB aangeboden. De relatief kleine evaluatie van de ICCO-Wemos, waarvan ICCO niet onder de indruk was, heeft doorgevoerd in de afspraken over verdere samenwerking van Wemos en ICCO in de FTN-lobby.

Besloten is om samen met Edukans en Woord en Daad een programma-evaluatie op gebied van *vocational training* uit te voeren. Oorspronkelijk stond deze evaluatie op de IOB-evaluatieagenda voor deze subsidieperiode, maar werd door capaciteitsgebrek geschrapt. De door het IOB opgestelde Terms of Reference is aangepast en verder uitgewerkt. Naar verwachting wordt deze uitgevoerd in 2007.

9.3.2. Follow-up Stappenplan

De stand van zaken voor de afhandelingsagenda voor de aanbevelingen van het eindrapport van de Stuurgroep Evaluatie MFP (1999 – 2003) is eind 2006:

Beleidsontwikkeling

Voor alle drie beleidsthema's en de deelthema's zijn zoveel mogelijk in alliantieverband achtergronddocumenten opgesteld ter voorbereiding op de subsidieaanvraag. In regionale consultatierondes zijn ook partnerorganisaties hierbij betrokken.

Accountability naar doelgroepen

In 2006 is wegens tijdgebrek geen vervolg gegeven aan eerdere pilots voor tevredenheidsonderzoek bij doelgroepen. Op basis van een tweede analyse is de set beleidsindicatoren die ICCO gebruikte drastisch aangepast (zie hierna onder onderzoek).

Resultaatmeting

De eerste fase van het gezamenlijke PME onderzoekstraject van Aprovev naar harmonisatie van richtlijnen en PME is in september afgesloten. Besloten is om de discussie over harmonisatie van rapportagerichtlijnen te voeren aan de hand van enkele gedecentraliseerde samenwerkingsinitiatieven (onder andere in Ethiopië en Centraal-Azië). De vooronderstelling hierbij is dat een 'hands on' benadering een zinvolle stimulans aan deze pittige discussie kan geven. De PME-groep heeft een mandaat gekregen als proactief forum voor professionele uitwisseling, leren en begeleiding rondom PME-gerelateerde zaken. Naast de genoemde harmonisatie van richtlijnen staat ook outcome en impactmeting op de agenda.

Versterking PME partnerorganisaties

De definitieve versie van de trainershandleiding voor PME-ondersteuning die R&D samen met I/C consult en Cordaid ontwierp, is gereed gekomen.

Complementariteit met bilaterale en multilaterale kanalen

Bezoeken van ICCO-staf aan de ambassades, met name in de programmalanden, zijn in 2006 geïntensiveerd. In Mali, Bangladesh, Bolivia zijn de eerder geformaliseerde Memoranda of Understanding in uitvoering genomen. Tezamen met de afdeling DEK en DSI van het Ministerie van Buitenlandse Zaken is in 2006 een tweede studiedag georganiseerd over samenwerking met maatschappelijke organisaties in de ontwikkeling van armoedebeleid. Een nieuw element daarbij was de

discussie over de uitkomsten van een IOB-studie.

Besproken werden de effecten van macrobeleid op microniveau en het nut van intensievere samenwerking tussen ambassades en het lokaal maatschappelijk middenveld. Doel: beter te begrijpen welke consequenties het met de centrale overheid afgesproken beleid op doelgroepniveau heeft. Deze thematiek heeft tot een welkome inhoudelijke verdieping in de beleidsdiscussie tussen het Ministerie en de mfo's geleid.

Microfinanciering

Impact monitoring is verder ontwikkeld in de richting van Social Performance Management (SPM). Er zijn veel 'tools' ontwikkeld om de financiële resultaten te monitoren, maar veel minder om de sociale doelstelling van de MFI's uit te lichten. Wereldwijd zijn er verschillende initiatieven die *social performance* indicatoren ontwikkelen en MFI's trainen om met een Social Performance Management systeem te kunnen monitoren in hoeverre sociale doelstellingen worden behaald en te kunnen bijsturen wanneer die niet worden bereikt. ICCO ondersteunde enkele partners om SPM verder te ontwikkelen en in te voeren, zoals gespecialiseerde sectororganisaties in de Filippijnen en Centraal-Azië. De SPM werkgroep van MicroNed is opgezet in de tweede helft van 2006 en heeft tot doel om een SPM MicroNed beleid verder te ontwikkelen.

Binnen het NPM is in 2006 een *impact assessment* uitgevoerd van drie grote MFI's in Mozambique. Hieruit is gebleken dat microkrediet een positieve invloed had op de groei van het bedrijf en de kwaliteit van het leven van klanten die gedurende twee jaar verschillende leningen hebben genomen. Veel klanten met een spaarrekening bij de MFI's vonden dat de rekening hen hielp om het hoofd te bieden aan crises zoals ziekte of diefstal. Minder positief was het hoge uitvalpercentage; een kwart van de klanten die een eerste lening namen bij de MFI's deden dat na twee jaar nog altijd. Waarschijnlijk verlieten vooral de armeren eerder de MFI. Het bleek dat crises de economische vooruitgang van de klanten ernstig belemmerden en ook de belangrijkste reden waren voor het verlaten van de MFI.

9.3.3. Onderzoek

Het tweede klanttevredenheidsonderzoek (met als klanten: backdonor, samenwerkingspartners, partnerorganisaties, achterban en (ex)-uitgezonden) is in maart afgesloten met een eindrapport.

Omdat de eerste respons relatief laag was vergeleken met het eerste onderzoek in 2002 is in overleg met uitvoerder Trendbox ook een non-response onderzoek gedaan. Belangrijkste wat hieruit naar voren kwam was dat niet het onderzoek per sé of de gestelde vragen non-response in de hand werken. Deze blijkt vooral gerelateerd te zijn aan zaken als: tijdsdruk, computergerelateerde problemen, een snel verlopend (email) adressen bestand. In het vervolg kunnen beter: de lengte van de enquête, de timing van onderzoek, de verlenging van de responsetijd en de communicatie over het onderzoek zelf.

Betrouwbaar, toegankelijk en professioneel is het beeld dat de buitenwacht van ICCO heeft; een positiever beeld dan vier jaar geleden. 75% van de ondervraagden vindt dat ICCO zich op positieve manier onderscheidt in de wereld van de medefinanciering, dat de organisatie flexibel, innovatief en zorgvuldig is en in staat met kritiek om te gaan. De zuidelijke partnerorganisaties willen ICCO meer in het veld zien en meer evaluatiemomenten. Beide wensen sluiten naadloos aan bij het proces van verantwoordelijkheid delen dat ICCO de komende vier jaar gaat inzetten. In Europa blijft het de kunst om invulling te geven aan het protestants-christelijk karakter.

Het onderzoek naar partnerschappen in internationale handelsketens samen met (ECSAD) wordt beschreven in hoofdstuk 3.

Samen met HOM en Context startte ICCO een traject om meer zicht te krijgen op PME in relatie tot mensenrechtenprogramma's. De basis voor dit traject 'Learning from human Rights Programmes', dat een jaar gaat lopen, gaat uit van organisatie leren. Samen met twintig senior stafleden van zuidelijk en noordelijke mensenrechtenorganisaties zijn in een eerste workshop de uitdagingen van impactmeting van mensenrechtenactiviteiten in beeld gebracht, zijn theoretische concep-

ten behandeld en heeft veel uitwisseling plaats gevonden over ervaringen met PME in de context van de eigen organisatie. In de tijd tot de volgende afsluitende workshops gaan de deelnemers het geleerde toepassen in de eigen werkpraktijk om zo te komen tot het formuleren van wat nu nog genoemd is 'guiding principles' en PME en leerinstrumenten voor mensenrechtenorganisaties.

In aanvulling op de ICCO-onderzoeksagenda kreeg eind 2006 hetzelfde team dat de Mid Term Review van ICCO's eerste bedrijfsplan uitvoerde de opdracht om ook een End Term Review uit te voeren.

Bereik

Resultatentraject: samenwerking MBN-organisaties Civicus en Social Watch

Aan Civicus en Social Watch was door ICCO en de andere MBN organisaties gevraagd om te helpen bij het ontwikkelen van een instrument dat op hoofdlijnen inzicht moet geven in het effect van het werk van de organisaties op niveau van landen en doelgroepen. Het instrument moest de vraag beantwoorden in hoeverre de door de MFO's gevolgde strategieën resulteren in een betekenisvolle verandering in het leven van mannen en vrouwen aan de basis. Hiertoe is in twee landen, Bolivia en Oeganda, een pilot uitgevoerd. Dit onderzoek heeft helaas niet opgeleverd wat de MBN-organisaties ervan verwacht hadden, meer inzicht in methodologische mogelijkheden voor het ontwikkelen van een meetinstrument voor effectiviteit van hulp. Op basis van de beschikbare informatie wordt met een kleine denktank verder hierover nagedacht; Oxfam Novib heeft aangeboden dit traject te trekken. Tegelijkertijd gaan de afzonderlijke MFO's verder met eigen onderzoek naar impactindicatoren. Voor ICCO vindt dit onderzoek naar impactmeting mogelijk in alliantieverband en binnen Act Development plaats.

Foto: Barbara Bosma/ICCO

10

Hoofdstuk

Interne Organisatie

Interne Organisatie

10.1 PERSONEEL EN ORGANISATIE

Dit jaar werden het programmatisch werken en de integratie van Kerk in Actie met de buitenlandafdeling voorbereid, inclusief een interne verhuizing. De afdelingen werden ingericht, functies ontwikkeld, de formatie is vastgesteld en met de vakbonden is een sociaal plan overeengekomen. De plaatsing van medewerkers, de interne werving en de verhuizing zijn goed en volgens planning verlopen. Meerdere medewerkers grepen de samenvoeging van de twee buitenlandafdelingen aan om van functie te veranderen.

Er vonden meerdere introductiedagen plaats, waaraan tientallen nieuwe medewerkers deelnamen. Om ook nieuwsgierige PKN-medewerkers te informeren over ICCO, konden ook zij in de loop van het jaar deelnemen.

De gesprekscyclus van 2005 is geëvalueerd en alle actiepunten zijn in 2006 gerealiseerd: gespreksformulieren zijn aangepast en gedigitaliseerd, competenties zijn opgenomen in de gesprekscyclus, de leidinggevende zelf (en niet P&O) informeert medewerkers met ondersteuning van P&O (inclusief inhoud presentaties) en de *span of control* van leidinggevenden is verkleind door programmacoördinatoren een deel van de gesprekken te laten voeren.

Een systeem van *feedback* is voor de gehele organisatie succesvol ingevoerd. Workshops over de *feedback* gesprekken zijn goed bezocht en het geven van *feedback* is goed verlopen.

Een jaar na invoering wordt werken met competenties als positief ervaren. Voor medewerkers is duidelijk waarom ICCO is gaan werken met competenties (80%)

en leidinggevenden hebben het als goed/zeer goed ervaren (92%). Resultaten: 50% van de geënquêteerde leidinggevenden ervaart merkbare invloed op de (afdeling)cultuur; 40% van de geënquêteerde medewerkers heeft een beter beeld gekregen van hun talenten en ontwikkelpunten; 67% van de leidinggevenden vindt dat medewerkers beter zijn gaan nadenken over hun eigen ontwikkeling.

Er is nieuw inschalings- en beloningsbeleid ontwikkeld. Voor de implementatie is instemming van de ondernemingsraad noodzakelijk. Die hangt af van een evaluatie van de gesprekscyclus over 2006. De invoering is uitgesteld tot 2007.

Na beleidswijzigingen bij de vorige arbodienst is voor een nieuwe arbodienst gekozen, KLM Health Service. Die keuze is mede gebaseerd op dienstverlening voor reizende en buitenlandse medewerkers.

Er is een intern veiligheidsbeleid in gebruik genomen voor reizende en uitgezonden medewerkers en op alle afdelingen geïntroduceerd. Personeel werd getraind, het veiligheidsbeleid in het buitenlandwerk geïntegreerd en er werden landenveiligheidsplannen geschreven. Het veiligheidsbeleid is met diverse (alliantie)partners gedeeld. Er vonden zowel enkele interne als externe trainingen plaats voor diverse categorieën medewerkers. Bij het Centre for Safety and Development volgden honderd dienstreizigers een veiligheidstraining. Enkele uitgezonden medewerkers hebben externe trainingen gevolgd op locatie. Veiligheidsbriefings zijn gegeven aan vele uitgezonden, journalisten en documentairemakers, stagiaires, dienstreizigers en adviseurs.

Incidentrespons

In juli vond een zeer ernstig incident plaats in Hondu-

Tabel 10.1 Formatie/Bezetting, inclusief medewerkers op projectbasis, exclusief stage en ziektevervanging 2006

	aantal	percentage
Totaal aantal FTE	222	
Vaste bezetting (aantallen)	190	55
Tijdelijke bezetting (aantallen)	157	45
Personeel in dienst	66	28
Personeel uit dienst	59	25

	aantal			percentage	
	m	v	t	m	v
Man/vrouw	127	220	347	37	63
Directie	3	2	5	60	40
Management	6	5	11	54	46
Middenkader	87	141	228	38	62
Faciliterend	23	80	103	22	88

	aantal	percentage
Telewerkers	128	37

Tabel 10.2 Ziekteverzuimpercentage 2006

Kort verzuim	1,22
Middellang verzuim	0,73
Lang verzuim	1,84
Totaal	3,79

ras. Tijdens een jongerenreis werden reizigers met zwaar geweld en vuurwapens overvallen, waarbij enkele leden werden aangerand. In Utrecht werd een crisisteam opgericht om de terugkeer en opvang van de deelnemers te coördineren, contacten met de familie en de pers te onderhouden en de interne en externe informatie te beheersen. Deze respons van ICCO en Kerk in Actie is extern geëvalueerd: het crisisteam heeft adequaat gereageerd.

In vier gevallen zijn Task Forces opgericht om dreigende situaties het hoofd te bieden. Dit betrof dienst-reizigers en uitgezondenen, met name vanwege sterk toegenomen politieke en/of militaire spanningen (Pakistan, Oost-Timor, Ethiopië, Palestijnse gebieden). Daarnaast is vaak advies gegeven rond kleine incidenten, reizen, voor de opzet en ontwikkeling van veiligheidsplannen en voor de integratie van veiligheid in landenprogramma's.

Evaluatie veiligheidsbeleid en veiligheidsplannen

Na een onderzoek van PSO naar de veiligheidsbeleving onder ngo's in Nederland, is onder meer een Neder-

lands Security Network opgericht en zijn thematische bijeenkomsten gehouden tussen ngo's en het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Ook is een evaluatie begonnen van het ICCO & Kerk in Actie veiligheidsbeleid. Een externe veiligheidsadviseur rondt dit onderzoek begin 2007 af.

Klanttevredenheidsonderzoek

Het derde tevredenheidsonderzoek onder medewerkers stemde tevreden. In 2002 was gemiddeld genomen 52% positief over alle gemeten aspecten tezamen, in 2006 lag dat gemiddelde op 65%. Van de 80 gemeten aspecten werd er op meer dan de helft (43 punten) een significante verbetering geboekt ten opzichte van de meting in 2002. Wel moeten de vier resterende verbeterpunten (tegen acht in 2002) voldoende aandacht krijgen bij de vernieuwing, zoals de verbetering van de interne slagvaardigheid.

Dataopslag en ontsluiting

Er is door een extern bureau advies uitgebracht over onze bestuurlijke informatievoorziening. Er is een aan-

tal organisatorische en procedurele maatregelen nodig om het managen van informatievoorziening te verbeteren. In 2006 is een stuurgroep ICT met gebruikersgroepen ingesteld. Daarnaast werd aanbevolen om het huidige maatwerk systeem (IBIS) ten behoeve van de projectadministratie te vervangen door een standaard systeem. Dit vergroot de efficiency, vermindert het verlies van toegevoegde waarde en kennis, vergroot de rapportagemogelijkheden en is meer toegesneden op toekomstige veranderingen van ICCO. In 2006 is een nieuw ERP systeem (MS Dynamics) geselecteerd, te gebruiken door de alliantiepartners van het nieuwe bedrijfsplan. Dit systeem wordt in 2007 in gebruik genomen.

10.2 ORGANISATIEONTWIKKELING

In 2006 werkten 17 stagiaires bij ICCO. De ontwikkeling van opleidingsprogramma's werd uitgesteld vanwege de samenwerking met Kerk in Actie. Vijftig medewerkers volgden een taaltraining. Dit varieerde van Nederlands, Spaans, Portugees, Frans tot Indonesisch. Daarnaast werden diverse trainingen in huis georganiseerd zoals een basistraining financieel management, onderhandelen en intervisie. Ook volgden meerdere medewerkers individuele trainingen van persoonlijke effectiviteitstrainingen, loopbaantrajecten, coaching tot trainingen over communicatie. In het najaar van 2006 werd een begin gemaakt aan het formuleren van een meerjarenbeleid voor opleiding en training. Naast de huidige opleidingswensen en -behoeften worden de toekomstige veranderingen op het gebied van de decentralisatie en de vier rollen die ICCO-alliantie de komende jaren in wil gaan vullen vertaald naar een ontwikkelingsbeleid.

10.3 KWALITEITSSYSTEEM

Tot de belangrijkste activiteiten en resultaten van 2006 behoorden het meeschrijven van de subsidieaanvraag en de controle op de consistentie en samenhang van de kwantitatieve gegevens in die MFS-aanvraag 2007-2010. De meerjarenbegroting van ICCO en de ICCO-alliantie werd opgesteld. Daarnaast werd voorbereid hoe ICCO als penvoerder van de alliantie de processen kan beheersen. Het Management Informatie Systeem werd

ontworpen, dat aansluit bij het nieuwe bedrijfsplan en het monitoringsprotocol, dat ook mede werd vorm gegeven om de uitvoering van het nieuwe bedrijfsplan te kunnen monitoren. In het ontwerp is rekening gehouden met de eisen van het ministerie van Buitenlandse Zaken zoals gepresenteerd in oktober 2006. Tot slot werd een herziening van het interne instrumentarium voorbereid, vanwege de keuze om programmatisch te gaan werken (meer focus op programmaniveau, minder op financieringsniveau).

Controle/interne beheersing

In 2006 is gewerkt aan een verdere verhoging van de kwaliteit van het interne risicobeheersing- en controlestelsel, in het bijzonder de risicobeoordelingmethodiek en de consistentie en samenhang van de diverse beheersmaatregelen. De belangrijkste resultaten op dit vlak zijn: er is

een start gemaakt met de ontwikkeling van een functioneel risicomangementsysteem dat jaarlijks zal worden opgenomen in de planning & controlcyclus. Dit komt tegemoet aan de wens van het ICCO-bestuur om te voldoen aan de door de commissie Wijffels opgestelde code voor goed bestuur. Het *treasury* beleid is herzien en geactualiseerd ten behoeve van de risicobeheersing bij het beheer van de financiële posities en geldstromen. Om het *treasury* statuut transparanter te maken is bovendien gebruik gemaakt van het door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties opgestelde 'Handreiking *Treasury*' (februari 2000) en de Wet Fido (januari 2001). Via een systematische, aselecte steekproef is een aantal dossiers gecontroleerd. De bevindingen zijn gebruikt om de kwaliteit van de procedures te beoordelen en waar nodig te verbeteren. De accountant gebruikt deze bevindingen bij de jaarlijkse controle. Op grond van de procedure omgang met (het vermoeden van) onrechtmatige bestedingen zijn zeven nieuwe dossiers aangelegd en twee werden afgesloten.

In 2006 is het ISO-certificaat van ICCO weer voor drie jaar verlengd (tot oktober 2009).

Daarnaast is gewerkt aan het gebruikelijke onderhoud van het kwaliteitssysteem (ondermeer interne audits, directiebeoordeling, onderhoud kwaliteitshandboek). Tot de belangrijkste activiteiten en resultaten behoorde

de systematisering van follow-up van aanbevelingen van onderzoeksrapporten. Deze follow-up is nu onderdeel van de interne Kwartaalrapportage (MIS) waardoor gedegen follow-up gegarandeerd is. Ook is een bijdrage geleverd aan de selectie en voorbereiding voor implementatie van een nieuw geautomatiseerd systeem voor de organisatie (ERP-systeem). Ook is samen met de andere MBN-leden het MBN-kwaliteitshuis volledig herzien, mede op grond van de in 2005 gehouden externe evaluatie. Er is duidelijker onderscheid gemaakt tussen de doelstellingen, leren en verantwoording afleggen. Er is nadrukkelijk gekozen om te werken met andere, vernieuwende instrumenten dan interne audits. Vanaf 2007 is het MBN opgeheven en is het kwaliteitshuis overgedragen aan Partos, waar de grote organisaties een eigen platform hebben. Het kwaliteitshuis staat vanaf 2007 ook open voor andere Partos-leden.

10.4 ICCO ALS MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD ONDERNEMER

Ook afgelopen jaar paste ICCO de noodzaak maatschappelijk verantwoord te ondernemen niet alleen toe op anderen, maar ook op zichzelf. ICCO heeft drie medewerkers via de Sociale werkvoorziening ingehuurd, gebruikt milieuvriendelijk papier, print standaard dubbelzijdig en houdt bij de vervanging van kopieerapparatuur rekening met de uitstoot van ozon. In het bedrijfsrestaurant is in 2006 het assortiment biologische en

fair trade producten flink uitgebreid, met gemak is een volledig biologische lunch samen te stellen. Om energie te besparen zijn op de verlichting sensoren aangebracht die de lichtsterkte aanpassen aan de hoeveelheid daglicht. Om gebruik van openbaar vervoer en fiets te stimuleren zijn regelingen getroffen, waaronder de mogelijkheid een lening af te sluiten voor de aanschaf van een fiets. Eind 2006 is een contract gesloten met Trees for Travel. Door de aanplant van duurzaam bos, wordt de uitstoot van CO₂ gecompenseerd, die wordt veroorzaakt door de vliegreizen van onze medewerkers. ICCO-medewerkers vlogen in totaal 4,9 miljoen kilometer, goed voor ongeveer 1100 ton CO₂-uitstoot. De compensatie bedroeg 6700 euro.

Onder de titel 'Geef een Kanaleneiland een stagekans' werd in mei 2005 een convenant getekend met tien Utrechtse bedrijven, de gemeente Utrecht, MKB Nederland en het ROC Midden-Nederland. Het is ICCO's maatschappelijke verantwoordelijkheid om leerlingen een kans te bieden om ervaring op te doen. Door jongeren uit een als achterstandswijk bekend staande wijk een stage te bieden, neemt ICCO verantwoordelijkheid voor het woon- en werkklimaat in de directe omgeving. ICCO profileerde zich bovendien tussen de andere bedrijven op Kanaleneiland als maatschappelijk verantwoord werkgever. Vier stagiaires hebben een stageplek gekregen.

Foto: Annemieke Schouten/Kerk in Actie

11

Hoofdstuk

Herkomst en besteding
van middelen

Herkomst en besteding van middelen

Het algemene kader voor begroting en middelen is de financiële bijlage van het bedrijfsplan 2003-2006. De cijfers geven inzicht in de herkomst van middelen, de verhouding tussen de begroting en de werkelijke uitgaven en de besteding van de middelen. Dit kader is op basis van de situatie eind 2005 uitgewerkt in het jaarplan 2006. De balans per 31 december 2006 en de staat van baten en lasten over 2006 maken de cijfers compleet. Voor een compleet overzicht en een uitgebreide toelichting verwijzen we naar de jaarrekening 2006. De jaarrekening is voorzien van een goedkeurende accountantsverklaring, afgegeven door de externe accountant, Deloitte Accountants B.V. Een afgeleide verklaring is in dit jaarverslag opgenomen.

Herkomst van middelen

In tabel 11.1 zijn de financieringsbronnen van ICCO en de besteding van deze middelen naar werksoort opgenomen. De totale projectopbrengst is ten opzichte van 2005 gestegen met € 9,5 miljoen euro. Deze toename heeft grotendeels betrekking op de subsidie uit het medefinancieringsprogramma. Voor een deel was in de begroting 2006 al rekening gehouden met deze toename. Door een materieel bedrag aan terugvloeiende middelen uit afgegeven garanties, waren de beschikbare middelen hoger dan verwacht. Naast de toename van overheidsfondsen, zijn ook de inkomsten uit particulier geld hoger dan vooraf was begroot. Dit wordt verklaard door de inzet van noodhulpfondsen voor de Tsunami en de aardbeving in Pakistan. Deze fondsen worden gefinancierd uit opbrengsten van de Samenwerkende Hulp Organisaties (SHO). ICCO is samen met Kerkinactie deelnemer in SHO. De projectgelden waarvoor nog geen bestemming is gekozen, zijn opgenomen onder de post Bestemmingsfonds projecten.

Subsidiebedrag Medefinancieringsprogramma Breed

In tabel 11.2 is conform de Subsidiebeschikking van het Ministerie van Buitenlandse Zaken het bedrag opgenomen dat voor 2006 aan ICCO is toegewezen uit het Medefinancieringsprogramma.

Besteding van middelen

In tabel 11.3 en 11.4 vindt u een specificatie van de uitgaven, uitgesplitst naar de verschillende regionale afdelingen en werksoorten.

Toelichting bij bestedingen in het Zuiden

Bij de regionale verdeling van de middelen is uitgegaan van de verdeling zoals aangegeven in het bedrijfsplan. Noodhulp betreft financieringen die via het ministerie van Buitenlandse Zaken en de Europese Unie (ECHO) zijn gefinancierd. Daarnaast betreft het financieringen, die via Tsunamigelden van SHO/Kerkinactie zijn gefinancierd. Tenslotte is hier opgenomen de voedselhulp die in natura is verstrekt. De bestedingen in verband met Personele Samenwerking betreffen uitzendingen die via PSO worden gefinancierd. Hier staan de totale kosten van die uitzendingen en niet alleen de kosten die via ICCO zijn gekanaliseerd.

Toelichting bij bestedingen in het Noorden

In het kader van draagvlakvergroting in Nederland ondersteunde Impulsis particuliere initiatieven, onder andere door assistentie te verlenen bij fondsenwerving. Daarnaast verdubbelde Impulsis de geworven gelden. De (indirect) bijeengebrachte particuliere middelen vertegenwoordigden een bedrag van € 4.365.365 euro. De samenwerking met oecumenische en thematische partners is, vooruitlopend op verdergaande samenwerking binnen alliantieverband, in 2006 wederom verder uitgebreid.

De uitgaven met betrekking tot Lobby en Educatie zijn in 2006 gestabiliseerd. Er is sprake van een evenwichti-

Tabel 11.1 Herkomst & besteding van projectmiddelen, per financieringsbron & werksoort 2006.
(projectmiddelen uit alle financieringsbronnen, schoon van beheerskosten)

Financieringsbronnen ICCO	€ Begroting	€ Realisatie	Diensten ICCO (werksoorten)	€ Begroting	€ Realisatie
1. PARTICULIERE MIDDELEN:	10.441.197	23.814.901	1. FINANCIERINGEN:	124.698.930	141.162.959
1.1. Particulier Geld Vast:			1.1. Schenkingen:		
1.1.1. Strategische partners	3.906.750	4.664.895	1.1.1. Schenkingen direct (via regio-afdelingen)	84.824.918	97.687.695
1.1.2. Strategische partners thematisch	2.101.750	1.655.500	1.1.2. Schenkingen via Front Desk/NL organisaties	26.624.012	27.128.902
1.1.3. Voedselzekerheid	337.697	659.320	1.2. Leningen en garanties	4.500.000	3.695.338
1.2. Particulier Geld Variabel:			1.3. Noodhulp	8.750.000	12.651.025
1.2.1. Themafondsen (SAN, Apha Omega)	595.000	578.609			
1.2.2. Noodhulp KIA/ICCO*	3.500.000	6.079.855			
1.2.3. Fondsenwerving particulier en B2B ***	-	10.176.722			
2. NEDERLANDSE OVERHEID:	115.228.068	118.004.380	2. TECHNISCHE ONDERSTEUNING	6.350.000	6.121.139
2.1. BuZa MFP-breed	108.678.068	109.174.784	2.1. Personele samenwerking	5.750.000	5.190.194
2.2. Toename Garantiefonds	600.000	3.455.456	2.2. Advisering (IC/Consult.)	600.000	930.944
2.3. BuZa PSO **	5.200.000	4.523.391			
2.4. BuZa Noodhulp*	750.000	850.749			
3. MULTILATERALE INSTELLINGEN:	8.450.000	11.081.680	3. LOBBY & EDUCATIE	3.070.335	2.950.215
3.1. EU medefinanciering	1.500.000	3.808.318			
3.2. EU andere budgetlijnen	750.000	218.918	Bestemmingsfonds Projecten		2.666.647
3.3. EU voedsel incl. natura en geld	1.200.000	378.421			
3.4. EU Noodhulp	4.500.000	5.476.294			
3.5. Overig: EU, VN, WB, regionale blokken	500.000	1.199.728			
Totaal herkomst	134.119.265	152.900.961	Totaal besteding	134.119.265	152.900.961
				controle	0

(*) Noodhulp: uitgevoerd door gezamenlijke noodhulp-unit ICCO-MDO/Kerkinactie.

(**) De uitzendigen van PSA hebben in 2006 een Nominale Waarde van 2.808.500,06

(***) Inclusief Herinzet Particuliergeld 6.992.596,73

(****) Matching Funds 4.365.365,00

ger verdeling tussen draagvlakvormende projecten en overige Lobby- en educatieactiviteiten.

Leningen en garanties

In tabel 11.3 staan de bedragen die gemoeid zijn met contracten voor leningen en garanties die in 2006 zijn aangegaan. Het genoemde bedrag betreft uitsluitend de besteding in 2006. In totaal zijn er 39 projecten gecontracteerd voor een totaalbedrag van € 3.695.338.

Contractuele toezeggingen

Tabel 11.5 geeft een overzicht van de contractuele toezeggingen aan partners van ICCO in de afgelopen vijf jaar. Tabel 11.6 geeft inzicht in de ontwikkelingen van het gemiddelde contractbedrag in de afgelopen jaren. In 2006 zijn wederom meer contracten afgesloten voor een gemiddeld lager bedrag per contract. De daling in het gemiddelde contractbedrag, dat zich over een langere periode aftekent, is een gevolg van het afbouwen

Tabel 11.2 Ontvangen Subsidie medefinanciering 2006		
	2006 Begroting in €'s	2006 Realisatie in €'s
Projectmiddelen medefinanciering incl. rente	119.426.448	119.755.614
uitvoeringskosten 9%	10.748.380	10.778.005
Projectmiddelen (netto)	108.678.068	108.977.609

van relaties in een aantal landen. Daardoor zijn er nu relatief veel contracten met een kortere looptijd en lagere ICCO-bijdrage, de zogenoemde afbouwfinancieringen. Een vergelijking tussen verplichtingen en uitgaven in het kader van het medefinancieringsprogramma, is opgenomen in tabel 11.7. Tabel 11.8 geeft een overzicht van de gronden waarop aanvragen zijn afgewezen. Het merendeel van de aanvragen, 65% van het totaal, moest worden afgewezen omdat zij buiten het mandaat van ICCO of het medefinancieringsprogramma vielen. In 2005 was dit nog 80%.

Uitgaven per beleidsthema

In tabel 11.9 staat een overzicht van de totale uitgaven per beleidsthema. De hoofdstukken 3, 4 en 5 vormen een toelichting op deze gegevens.

Balans, Staat van baten en lasten en toerekening van baten en lasten aan de doelstelling

Op de volgende pagina's zijn de balans per 31 december 2006, de staat van baten en lasten 2006 en de tabel 'toerekening van baten en lasten aan de doelstelling 2006' in gecomprimeerde vorm weergegeven. Een volledige jaarrekening is op aanvraag beschikbaar.

Tabel 11.3 Bestedingen in het Zuiden (alle projectmiddelen uit diverse financieringsbronnen)				
	Begroting 2006 in €'s		Realisatie 2006 in €'s	
Financieringen:	98.074.918		114.034.058	
Schenken via regio-afdelingen	84.824.918	100%	97.687.695	100%
Afrika & Midden-Oosten	28.667.474	36%	31.669.382	32%
Azië & Europa	30.330.922	34%	33.268.026	34%
Latijns-Amerika	20.546.439	25%	20.144.986	21%
Wereldwijde netwerken	5.280.083	6%	12.605.301	13%
Leningen & Garanties	4.500.000		3.695.338	
Noodhulp	8.750.000		12.651.025	
Technische ondersteuning	5.750.000		5.190.194	
Personele samenwerking	2.862.500		2.381.694	
PSA Nominale Waarde	2.887.500		2.808.500	
Expertisenetwerken	pm			
Totaal bestedingen "Zuid"	103.824.918		119.224.252	

Tabel 11.4 Bestedingen in het Noorden		
	Begroting 2006 in €'s	Realisatie 2006 in €'s
Frontdesk	3.000.000	3.486.468
IMPULSIS (*)		2.774.678
Frontdesk overig		711.790
Samenwerking (oecumenisch en thematisch)	23.624.012	23.642.433
Wederzijdse financieringen	12.999.750	14.235.625
Gezamenlijke fondsenwerving	5.713.750	5.713.750
ICCO financiert partner NL	4.910.512	3.693.058
Business to business	pm	
Overige particulier institutioneel	pm	
Lobby & Educatie	3.070.335	2.950.215
Draagvlakvormende projecten	2.028.168	1.664.752
Overig Lobby & Educatie	1.042.167	1.285.463
Technische ondersteuning	600.000	930.944
IC Consult	600.000	930.944
Totaal bestedingen "Noord"	30.294.347	31.010.061
(*) Matching Funds		4.365.365

Tabel 11.5 Contractuele toezeggingen in de afgelopen vijf jaar, uitgeplitst naar bron (x € 1.000)					
	2002	2003	2004	2005	2006
Medefinancieringsprogramma					
Medefinanciering	109.054	99.206	97.980	100.768	100.944
Medefinanciering mini's	2491	3.050	4.095	4.400	4.002
Additionele programma's					
Nederlandse Overheid	2.280	0	887	2.876	0
Europese Unie	16.199	15.008	6.832	11.033	10.721
Derden	2.578	4.889	9.404	20.968	17.005
Totaalbedrag	132.602	122.153	119.198	140.045	132.672

Tabel 11.6 De gemiddelde contractgrootte binnen het Medefinancieringsprogramma (categorie 4) over de afgelopen vijf jaar					
	2002	2003	2004	2005	2006
Omvang categorie 4 x € 1.000	109.054	99.206	97.980	100.768	100.944
Aantal nieuwe contracten	438	454	500	574	620
Gemiddeld contractbedrag in hele €'s	248.982	218.515	195.959	175.554	162.812

Tabel 11.7 Het aantal contractuele toezeggingen per continent uit categorie 4 in 2006, plus het totaalbedrag en het gemiddelde bedrag per continent vergeleken met de uitgaven in het jaar

Continent	Aantal	Bedrag gecontracteerd	Gemiddelde bedrag	Uitgaven in 2006
Afrika	211	26.995.449	127.941	29.527.707
Azië en Europa	248	40.106.033	161.718	46.100.485
Latijns-Amerika	139	19.933.899	143.409	20.725.103
Wereldwijd	22	13.908.184	632.190	16.163.072
Totaal	620	100.943.564	162.812	112.516.367

Tabel 11.8 Reden van Afwijzing van financieringsaanvragen

Reden	Aantal	Percentage
Buiten beleid	536	65%
Kwaliteit onvoldoende	17	2%
Afspraken andere donoren	7	1%
Administratief	10	1%
Geen financiën	252	31%
Totaal	822	

Tabel 11.9 Totale uitgaven in 2006 per beleidsthema

Beleidsfonds/ Continent	Afrika	Azië	Europa	Latijns-Amerika	Wereldwijd	Noord	PSA	Totaal
TtB	16.124.774	15.199.076	7.632.561	3.018.636	2.079.487	2.385.145	21.052	46.460.731
	46%	43%	35%	14%	12%	37%	1%	33%
D&V	10.793.508	10.489.996	2.044.778	8.148.290	3.764.203	1.114.210	13.225	36.368.210
	31%	30%	9%	37%	22%	17%	1%	26%
DREO	7.591.670	8.006.348	7.867.329	10.341.833	5.825.688	1.242.071	37.801	40.912.740
	22%	23%	36%	47%	34%	19%	2%	29%
Buiten beleid	348.727	1.353.254	4.249.427	614.389	5.509.280	1.695.257	2.309.617	16.079.952
	1%	4%	19%	3%	32%	26%	97%	12%
Totaal	34.858.679	35.048.674	21.794.095	22.123.149	17.178.658	6.436.683	2.381.694	139.821.633

Balans per 31 december 2006 (na resultaatbestemming)

(bedragen x € 1.000)	31 december 2006		31 december 2005	
ACTIVA				
Vaste activa				
Materiële vaste activa	964		807	
Financiële vaste activa	<u>3.309</u>		<u>3.966</u>	
		4.273		4.773
Vlottende activa				
Vorderingen	2.628		1.868	
Liquide middelen	<u>61.068</u>		<u>25.177</u>	
		63.696		27.045
		<u>67.969</u>		<u>31.818</u>
PASSIVA				
Reserves en fondsen				
Reserves				
Bestemmingsreserves	535		615	
Overige reserves	<u>7.464</u>		<u>7.155</u>	
		7.999		7.770
Fondsen				
Bestemmingsfonds projecten		<u>25.186</u>		<u>22.519</u>
		33.185		30.289
Voorzieningen		110		PM
Kortlopende schulden		<u>34.674</u>		<u>1.529</u>
		<u>67.969</u>		<u>31.818</u>

Staat van baten en lasten over 2006

(bedragen x € 1.000)	Realisatie 2006	Begroting 2006	Realisatie 2005
Baten			
Projectopbrengsten	152.901	134.119	143.407
AKV medefinanciering	10.778	10.748	9.915
Overige AKV	2.717	2.803	2.882
	<u>166.396</u>	<u>147.670</u>	<u>156.204</u>
Overige opbrengsten	443	302	448
Participantenbijdrage	605	615	612
Totaal baten	167.444	148.587	157.264

Lasten			
Projectkosten	150.234	134.119	140.848
Personeelskosten	14.149	13.028	13.150
Verrekeningen met projecten	2.801-	2.629-	2.072-
	<u>11.348</u>	<u>10.399</u>	<u>11.078</u>
Afschrijvingen materiële vaste activa	378	369	438
Overige bedrijfskosten	4.701	4.065	4.044
Overige verrekeningen met projecten	1.401-	65-	1.090-
	<u>3.300</u>	<u>4.000</u>	<u>2.954</u>
Totaal lasten	165.260	148.887	155.318

Saldo vóór financiële baten en lasten	2.184	300-	1.946
Financiële baten en lasten	<u>712</u>	<u>400</u>	<u>640</u>
Bedrijfsresultaat	<u>2.896</u>	<u>100</u>	<u>2.586</u>
Resultaatbestemming toevoeging(+) / onttrekking (-)			
Bestemmingsreserve AKV	81-	-	90
Bestemmingsreserve verhuizing Zeist-Utrecht	-	-	157-
Bestemmingsreserve DREO	-	-	125-
Bestemmingsfonds	2.667	-	2.559
Operationeel resultaat (toevoeging algemene reserve)	<u>310</u>	<u>100</u>	<u>218</u>

Toerekening van baten en lasten aan de doelstelling 2006

(bedragen D x € 1)		Realisatie 2006	
Subsidies overheden en anderen			
Nederlandse overheid	109.199.272		
Multilaterale instellingen	11.081.679		
Particuliere middelen	<u>23.814.901</u>		
		144.095.852	
Resultaat interest en dividend			
Rente leningen en garanties	331.402		
Rente over AKV	30.093		
Rente obligaties	115.545		
Rente banksaldi	393.300		
Dividend op aandelen	<u>48.356</u>		
		918.697	
Overige baten			
		<u>23.141.736</u>	
Totaal beschikbaar voor de doelstelling			<u>168.156.285</u>
		Realisatie 2006	
	programmabestedingen	uitvoeringskosten eigen organisatie	totaal
Afrika en Midden-Oosten	31.669.382	3.696.215	35.365.597
Azië en Europa	33.268.026	3.978.012	37.246.038
Latijns Amerika	20.144.986	2.355.330	22.500.316
Wereldwijde netwerken (incl. IC Consult)	13.536.245	1.645.393	15.181.639
Noodhulp	12.651.025	442.739	13.093.764
Leningen en garanties	3.695.338	307.166	4.002.504
Personele samenwerking	5.190.194	849.013	6.039.207
Voorlichting	2.950.215	152.483	3.102.698
Samenwerking en frontdesk (Impulsis)	<u>27.128.902</u>	<u>1.599.940</u>	<u>28.728.841</u>
Totaal besteed aan de doelstelling		<u>150.234.313</u>	<u>15.026.290</u>
Saldo			2.895.682
naar bestemmingsreserves en fondsen			<u>2.586.133</u>
Operationeel resultaat			<u>309.549</u>
kostenpercentage			9,09%

Accountantsverklaring

Aan het bestuur van Stichting Interkerkelijke Organisatie voor Ontwikkelingssamenwerking, ICCO te Zeist

Wij hebben de in dit jaarverslag op pagina 115 tot en met 117 opgenomen balans en staat van baten en lasten van Stichting Interkerkelijke Organisatie voor Ontwikkelingssamenwerking, ICCO te Zeist over 2006 gecontroleerd. De balans en staat van baten en lasten zijn ontleend aan de door ons gecontroleerde jaarrekening over 2006 van Stichting Interkerkelijke Organisatie voor Ontwikkelingssamenwerking, ICCO. Bij die jaarrekening hebben wij op 10 april 2007 een goedkeurende accountantsverklaring verstrekt.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van ICCO is verantwoordelijk voor het opmaken van balans en staat van baten en lasten die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de balans en staat van baten en lasten op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen in de balans en staat van baten en lasten. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de balans en staat van baten en lasten van vermogen en resultaat relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van ICCO. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van ICCO heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de balans en staat van baten en lasten. Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Wij zijn van oordeel dat de balans en staat van baten en lasten op alle van materieel belang zijnde aspecten in overeenstemming is met de jaarrekening waaraan deze is ontleend. Voor het inzicht dat vereist is voor een verantwoorde oordeelsvorming omtrent de financiële positie en de resultaten van de stichting en voor een toereikend inzicht in de reikwijdte van onze controle dient de balans en staat van baten en lasten te worden gelezen in samenhang met de volledige jaarrekening, waaraan deze is ontleend, alsmede met de door ons daarbij op 10 april 2007 verstrekte goedkeurende accountantsverklaring.

Arnhem, 10 april 2007

Deloitte Accountants B.V.

K. Bruggeman RA

Foto: Kerk in Actie

12

Hoofdstuk

Bijlagen

Bijlage 1

Hoofdthema's per land

Thema	Hoofd/ Sub Thema	Afrika en Midden-Oosten	Azië, Europa en Oceanië	Latijns-Amerika	
Duurzame rechtvaardige economische ontwikkeling	<i>Hoofdthema</i>	Benin	Armenië	Bolivia	
		Burkina Fasso	Azerbeidzjan	Brazilië	
		Ethiopië	Filippijnen	Ecuador	
		Ghana	Kazachstan	Honduras	
		Kameroen	Kirgizië	Nicaragua	
		Kenia	Oceanië	Paraguay	
			Tadzjikistan	Peru	
				Suriname	
		<i>Subthema</i>	Rwanda	Albanië	El Salvador
				India	Guatemala
			Indonesië		
			Moldavië		
			Vietnam		
Toegang tot basisvoorzieningen	<i>Hoofdthema</i>	Eritrea	Albanië		
		Madagaskar	Bangladesh		
		Malawi	India		
		Mali	Moldavië		
		Senegal			
		Zuid-Afrika			
		<i>Subthema</i>	Angola	Nepal	Bolivia
			Benin	Pakistan	Haiti
			Burkina Faso	Afghanistan	
			DR Congo		
			Ghana		
			Guinee-Bissau		
			Kameroen		
			Midden-Oosten		
		Oeganda			
		Soedan			
		Zimbabwe			
		Ethiopië			

Thema	Hoofd/ Sub Thema	Afrika en Midden-Oosten	Azië, Europa en Oceanië	Latijns-Amerika	
Democratisering en Vredesopbouw	<i>Hoofdthema</i>	Angola	Cambodja	El Salvador	
		Burundi	Indonesië	Guatemala	
		DR Congo	Nepal	Haïti	
		Guinee-Bissau	Pakistan		
		Liberia	Afghanistan		
		Midden-Oosten	Vietnam		
		Oeganda			
		Rwanda			
		Soedan			
		Zimbabwe			
		Zuid-Afrika			
		<i>Subthema</i>	Eritrea	Filippijnen	Brazilië
			Kenia	Bangladesh	Ecuador
			Mali	Oceanië	Honduras
			Madagascar	Armenië	Nicaragua
			Senegal	Azerbeidzjan	Paraguay
				Kazachstan	Peru
				Kirgizië	
				Tadzjikistan	

Bijlage 2

Tabellen met MBN - Statistieken

2.a Percentage Categorie 4 per sector op basis van uitgaven en contractuele toezeggingen in 2005 en 2006

	Contractuele toezeggingen		Uitgaven	
	2005	2006	2005	2006
bedrag (in €)	731.266	466.694	281.515	206.296
Primaire productieve sector	7	31	45	30
Sociaal Opbouwwerk	64	13	21	29
Counterpartopbouw	21	13	33	31
Gezondheidszorg	0	0	21	-25
Mensenrechten/Juridische bijstand	0	0	2	-22
Onderwijs	0	0	4	-15
Andere economische activiteiten	0	33	-5	27
Habitat	7	0	-23	0
Communicatie	1	4	1	20
Noodhulp	1	6	1	14

2.b Percentage Categorie 4 per sector op basis van uitgaven en contractuele toezeggingen in 2005 en 2006, volgens de nieuwe sectorcodes

	Contractuele toezeggingen		Uitgaven	
	2005	2006	2005	2006
bedrag (in €)	104.437.133	104.478.850	102.629.852	112.516.367
Education	10	10	15	15
Health	12	8	15	13
Water supply and Sanitation	2	4	2	3
Government and Civil Society	40	37	34	32
Other infrastructure and services	2	4	2	3
Transport and Storage	0	0	0	0
Energy generation and Supply	0	0	0	0
Banking and Financial Services	5	7	4	6
Industry	0	0	0	0
Business, Trade and Related Services	10	8	8	7
Agriculture	14	18	16	18
Forestry	2	2	2	2
Fishery	0	0	0	0
Emergency Assistance	2	1	2	1
Others	0	1	0	0

2.c Percentage Categorie IV fondsen naar doelstelling

Doelstelling	Percentage
Beleidsbeïnvloeding	21%
Armoedebestrijding	46%
Maatschappijopbouw	29%
Overig	3%

2.d Uitgaven MF-programma categorie 4 per continent en in totaal over de jaren 2002-2006

Kontinent/Jaar	2002		2003		2004		2005		2006	
	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%
Afrika	25,2	29%	26,3	27%	24,7	25%	35,3	26%	28,5	25%
Azië	21	25%	23,7	24%	22,0	22%	37,6	28%	24,1	22%
Latijns-Amerika	16,9	20%	18,3	19%	20,0	20%	21,3	16%	20,5	18%
Europa	19	22%	5,7	6%	5,3	5%	8,7	6%	18,7	17%
Wereldwijd	3,8	4%	4,6	5%	4,0	4%	8,4	6%	16	14%
Noord	0	0%	18,4	19%	21,8	22%	25,4	19%	4,7	4%
Totaalbedrag	85,9		97,0		97,8		136,7		112,5	

2.e Aantal en Type Partnerorganisatie 2006

Type Partnerorganisatie	Aantal
Doelgroep/Lidmaatschaporganisatie/maatschappelijke organisatie	144
Intermediaire organisatie/dienstverlenende organisatie/service organisatie	679
Netwerkorganisatie	115
Totaal	938

2.f Aandacht voor Gender 2006

Programma's met doelgroepen vrouwen		Vrouwenorganisaties	
Uitgaven in €	% totaal Cat. IV budget	Totaal	% Totaal Partnerbestand
60.078.197	53%	60	6%

2.g Aandacht voor Milieu

Aandacht voor Milieu		Milieu-organisaties	
Uitgaven in €	% totaal Cat. IV budget	Totaal	% Totaal Partnerbestand
4.745.513	4%	49	5%

2.h Aandacht voor reproductieve gezondheidszorg

Reproductieve gezondheidszorg	
Uitgaven in €	% totaal Cat. IV budget
7.503.777	7%

2.i Minst ontwikkelde landen

Minst ontwikkelde landen	
Uitgaven in €	% totaal Cat. IV budget
25.482.411	23%

Bijlage 3

Nieuwe contractuele verplichtingen

Overzicht in aantal en bedrag van de in 2006 aangegane verplichtingen in het kader van categorie IV van het Medefinancieringsprogramma (exclusief minifinancieringen).

Continent	Land	Aantal	Totaalbedrag	Gemiddeld bedrag
		Financieringen	in €'s	in €'s
Afrika en Midden-Oosten	Afrika Bovenregionaal	17	1.540.740	90.632
	Angola	10	1.252.863	125.286
	Benin	2	57.735	28.868
	Burkina Faso	9	1.427.743	158.638
	Burundi	2	265.000	132.500
	Cameroen	9	1.477.442	164.160
	Dem. republiek Congo	15	1.054.629	70.309
	Eritrea	3	296.546	98.849
	Ethiopië	19	3.121.400	164.284
	Ghana	10	2.190.717	219.072
	Guinée-Bissau	2	454.000	227.000
	Israël	1	40.000	40.000
	Kenia	10	1.391.331	139.133
	Liberia	9	313.500	34.833
	Madagascar	7	835.588	119.370
	Malawi	7	535.015	76.431
	Mali	14	2.551.057	182.218
	Midden-Oosten	1	25.000	25.000
	Oeganda	13	1.678.185	129.091
	Palestijnse Bezette Gebieden	6	780.000	130.000
	Rwanda	12	1.218.710	101.559
	Senegal	6	432.799	72.133
	Soedan	9	735.199	81.689
	West Afrika Bovenregionaal	1	144.000	144.000
	Zimbabwe	4	490.000	122.500
	Zuid Afrika	13	2.686.250	206.635
	Totaal Afrika en Midden-Oosten		211	26.995.449

Azië	Afghanistan	7	839.127	119.875
	Armenië	7	524.975	74.996
	Azerbedjan	3	359.769	119.923
	Azië Bovenregionaal	4	750.167	187.542
	Bangladesh	8	1.546.450	193.306
	Cambodja	16	2.066.562	129.160
	Filippijnen	23	3.429.517	149.109
	India	23	7.595.771	330.251
	Indonesië	16	993.516	62.095
	Kazachstan	3	314.362	104.787
	Kirgystan	14	2.720.969	194.355
	Nepal	4	408.339	102.085
	Pacific	6	781.358	130.226
	Pakistan	6	682.610	113.768
	Papoea Nieuw Guinea	1	74.681	74.681
	Tadzikistan	8	1.062.470	132.809
	Thailand	2	100.516	50.258
	Vietnam	10	2.868.754	286.875
Totaal Azië		161	27.119.913	168.447

Europa	Albanië	12	1.397.462	116.455
	Cameroen	1	50.000	50.000
	Europa bovenregionaal	3	138.491	46.164
	Moldavië	3	1.165.000	388.333
	Nederland	67	10.185.167	152.017
	Zimbabwe	1	50.000	50.000
Totaal Europa		87	12.986.120	149.266

Latijns-Amerika	Bolivia	15	2.205.841	147.056
	Brazilië	26	3.298.692	126.873
	Chili	1	50.000	50.000
	Costa Rica	3	665.458	221.819
	Ecuador	13	1.588.335	122.180
	El Salvador	5	709.846	141.969
	Guatemala	11	1.392.394	126.581
	Haiti	6	1.130.015	188.336
	Honduras	8	1.591.873	198.984
	Latijns Amerika Bovenregionaal	6	665.235	110.873
	Nederland	1	200.000	200.000
	Nicaragua	14	1.989.808	142.129
	Paraguay	9	512.670	56.963
	Peru	18	3.454.932	191.941
	Suriname	2	398.800	199.400
	Zwitserland	1	80.000	80.000
Totaal Latijns-Amerika		139	19.933.899	143.409

Wereldwijd	Groot Britannië	1	33.000	33.000
	Hong Kong	1	160.000	160.000
	Nederland	2	4.648.750	2.324.375
	Wereldwijd	18	9.066.434	503.691
Totaal Wereldwijd		22	13.908.184	632.190

Eindtotaal		620	100.943.564	162.812
-------------------	--	------------	--------------------	----------------

Bijlage 4

Lopende contractuele toezeggingen

Overzicht in aantal en bedrag van de in 2006 lopende contractuele verplichtingen in het kader van categorie IV van het Medefinancieringsprogramma; inclusief in 2006 aangegane verplichtingen, exclusief de per 1 januari 2006 nog niet beëindigde financieringen, die volledig uitbetaald zijn, en exclusief minifinancieringen.

Continent	Land	Aantal Financieringen	Totaalbedrag in €'s	Gemiddeld bedrag in €'s	
Afrika	Afrika Bovenregionaal	25	2.584.816	103.393	
	Angola	17	3.010.603	177.094	
	Benin	7	1.579.197	225.600	
	Burkina Faso	13	3.626.769	278.982	
	Burundi	11	877.649	79.786	
	Cameroen	14	2.414.347	172.453	
	Dem. republiek Congo	32	3.854.188	120.443	
	Eritrea	10	1.613.226	161.323	
	Ethiopië	35	5.872.316	167.780	
	Ghana	19	4.826.763	254.040	
	Guinea	1	8.681	8.681	
	Guinée-Bissau	9	1.435.002	159.445	
	Israël	9	1.834.571	203.841	
	Kenia	22	3.082.694	140.122	
	Liberia	17	1.458.060	85.768	
	Madagascar	13	2.583.716	198.747	
	Malawi	13	1.951.676	150.129	
	Mali	28	7.591.465	271.124	
	Midden-Oosten	5	1.105.000	221.000	
	Nigeria	1	50.000	50.000	
	Oeganda	25	4.737.281	189.491	
	Palestijnse Bezette Gebieden	18	3.967.468	220.415	
	Rwanda	17	2.001.583	117.740	
	Senegal	18	3.093.757	171.875	
	Soedan	25	4.146.153	165.846	
	Tanzania	3	437.554	145.851	
	West Afrika Bovenregionaal	3	427.990	142.663	
	Zimbabwe	12	3.092.174	257.681	
	Zuid-Afrika	34	6.694.955	196.910	
	Totaal Afrika		456	79.959.653	175.350
	Azië	Afghanistan	10	1.741.916	174.192
		Armenië	14	2.033.907	145.279
Azerbeidjan		4	709.769	177.442	

	Azië Bovenregionaal	12	2.425.899	202.158
	Bangladesh	15	5.632.862	375.524
	Cambodja	30	4.415.436	147.181
	Filippijnen	48	10.342.125	215.461
	India	59	17.247.417	292.329
	Indonesië	37	5.885.354	159.064
	Kazachstan	7	1.291.507	184.501
	Kirgystan	16	2.950.969	184.436
	Nederland	1	34.034	34.034
	Nepal	14	3.815.319	272.523
	Pacific	18	4.505.039	250.280
	Pakistan	16	2.229.164	139.323
	Papoea Nieuw Guinea	1	74.681	74.681
	Tadzikistan	10	1.594.124	159.412
	Thailand	2	100.516	50.258
	Vietnam	30	6.983.804	232.793
Totaal Azië		344	74.013.841	215.157

Europa	Albanië	22	4.518.096	205.368
	Bosnië - Herzegovina	1	261.370	261.370
	Cameroen	1	50.000	50.000
	Europa bovenregionaal	5	1.073.491	214.698
	Moldavië	7	1.927.591	275.370
	Nederland	152	57.411.301	377.706
	Zimbabwe	1	50.000	50.000
Totaal Europa		189	65.291.849	345.460

Latijns-Amerika	Bolivia	35	6.833.941	195.255
	Brazilië	53	12.876.764	242.958
	Chili	1	50.000	50.000
	Costa Rica	3	665.458	221.819
	Ecuador	20	3.710.352	185.518
	El Salvador	13	2.327.326	179.025
	Guatemala	21	4.619.783	219.990
	Haïti	12	2.676.518	223.043
	Honduras	19	4.779.906	251.574
	Latijns-Amerika Bovenregionaal	19	4.612.784	242.778
	Nederland	3	256.000	85.333
	Nicaragua	19	2.302.919	121.206
	Paraguay	22	3.269.913	148.632
	Peru	43	10.575.207	245.935
	Suriname	3	771.495	257.165
	Zwitserland	1	80.000	80.000
Totaal Latijns-Amerika		287	60.408.366	210.482

Wereldwijd	Afrika Bovenregionaal	1	586.000	586.000
	Groot Britannië	1	173.000	173.000
	Hong Kong	1	160.000	160.000
	Nederland	5	6.649.750	1.329.950
	Wereldwijd	50	29.381.511	587.630
Totaal Wereldwijd		58	36.950.261	637.073

Eindtotaal		1.334	316.623.970	237.349
-------------------	--	--------------	--------------------	----------------

Bijlage 5

Overzicht samenwerkingspartners van ICCO in Nederland

Samenwerkingspartners van ICCO in Nederland

In 2006 werkte ICCO samen met diverse particuliere organisaties in Nederland op grond van meerjarige samenwerkingsovereenkomsten. Via deze overeenkomsten maakt ICCO overheids gelden breed toegankelijk voor maatschappelijke organisaties die kwalitatief goede ontwikkelingsprojecten financieren en voldoen aan het beleidskader van het medefinancieringssysteem. Het doel van de samenwerking is om het maatschappelijk draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking in Nederland te verbreden en expertise en netwerk te benutten ten behoeve van armoedebestrijding. In 2006 stelde ICCO middels de samenwerkingsovereenkomsten ruim € 20,9 miljoen euro beschikbaar. Van de strategische samenwerkingspartners ontving ICCO op haar beurt € 7,5 miljoen euro aan particuliere middelen. Hieronder staan enkele van deze samenwerkingsverbanden beschreven.

International Child Support (ICS)

Het International Child Support zet zich in voor onderwijs, gezondheidszorg en inkomstverbetering in Azië en Afrika. Met als doel de leef- en woonomstandigheden van kinderen op het platteland te verbeteren. Hierbij staat het kwetsbare kind centraal. Ook de gezinnen, scholen en gemeenschappen waar de kinderen toe behoren profiteren van de hulp. ICS werkt in Cambodja, Laos, Thailand, de Filipijnen, Kenia, Tanzania en Oeganda. Het hoofdkantoor in Nunspeet is verantwoordelijk voor de coördinatie en de fondsenwerving. ICS heeft ongeveer 40.000 donateurs. Ruim 500 kerken en 450 scholen steunen het werk van ICS. In 2006 droeg ICCO € 225.000 bij aan het programma van ICS.

Agriterra

Agriterra (opgericht in 1997) is de uitvoerende organisatie voor internatio-

nale samenwerking van de gemeenschappelijke Nederlandse plattelandsledenorganisaties. Agriterra ondersteunt wereldwijd boerenorganisaties, coöperaties en plattelandsvrouwenorganisaties. ICCO steunt Agriterra omdat de organisatie rurale doelgroeporganisaties in het Zuiden concrete mogelijkheden biedt ter verbetering en versterking en daarmee bijdraagt aan de verbetering van de sociaal-economische positie van kleine boeren en boerinnen. In totaal werkt Agriterra samen met ongeveer tachtig plattelandsledenorganisaties op drie continenten en met dertig organisaties in Nederland.

Daarnaast steunt Agriterra regionale en internationale koepelorganisaties. ICCO financierde via Agriterra honderd projecten in ruim dertig landen met € 3,2 miljoen euro. De projecten variëren van plattelandstoerisme tot verbetering van de aardappelproductie, van het opzetten van boerenleenbanken tot het op de markt brengen van nieuwe producten of van bestaande producten op nieuwe markten. Agriterra werkt via AgriCord nauw samen met soortgelijke organisaties in Europa, Canada en Japan. Daarnaast werkten Agriterra en ICCO samen in Agri-ProFocus, een verband van meer dan twintig Nederlandse instellingen, organisaties en bedrijven, om gezamenlijk producentenorganisaties te ondersteunen.

Het Interkerkelijk Vredesberaad

Het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV) is een vredesorganisatie die in opdracht van de Nederlandse kerken problemen van oorlog en vrede bestudeert. IKV betreft kerken en samenleving bij haar werk en ontwikkelt concrete projecten. ICCO en IKV werken samen op de volgende terreinen:

1. Gezamenlijke lobby en *advocacy*. In 2006 participeerden zowel ICCO als het IKV in het project United Civilians for Peace.
2. Projectfinanciering. In 2006 steunde ICCO het IKV

in haar vredesopbouwwerk met een bedrag van ongeveer € 240.000 euro.

3. Personele samenwerking. In 2006 ondersteunde ICCO met personele adviseurs de capaciteitsopbouw in IKV-projecten in Kosovo, Macedonië, Georgië, Armenië en Azerbeidzjan.

Wilde Ganzen

In 2006 ging de succesvolle samenwerking met Wilde Ganzen via het PremiePlusPlan haar vijfde jaar in. Dit initiatief heeft als doel de betrokkenheid in Nederland bij ontwikkelingssamenwerking te verbreden en te verdiepen. Het PremiePlusPlan richt zich op gehandicapten, toegang tot basisvoorzieningen voor kansarmen, duurzame economische ontwikkeling en vrede, veiligheid en samenlevingsopbouw. Via het PremiePlusPlan droeg ICCO voor € 2,8 miljoen euro bij aan tientallen ontwikkelingsprojecten die door particuliere actievoerders zijn aangedragen. De particuliere bijdrage werd met een premie maximaal verdrievoudigd. Het PremiePlusPlan wordt beheerd door Wilde Ganzen en bereikt een publiek van naar schatting 8 miljoen mensen via de diverse media en de betrokken particulieren. Wilde Ganzen droeg met € 933.000 euro bij aan ICCO's fonds voor minifinancieringen, waaruit kleinschalige eenmalige projecten worden gerealiseerd.

Eén van de projecten uit het PremiePlusPlan heeft een succesformule ontwikkeld om door middel van sport en spel jongeren in de sloppenwijken van Fortaleza, in Brazilië, uit de armoede te halen. Die formule is door de initiatiefnemer, de stichting Tio Loiro, vertaald naar de Nederlandse situatie en wordt in ons land gebruikt om op scholen, festivals en evenementen kinderen en volwassenen te informeren over het leven in sloppenwijken en om hen aan te zetten tot actie. Wilde Ganzen en ICCO hebben dat Nederlandse voorlichtingsproject in 2006 samen gefinancierd.

Zeister Zendingenootschap (ZZg)

Zeister Zendingenootschap

In 2006 steunde ICCO vijftien projecten van het ZZg, waarvan negen in Suriname, met een waarde van € 300.000. De meeste van deze projecten zijn gericht op steun aan kwetsbare

kinderen, zoals kinderen met een handicap, seksueel misbruikte kinderen en aids-wezen. Het ZZg steunde projecten van ICCO met een bedrag van bijna 150.000. Deze tweede samenwerkingsovereenkomst liep in 2006 af.

Stichting Share People

(voorheen EYE)

Stichting Share People werkt met Nederlandse managers/ondernemers in ontwikkelingslanden om duurzaam ondernemerschap een stap verder te helpen. Daarnaast leren de deelnemers over ontwikkelingssamenwerking, worden ze in internationale context getraind in managementvaardigheden en worden business opportuniteiten onderzocht. De stichting werkt intensief samen met haar strategische partners ICCO, De Baak VNO-NCW en Jong Management VNO-NCW.

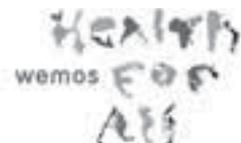
Share People nam de activiteiten over van stichting EYE en is nu zelfstandig en snel groeiend. Het aanbod van diensten wordt uitgebreid met individuele inzet van expertise en daarnaast organiseerde de stichting projecten zoals Dutch Design in Development (DDiD), waarbij Nederlandse ontwerpers worden ingezet bij exporterende organisaties uit het Zuiden.

Het opbouwen van relaties met het bedrijfsleven komt beter van de grond. Door de stevige inzet van De Baak wordt het concept zichtbaarder als Management Development Programma en zijn HR- en Management Development-managers bereid te betalen voor het concept. Deelnemers ervaren de Exchange nu als een zeer zinvolle leerervaring, maar ook de ICCO-partners in het Zuiden zien het als een hele waardevolle aanvulling op hun eigen (personeels)beleid. Hiermee is Share People in staat zichtbaarder bij te dragen aan draagvlakversterking en verbanden te leggen met het Zuiden. Share People maakt inmiddels deel uit van de ICCO-alliantie.

Wemos

Wemos en ICCO hebben sinds 2003 een samenwerkingsovereenkomst gericht op drie the-

ma's: voedsel, voeding en handel; gezondheid en handel in diensten; en armoedebestrijdingsstrategieën (PRSP's). In deze samenwerking vullen de twee organi-

saties elkaar aan. Wemos heeft inhoudelijke kennis van internationale gezondheidsvraagstukken en ervaring op het terrein van beleidsbeïnvloeding. Omgekeerd profiteert Wemos van het internationale partnernetwerk van ICCO. Wemos en ICCO voeren samen lobby, met de leden van de Food Trade and Nutrition (FTN) coalitie. In Den Haag, Brussel en Genève en in Bolivia, Brazilië, India, Oeganda en Kenia is intensief lobby gevoerd met betrekking tot de thema's voedselhulp (in geld in plaats van in natura) en de bescherming van lokale markten. Op het gebied van PRSP's zijn lobbyresultaten behaald in Nederland door de deelname aan het overleg van het Ministerie van Buitenlandse Zaken over PRSP's. In Bolivia namen Wemos, ICCO en de Nederlandse ambassade deel aan monitoring van de armoedebestrijdingsplannen van Bolivia.

Stop Aids Now!

De stichting Stop Aids Now! is een gezamenlijk initiatief van ICCO, Oxfam Novib, Memisa, Hivos en het Aids Fonds en is opgericht rond Wereldaidsdag 2000. Stop Aids Now! stelt zich ten doel een grotere en betere bijdrage te leveren aan de mondiale aids-bestrijding. Haar aanpak richt zich op het verwerven van additionele publieke fondsen, het ondersteunen van relevante activiteiten, het initiëren en ondersteunen van gezamenlijke, innovatieve activiteiten, kennisontwikkeling, pleitbezorging en het vergroten van de betrokkenheid van de Nederlandse samenleving bij de mondiale hiv/aids-problematiek.

Het Ecumenical hiv/aids Initiative in Africa richt zich onder andere op het bespreekbaar maken van hiv en aids en seksualiteit binnen Christelijke gemeenschappen en op de bestrijding van stigma en discriminatie. Er zijn verschillende regionale coördinatoren aangesteld die binnen hun werkgebied activiteiten ontwikkelen die bijdragen aan de doelstellingen. Met het geld van SAN wordt de inzet van een nieuwe regionale coördinator voor Portugeessprekend Afrika ondersteund. In Kameroen wordt een project ondersteund dat zich richt op de preventie van hiv/aids onder jongeren met een gehoorbeperking. De radio is in Afrika een belangrijke informatiebron, ook als gaat om hiv en aids, deze jongeren hebben geen toegang tot gesproken voorlich-

tingsmateriaal, bovendien zijn jongeren met een handicap vaak minder weerbaar. In Latijns-Amerika, Paraguay, wordt een snel groeiende organisatie ondersteund, opgezet door mensen die leven met hiv en aids, welke zich richt op het verbeteren van de rechtspositie van deze mensen. Verder ontving ICCO in 2006 € 642.899,00 euro.

Edukans

De samenwerking tussen ICCO en Edukans werd het afgelopen jaar opnieuw geïntensiveerd.

Met financiële steun van ICCO kon Edukans de steun aan haar partnerorganisaties vergroten en uitbreiden. ICCO's financiering nam toe tot € 3,15 miljoen euro in 2006. Edukans steunt op haar beurt ICCO's Europese onderwijsprojecten voor een bedrag van € 1.050.000 euro. Vooral kleinere Nederlandse organisaties deden veelvuldig een beroep op het ICCO-Edukans Onderwijs Verdubbelings Fonds voor hun eigen onderwijsproject in een ontwikkelingsland.

Prisma

Prisma is in 2002 opgericht als een vereniging van christelijke ontwikkelingsorganisaties die armoedebestrijding tot hoofddoel hebben. Prisma wil in de veelkleurigheid van haar leden de onderlinge samenwerking en kennisuitwisseling stimuleren. Alle leden werken vanuit een christelijke levensovertuiging en zien hun werk als antwoord op de goddelijke opdracht tot barmhartigheid aan onze naasten. Prisma-leden hebben een sterke samenwerking met veel lidmaatschapsorganisaties. Daarmee is zij een goede aanvulling op het partnernetwerk van ICCO. Deze gedeelde overtuiging geeft onderlinge verbondenheid. De leden van Prisma zijn actief in 107 landen. Ze hebben diverse projecten in landbouw, water & sanitatie, (vak)onderwijs, gezondheidszorg, rehabilitatie en op andere terreinen. Daarnaast doet Prisma aan bezinning, publiek debat over ontwikkelingssamenwerking en beleidsbeïnvloeding. ICCO financierde Prisma het afgelopen jaar met tien miljoen euro. Omgekeerd vloeide € 3,3 miljoen euro weer terug naar ICCO.

Kerk in Actie

Kerk in Actie is de organisatie van de Protestantse Kerk in Nederland voor missionair en diaconaal werk in binnen- en buitenland. Kerk in Actie voert delen van dit werk uit mede namens tien oecumenisch georiënteerde kerken en organisaties in Nederland. De Protestantse Kerk heeft ruim twee miljoen leden. In 2006 droeg ICCO voor € 4,5 miljoen euro bij aan het werk van Kerk in Actie. Omgekeerd ging er € 2 miljoen euro aan particuliere middelen naar het werk van ICCO.

Bijlage 6

Samenstelling bestuur en directie

De samenstelling van het ICCO-bestuur in 2006 was als volgt:

voorzitter	D. Terpstra
penningmeester & vice-voorzitter	H. Medema
Cluster A	Drs. M. Verweij Prof.dr. .E. de Jong R. Veenstra
Cluster B	H. van Boggelen N. van Dijk-Koffeman
Cluster C	H.C. Hak

Per 31 december 2006 zijn mevrouw N. van Dijk-Koffeman en de heer H. Medema afgetreden. Beide waren volgens de reglementen niet meer herbenoembaar na twee periodes van 4 jaar zitting te hebben gehad. In verband met het aftreden van de penningmeester en de transitie van ICCO naar een nieuwe bestuursstructuur is besloten voor de tussenliggende tijd voorlopig de heer Veenstra tot penningmeester.

In cluster A:

- Dienstenorganisatie Protestantse Kerk in Nederland, Utrecht
- Bestuurlijk Overleg van Kerkinactie, waarin per 1 april 2003 participeren:
 - Bond van Vrije Evangelische Gemeenten, Velp
 - Broederschapsraad van de Algemene Doopsgezinde Sociëteit, Amsterdam
 - Collegiaal Bestuur van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland, Amersfoort
 - Remonstrantse Broederschap, Utrecht
 - Protestantse Kerk Nederland, Utrecht
 - Unie van Baptisten Gemeenten in Nederland, Bosch en Duin

- Vrijzinnige Geloofsgemeenschap NPB, Zwolle
- YMCA, Den Dolder
- Zevende Dags Adventisten, Huis ter Heide
- Leger des Heils, Almere
- Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers), Amsterdam
- Nederlandse Zendingsraad, Utrecht

In cluster B:

- Christelijk Nationaal Vakverbond, Utrecht
- Vereniging VNO-NCW, Den Haag
- LTO-Nederland, Den Haag
- MKB-Nederland, Delft
- Unie voor Christelijk Onderwijs, Amersfoort

In cluster C:

PRISMA platform, overlegorgaan voor reformatorische en evangelische ontwikkelingsamenwerking, waarin per 1 april 2003 participeren:

- Deputaten Hulpverlening in Binnen- en Buitenland van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, Veenendaal
- Deputaten Hulpverlening in Bijzondere Noden van de Gereformeerde Gemeenten, Woerden
- Deputaten Zending Gereformeerde Gemeenten, Woerden
- Stichting Dorkas Nederland, Andijk

- Stichting Evangelische Zendingsalliantie, Terschuur
- Stichting Dark & Light Blind Care, Veenendaal
- Stichting Kom Over en Help (KOEH), Nijkerk
- Stichting Goed Werk, Veenendaal
- Stichting Redt een Kind, Ommen
- Stichting Tear Fund Nederland, Driebergen
- World Vision Nederland, Amersfoort
- Stichting Woord en Daad, Gorinchem
- Stichting ZOA Vluchtelingen zorg, Apeldoorn
- Vereniging De Verre Naasten, Zwolle
- Gereformeerde Zendingsbond, Driebergen

Samenstelling statutaire directie

Algemeen directeur

J.H. van Ham

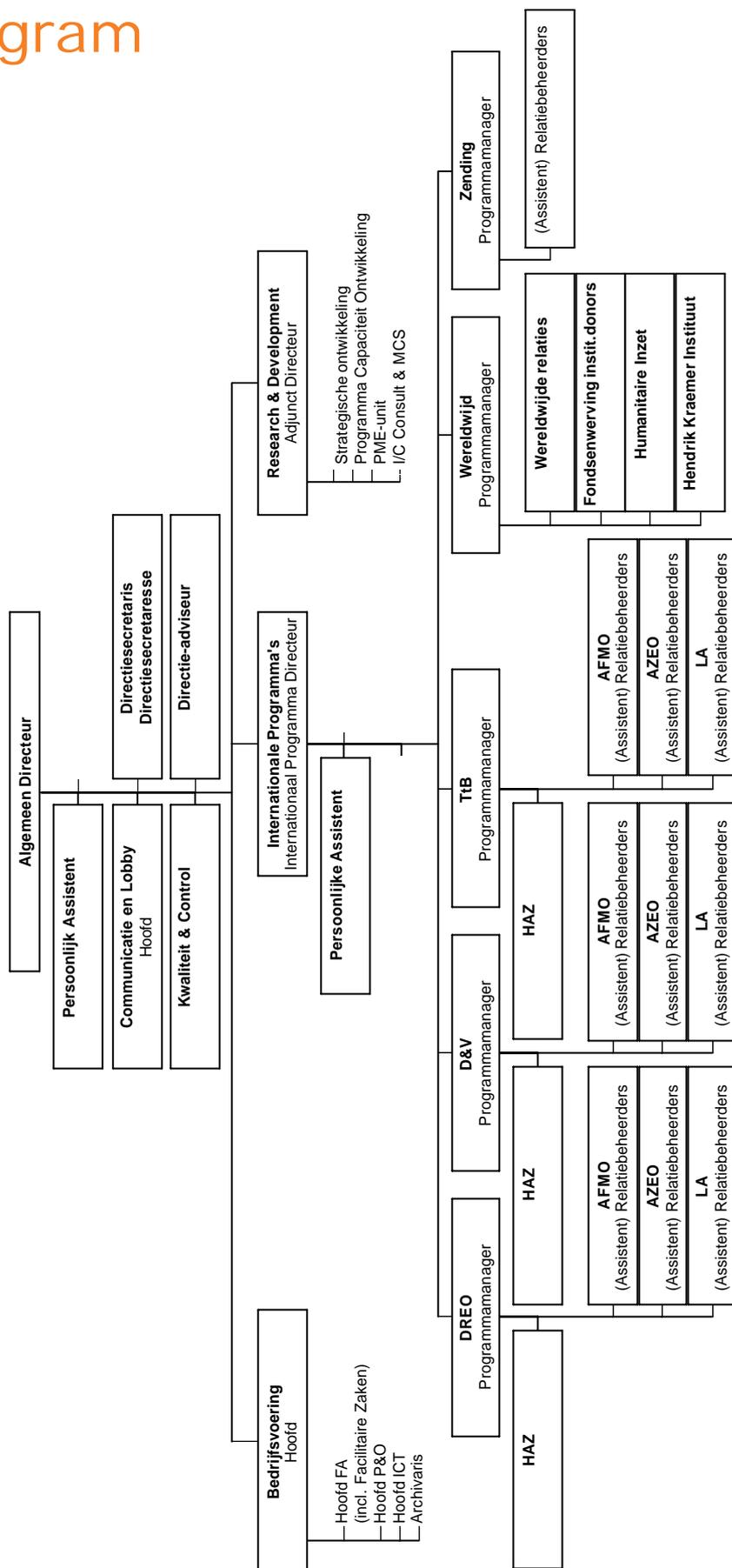
Directeur projecten

J. Brüning

(In 2006 bedroeg de beloning van de statutaire directie totaal 199.245 euro. Dit bestaat uit bruto maandsalaris en een tegemoetkoming in de ziektekosten.)

Bijlage 7 Organogram

ICCO per 01-01-2007

Bijlage 8

Afdelingen ICCO in 2006

Directie

Algemeen Directeur: J.H. van Ham

Afdeling Projecten:

Directeur: J. Brüning

Onderzoek en Ontwikkeling

Adjunct Directeur: H.T.M. Derksen

Azië, Europa en Oceanië

Regiomanager: P. van Ommeren

HEAZ: M.W. Buitelaar

Latijns-Amerika

Regiomanager: W. Lammers

HEAZ: R.J.M. van den Bogart

Afrika en Midden-Oosten

Waarnemend Regiomanagers: M.H.T. Vogt en A.M. Ijff

HEAZ: M.H.T. Vogt

Afdeling ICCO Mondiaal*

Hoofd: C.A. van den Berg

HEAZ: S.J. de Vreede-Smid

Communicatie en Lobby

Hoofd: J. Jansen

Bedrijfsvoering**

Hoofd: J. Booi

Personeel en Organisatie

Hoofd: J. Booi

Financiën, Beheer en Facilitaire Zaken

Hoofd: P. Sterenberg-van Wamelen

ICT

Hoofd: A. de Man

I/C Consult

Directeur: F. van Deventer

* *Afdeling ICCO Mondiaal bestaat uit de afdelingen:*

Bureau Institutionele Donoren,

Personele Samenwerking,

Kredietdesk en Bureau Wereldwijde Projecten.

** *Bedrijfsvoering bestaat uit de afdelingen:*

Personeel en Organisatie,

Archief,

Financiën, Beheer en Facilitaire Zaken,

ICT.

Bijlage 9

Verklaringen van afkortingen

ACT	Action of Churches Together
AFMO	Afrika en Midden-Oosten
APRODEV	Association of Protestant Development Agencies in Europe
AZEO	Azië, Europa en Oceanië
CA	Christian Aid
CAT IV gelden	Fondsen die medefinancieringsorganisaties ontvangen van de Nederlandse overheid
D&V	Democratisering en Vredesopbouw
DMV-HH	Directie Mensenrechten en Vredesopbouw/Humanitaire Hulp (ministerie Buitenlandse Zaken)
DREO	Duurzame rechtvaardige economische ontwikkeling
DSI	Directie Sociale en Institutionele ontwikkeling (ministerie Buitenlandse Zaken)
EAA	Ecumenical Advocacy Alliance
ECHO	European Community Humanitarian Office
ECSAD	Expert Centre on Sustainable Business and Development Cooperation
EED	Evangelischer Entwicklungsdienst
EFBQ	European Foundation for Business Qualification
FAA	Federation of Agricultural Associations
FSC	Forest Steward Council
FTN	Food, Trade and Nutrition coalition
IOB	Inspectie ontwikkelingssamenwerking en beleidsevaluatie
ISS	Institute of Social Studies
KIT	Koninklijk Instituut voor de Tropen
LA	Latijns-Amerika
MBN	Medefinanciering Breed Netwerk
MFI	Microfinancieringsinstelling
MFO	Medefinancieringsorganisatie
MFP	Medefinancieringsprogramma
MVO	Maatschappelijk verantwoord ondernemen
NGO	non gouvernementele organisatie
NPM	Nederlands Platform Microfinanciering
PME	Planning, monitoring en evaluatie
PRSP	Poverty Reduction Strategy Paper
SAN	Stop Aids Now!
SNV	Stichting Nederlandse Vrijwilligers
TTB	Toegang tot Basisvoorzieningen
WTO	World Trade Organisation

ICCO in een oogopslag

ICCO in een oogopslag per 31 december 2006

Missie	Werken aan een wereld zonder armoede en onrecht
Product	Financiële en inhoudelijke ondersteuning van organisaties en activiteiten die mensen stimuleren en in staat stellen om op hun eigen manier een menswaardige woon-, werk- en leefomgeving in te richten. Ook zendt ICCO deskundigen uit.
Jaaromzet	€ 150 miljoen
Aantal landen	50 landen (in Afrika en het Midden-Oosten, Azie, Europa en Oceanie en Latijns-Amerika)
Aantal partnerorganisaties	938, waarvan 76 in afbouw. Inclusief minifinancieringen werken we met 1141 organisaties.
Aantal financieringen	1.334. Totaal 1.733, waarvan 399 minifinancieringen
Financieringsomvang	varieert van € 575,00 tot € 5.350.000,00
Projektuitleggingen naar interventiestrategie	
Direkte armoedebestrijding	46%
Maatschappijopbouw	29%
Beleidsbeïnvloeding	21%
Overig	3%
Speciale aandacht in financiering voor	gender, mensenrechten, organisatieontwikkeling
Lobby thema's	eerlijke handel, voedselzekerheid, Afghanistan, Israël en de bezette gebieden, Soedan, ontwikkelingsbeleid in Nederland en Europa.
Strategische allianties	Edukans, Prisma, Oikocredit, Share People, Kerk in Actie, CNV, Fairfood en anderen
Participatie/Lid van	Aprodev, I/C consult, Stop Aids Now!, Netherlands Water Partnership,
Aantal medewerkers	222 waarvan 190 in vaste dienst
Overhead gemiddeld	9,09%
Belangrijke donoren	BUZA € 118,1 miljoen, Multilaterale instellingen € 11,1 miljoen
	Particuliere fondsen € 23,8 miljoen projectgeld

Colofon

Tekst en inhoudelijke redactie

ICCO projectgroep Jaarverslag 2006

Eindredactie

Jonathan Huseman, ICCO

Beeldredactie

Bernd Out, Pilgrimm Pictures

Productie

Iris van de Laak, ICCO

Vormgeving

Libertas, Bunnik

Druk

Libertas, Bunnik

Foto voorkant omslag

Annick Schmeddes, SHARE PEOPLE

Foto achterzijde omslag

PKN/ICCO-beeldbank

Goedgekeurd door het Bestuur van ICCO op 10 april 2007

Het Jaarverslag is verkrijgbaar bij de afdeling Communicatie en Lobby

ICCO financierde in 2006 ruim 20 ontwikkelingsprojecten met steun van de Europese Unie en ECHO, de Europese dienst voor humanitaire hulp.

© ICCO, april 2007

ISBN-13: 978-90-73585-83-6

© 1996 Forest Stewardship Council

Het Jaarverslag 2006 is gedrukt op 9Lives.
Dit papier is voorzien van het FSC-keurmerk.

Partner van
ondernemende mensen

Joseph Haydnlaan 2a
3503 RD Utrecht
Postbus 8190
3503 RD Utrecht
T (030) 692 78 11
F (030) 692 56 14
E info@icco.nl
I www.icco.nl